VERZJONI FINALI
MARZU 2009

GHALIEX SUR FONS?

TA'
LINO FERRIS

KITBA ORIGINALI GHALL-PALK FUQ IL-HAJJA TAS-SUR FONS MARIJA GALEA

HAJR LIL LOUIS A GRASSO AWTUR TAL-KTIEB BIJOGRAFIKU FUQ ALFONS MARIA GALEA LI SEWA MINJIERA TA' TAGHRIF MILL-ATT STORIKU U FATWALI TAC-CIRKOSTANZI TA DAWK IZ-ZMIENIJIET.

HAJR WKOLL LIL XI KANTANTI U AWTURI MALTIN LI GENTILMENT TAWNI L-AWTORITA SABIEX NAGHMEL UZU MILL-KITBA U L-KANT TAGHHOM FOSTHOM, WALTER MICALLEF, PAWLU BUHAGIAR, U OHRAJN.

WIEHED HAFNA DRABI JISTAQSI "GHALIEX?" FUQ BOSTA GRAJJIET LI JSEHHU , IZDA FTIT LI XEJN JSIB TWEGIBA.....U DLONK JIBQA MITLUF! D-DESTIN TA' KULL WIEHED U WAHDA MINHA MA JAFU HADD. GHALHEKK, NSIBU BOSTA MISTOQSIJIET RETORICI, U NISSUKTAW LI NSIBU TWEGIBA FIL-KUXJENZA TAGHNA, LI FORSI THAWWAD AKTAR L-IMHUH. DAN HUWA L-MISTERU TAL-HAJJA..................

F'GHELUQ IL-MITT SENA MILL-FTUH TA L-ORATORJU SALESJAN F'TAS-SLIEMA, HASSEJT LI NWASSAL XI TAGHRIF MILL-ATT DRAMATURGU FUQ IL-HAJJA TAS-SUR FONS MARIA GALEA LI KIEN STRUMENTALI LI F'MALTA JASLU S-SALESJANI LI TANT GHAMLU GID MATUL IS-SNIN, B'MOD SPECJALI FOST IT-TFAL U Z-ZGHAZAGH. DEHERLI LI WAQT LI NIBNI L-KUNCETT FUQ BAZI STORIKA, HALLEJT L-IMMAGINAZZJONI TAGHMEL SEHEM KBIR F'HAFNA MILL-EPISODJI LI NILTAQGHU MAGHHOM. KIF KIEN QAL IL-HABIB TIEGHI, GUZI CHETCUTI LI SIRT NAFU BHALA STUDENT IL-LICEO U WARA HAFNA SNIN META KONT DDERIGEJT ID-DRAMM TIEGHU, 'IL-KERREJJA' GHAL TLIET DARBIET FI SNIN DIFFERNTI, LI TWASSAL B'MOD

KRONOLOGIKU L-FATTI HUWA XOGHOL TAL-KITTIEBA TAL-ISTORJA U MHUX TAL-POETI U DRAMMATURGI. WARA KOLLOX, L-STORJA U L-IMMAGINAZZJONI JINTISGU FLIMKIEN BIEX JAGHTU KWADRI REJALI TA DAK IZ-ZMIENIJIET LI FIHOM GHEX IS-SUR FONS.

GHALHEKK META WIEHED JISSOKTA JIKTEB XI BIJOGRAFIJA HEMM BIZA LI DIN IL-KITBA TKUN IMGEBDDA GHALDAQSTANT ZEWWAQT XI GRAJJIET MIBNIJA FUQ HLEJQA TAL-IMMAGINAZZJONI IZDA LI FIHOM HEMM XI RABTA MA DAN IL-BNIEDEM TWAJJEB, U TA FTIT KLIEM, IZDA MINN DEJJEM JAF SA FEJN IRID JASAL!

TALBA
SUR FONS U DON BOSCO MEXXU SUBGHAjJA FUQ IT-TUSTIERA TAL-KOMPJUTER, U KIF INTHOM IT-TNEJN, BIL-LINKA W IL-KLAMAR GHADDEJTU SIEGHAT TWAL FIL-KITBA SABIEX TISTGHU TAGHMLU FTIT GID, NEBHUNI INTHOM SABIEX NWASSAL XI HSIEB TAJJEB, B’MOD SPECJALI LIZ-ZGHAZAGH…IL-GEJJIENI TA GHADA.

IX-XENI

Xena 1
Il-palk vojt, qieghad jisbah.... ninsabu f'pjazza. Il-folla tidhol fis-skiet, fi sfond muzikali, min kull rokna tat-teatru u min fuq il-palk. Fuq playback, naraw lil kull attur jkompli mal-muzika......Naraw is-sur Fons bniedem anzjan, fuq l-iskrivanija tieghu jikteb u fl-isfond nisimghu kanzunetta "Kif deherli jien"........Nintroducu lil Anglu, fil-fatt il-vuci tal-kuxjenza ta Fonsu..... iddur kull fejn imur minn ckunitu sa fuq is-sodda tal-mewt.

Xena 2
It-twelid ta' Fonsu gewwa strada San Pawl- Il-Belt Valletta. Niltaqghu ma missieru Pawlu u ommu Carmela. Dun Guzepp Gatt li jhabbar li Fonsu kien sejjer jaghmel hafna gid. Ommu ttarxet mat-twelid ta' Fonzu!

Xena 3
F'Triq San Pawl il- Belt. Tfal jilghabu flimkien ma Gilardu Strickland li twieled gimgha wara Fonsu. Fonsu jistqarr li jinsab mnikket li sejjer fis-seminarju Ghawdex u jitlef il-hbiberija ta bejnithom. "Forsi niltaqghu meta nikbru, ghaliex id-destin taghna diga nkiteb! "

Xena 4
Gewwa Ghawdex – il-hajja fis-seminarju, u l-argumenti li jkun hemm. Niltaqghu ma xi hbieb Ghawxin fosthom Rozi u Mananni habiba tal-familja Galea li tghix Ghawdex.

Xena 5
Il-Laqgha bejn Fonzu u Cikku ma Annibale Preca, wara l-wasla min Franza fejn kienu issoktaw l-istudju taghhom hemm. Ir-relazzjoni ma Annibale Preca – ghalliem.

Xena 6

Il-laqgha mal-familja Asphar u z-zwieg ma Liza Asphar. Festa kbira. Il-marda tas-sur Asphar u l-vjagg sa Lourdes.

Xena 7

Il-familja tas-Sur Fons u t-telfa ta Terry – tifla zghira. Kif laqtitu din il-grajja. Ghaliex!

Xena 8
Niltaqghu ma Ganni ta Pisanu u l-ftuh tat-teatru Salesjan f'tas-Sliema.

Xena 10
Is-seftura tinnamra ma Censu zewgha, haddiema tieghu, u jerhula lejn l-Awtralja.

Xena 11
Il-hbiberija bejn Fonzu u Dun Urso. Naraw il-holma ta Dun Urso u d-destin tieghu. Wara Dun Urso issellem lill-hbieb tieghu waqt miexja fil-kampanja.

It-Tieni Att.

Xena 1
L-irvel tas-sette Gunjo fis-sena 1919.

Xena 2
Il-hajja fil-politica u kif Fonzu kien ha d-decizjoni li jaghtu sehmu mill-att Politiku Malti.

Xena 3
Kulhadd jitlob il-karita. Mara zzur lil Fonzu wara traciedja fil-Belt – hruq ta negozju – ma jistghax jghijn lil kulhadd!

Xena 4
Is-sur Fons huwa benafattur kbir. L-Ursolini, Blue Sisters, Fra Diegu, L-istitut taz-Zejtun, Is-sorijiet tal-klawsura.

Xena 5.
Niltaqghu ma Mary Asphar, oht Liza, li kienet wara kull azzjoni filantropika li kien jidhol ghalija Fonzu Galea.

Xena 6
Il-Kunvent ta Santa Elizabeta u l-laqgha ma Dolor wara li giet lura Malta.

Xena 7

Hbieb ghal dejjem – il-mons. Jerga Jiltaqa' mal-mons – it-tifel habib ta tfulitu.

Xena 8

Wasalna fil-qrib....mxejna t-triq. Gewwa l-kunvent tal Bon Pastur fl-gheqqel tal-gwerra

Xena 9

L-gheluq – il-bierah u llum – nharsu' il-quddiem. Naghtuh gieh.

JIEHU SEHEM
(Tentative casting)

IS-SUR FONS RAGEL 1861-1941	John Frendo
ANGLU - HABIB TAS-SUR FONS!	Manoel Bonavia
IS-SUR FONS TIFEL -1870	Nicolai Frendo Azzopard
IS-SUR FONS ZAGHZUGH -1880	Maurizio
IS-SUR FONS RAGEL (Sa 47 SENA)	Tonio Vassallo
FRANGISKU TIFEL 1870	Daniel Buhagiar
FRANGISKU ZGHAZUGH – 1880	David Camilleri
ANNIBALE PRECA -1880	Fr. Eric Cachia
PAWLU GALEA- MISSIERU FONZU 1861	Paul Vella
CARMELA GALEA (OMM FONZU) -1861	Sandra Maresca
Il-KAPILLAN – Dun Alwig Farrugia DUMNIKAN	Jimmy Spiteri
IS-SA LARA – IL-MAJESTRA -1861	Rose Briffa
ANGELIKA-OHTU (tfal jilghabu) 1870	
FILUMENA-OHTU (tfal jilghabu) 1870	
KERUBINA-OHTU (tfal jilghabu) 1870	
LIZA GALEA- ZGHAZUGHA - 1890	Amanda Cachia
LIZA GALEA – KIBRET – 1920-194 1	Anna Ferris
PAWLU TAL-PASTIZZI -1861	Silvan Grixcti
GERALDU STRICKLAND – TFAJJEL -1870	Andrei Frendo Azzopardi
IR-RETTUR (TAS-SEMINARJU F'GHAWDEX-DUN RAFEL)	Josie Grech
ANAKLET – (MPJEGAT MALL-FAMILJA GALEA) 1870	Alfred Borg
NAPULJUN - 1861	Jeremy Spiteri
MIKILANG -1861	Leonard Falzon
IL-QASSIS - FRANGISKAN	John Schembri
IL-MONSTRU -(MAGHRUF BHALA L-MONS-TIFEL) 1870	Jacob Spiteri
IL-MONSTRU – (ZAHZUGH UMBAGHAD XWEJJAH) 1939	Joe Bonello
CENSU – (L-MASTRUDAXXA F'HUNTER PALACE) -1918	Chris Sammut
DOLOR – IS-SEFTURA TAS SUR FONS-Zghazuha 1918	Gaby Catania
JOHN JOSEPH FATULLAH HANNAH ASPHAR 1895	Michael Camilleri
LOUIS – L-EWWEL WILD TA FONSU- TIFEL - 1905	Karl or Luka Pirotta
MARIJA – IT-TIENI WILD -1905	Mattea Mareska
TERRY – T-TIELET WILD (MIETET ZGHIRA!) 1905	Yanika Polidano
FRANCES – IR-RABA' WILD 1905	Nicole Abdilla Ferris
JOSEPH – IL-HAMES WILD 1905	
LOUIS – ISSA L-AVUKAT TAL-KURUNA -1941	Alberto Ebejer

MART LOUIS – 1941	Phyllis Vella
FRANCES –OHTU 1941	Pearl Vella
JOSPEH – IBNU META KIBER-	Karl Zammit
TEREZA – QADEJJA TAS-SUR FONS 1920	Marie Therese Pisani
DUN URSO QASSIS 1908	Louis Debono
GANNI TA PISANU BENNEJ 1904	
MARIA ASPHAR – OHT LIZA -1930	Yvonne Frendo
MADRE TAS-SORRIJIET FRANGESKANI	Margaret Buhagiar
SOUR MARIA BERNARDETTA CALLEJA	Estelle Sant
SOUR DUMINKA -	
TFAL BNIET MADWAR 10-15	
TFAL SUBIEN MADWAR 10-15	
MONS FERRIS-MINISTRU TA L-EDUKAZZJONI	Joe Camilleri
TABIB TAL-FAMILJA SAMMUT -1941	Noel Camilleri
MANANNI – MIN GHAWDEX 1870	Rina Camilleri
MANEL ATTARD – VITMA TAS-SETTE GUNJU 1919	Andre Camilleri
GUZE BAJJADA GHAWDXI VITMA TAS-SETTE GUNJU	Jean Pierre Schembri
WENZU DYER ZAGHZUGH MILL-BIRGU – VITMA IEHOR	James Spiteri
KARMENU ABELA – VITTMA IEHOR TAS- 7 GUNJU	
CARMELA – IT-TFAJLA TA WENZU DYER -1919	Rachel Attard
MARA MISTERJUZA	Norma Camilleri
SOUR MARIJA TAL-URSOLINI	Josette Camilleri
SOUR THERESA	Rose Bonnici
EMILIA ZAMMIT KLABB (Tal Blue Sisters)	Joanne Spiteri
OHTA: MARY ZAMMIT	Silvana Borg
FL-ISTITUT TA FRA DIEGU: MARTHA	Romina Vassallo
HABIB/A TAGHHA: KLARA/JOE - 1930	Justin Vassallo
SOUR GUZEPPINA IS-SORRIJIET TA GESU NAZZARENU:	Nadia Polidano
SOUR KATERINA	Marie Grixti
ROSARIA- MAS-SORRIJIET TAL-KLAWSURA - 1930	Marie Claire Camilleri
IL-MINISTRU REFALO -1999	Fr. Joe Forte
XI PULIZIJA – MEMBRI TAL SB&GB – (Madwar sitt zghazagh)	
SUNTA – MART MANWEL L-ISTAMPATUR 1926	Claudia Frendo Azzopardi
ERBA ULIEDA- Pietu Pawl TLIET T'IBNIET U TIFEL	Sebestian Falzon
Tifla – Bint Sunta 1926	Chiara Camilleri (Ta Norma!)
Tifla ohra – Bint Sunta 1926	
Tifla ohra – Bint Sunta 1926	
DOLOR – ISSA MARA ANZJANA 1939	Rita Camilleri
JOHN – Binha - 1939	Gian Luka Mareska
GANNI BENCINI - 1920	Alfred Briffa

ROBERT BENCINI 1920	Simon Balzan
IS SUR AGIUS -1920	Peter Attard
IS SUR ARENA	
IS SUR BORG	
IS SUR MATRENZA 1920	Joe Giorgio
SOUR CELESTINA KESLER	Norma Camilleri
POPLU L-EWWEL LEHEN}1999	Rina Camilleri
POPLU T-TIENI LEHEN}1999	Paul Vella
POPLU T-TIELET LEHEN}1999	Joe Camilleri

QEGHDA TINTWERA IS-SENA LI FIEH IL-KARATTRU RESPITTIV JIDHER FIX-XENA.

L-EWWEL ATT

XENA WIEHED – FL-ISTUDJU TAS-SUR FONS – 1930

PROPS: STUDJU FIL-GENB TAL-PALK.
SCENERY: ST.PAUL'S STR VALLETTA -1861

(Id-dramm jibda fuq nota hafifa u xi ftit umoristika wkoll…ghax il-kbir jkun ghadu gej!………)

ANGLU: Jekk nistaqsikhom min kien Pankrazju Vella, jew Guzeppi Borg nisthajilkom tghiduli ma nafux u qajla jinterresana, izda jekk nghidilkom minn kien Alfons Maria Galea, mhux sewwa li dduru fuqi u tghidu l-istess haga.
Ghax huwa xieraq li dan il-bniedem nsiru nafuh ftit mill-qrib. Nsibu miktub li Alfons Maria Galea twieled f'April fis-sena 1861 gewwa l-Belt Valletta u miet f'Lulju tas-sena 1941 fl-gheqqel tat-tieni gwerra dinjija fil-kunvent tal-Bon Pastur gewwa Hal Balzan. Missieru Pawlu kien negozjant tad-drappijiet u ommu Carmela gejja mill-familja Mercieca.

Kien zmien ta bidla, fejn rajna l-bidu ta revoluzzjoni industrijali gewwa l-Ewropa, zda Malta bqajna poplu fqajjar, u dipendenti mill-imperu Ingliz.

Sejrin tiltaqghu mieghi sikwiet, ghax jien kont habib tal-qalb ta Fonzu min twelidu sakemm ghalaq ghajnejh. Kont naghtih xi parir kull tant zmien, izda hu kien jaf fejn irrid jasal. Haga stramba….. kien kitieb kbir izda ghal-xi raguni jew ohra, ghalkemm, issokta hafna drabi jikteb xi haga fuq hajtu, qatt ma rnexxielu. Bil-haqq, jien ili zmien twil nhuf madwar l-erba rjihat tad-dinja, fejn l-Imghallem kull tant zmien jaghtina bicca xoghol gdida, u nilbes s-surtun ta dak z-zmien. Gieli kont liebes ta-Ruman, fis-snin ta qabel Kristu, u aktar tard fi-zmien il-Kavalieri tal-Ordni…..nimxi mill passat ghall-futur u anki fi zmienkom. Sabiex tistghu ssegwu din il-grajja ghamluli pjacir u itfu dawk l-imberkin magni zghar li ghandkom fil-but biex taqbdu ma dak u ma l-iehor, ghax nkella jkolli ninzel jien min hawn fuq u jkollna xi nghidu bil-kbir……Qeghdin taraw, naf niccajta wkoll!!

(L-atturi fil-hemda johorgu minn fuq il-palk, filwaqt fuq sfond jidhru stampi ta dak iz-zmien…. U naraw lil Fonzu u Anglu fl-istudju tieghu.)

FONZU: Illum li xaghri bjad u beda jehfief, jaqbel li nhares lura u nghid li kienu granet sbieh. Kien hemm zmien tajjeb u hazin u ghalkemm llum xi ftit ghajjien, fl-mghoddi, b'kuragg idi meddejt u mxejt kif deherli jien, sewwa sew, matul iz-zmien…..

(Fil-waqt li Fonsu jitkellem wahdu tinstemma l-muzika ta' Walter Micallef, Kif deherli Jien, u fuq –play back, Fonsu jkanta l-versi filwaqt, li ghall-bidu jibqa fuq l-iskrivanija, mbaghad aktar il-quddiem, jqum u jdur fl-istudju tieghu.)

Quote l-versi tal-kanzunetta……

Lllum li xaghri bjad u ghandu mnejn jehfief
Inhares lura u nghid li kienu granet sbieh
Kemm tajjeb u hazin u ghalkemm xi ftit ghajjien
B;kuragg idi meddejt u mxejt kif deherli jien
Matul iz-zmien.

U d-drabi li zbaljajt zgur swieli ta' taghlim (Ritornello)
Ghax qomt meta waqajt tlewwint u lhaqt ftehim
Bl-ghajnuna tal-Mulej li sibta kullimkien
Qataghli qalbi xejn u mxejt kif deherli jien

Llum li xaghri bjad u ghandu mnejn jehfief
Inhares lura u nghid li kienu granet sbieh
Kemm tajjeb u hazin u ghalkemm xi ftit ghajjien
B'kuragg idi meddejt u mxejt kif deherli jien
Matul iz-zmien

U drabi li zbaljat, zgur swewli ta' taghlimn (Ritornello)

Li kelli nerga lura ghall-bidu ta dit-triq
U ttini naghzel li nixtieq
Xejn ma nibdel u nimxi fl-istess pass
U nerga nghid matul iz-zmien
Li mxejt kif deherli jien.

Min jaf ghada x'se nsib, min jaf x'ghad hemm mistur
Kull bidu fih it-tmiem u r-rota terga' ddur
Bl-ghajnuna tal-Mulej u kull minn xtaqli l-gid
Qataghli qalbi xejn u mxejt kif deherli jien
Matul iz-zmien matur z-zmien

Li kelli nerga lura ghall-bidu ta' dit-triq
U ttini naghzel li nixtieq
Xejn ma nibdel u nimxi fl-istess pass
U nerga' nghid matul iz-zmien
Li mxejt kif deherli jien.

Xejn ma nibdel u nimxi fl-istess pass
U nerga nghid matul iz-zmien.

Anglu: **(Filwaqt li jibda jcapcap wara li jispicca l-versi. Hemm il-probabilita li l-udjenza taghmel hekk wkoll!)** Tajba Fons, taf li qatt ma dahalli fit-tavlament ta mohhi li kont kapaci tkanta! U kemm huma versi sbieh…

Fonsu: Nahseb li kieku ma gejtx go familja ghanja, kont naghmel bosta affarijiet f'hajti. Kont forsi naghtiha ghall-pittura, jew nkella nsir skultur. Jiena l-arti minn dejjem kienet tiffaxinani!

Anglu: Ghalkemm ma kontx la pittur u lanqas skultur, inti kont l-awtur u d-destin ta hafna nies foqra, tfal iltiema, xebbiet msawtin, u nisa romol. Bilhaqq meta nitkellmu bejnietna, zomm lehnek kemxejn fil-baxx tafx, ghax ma trid xejn li wiehed jahseb li bdejt titlef xi skorfina.

Fonsu: Fil-fatt vera tlift skorfina ta' dan l-arlogg, u ma nista nsibha mkien. Isma, inti tista taghtini daqqa ta'id mhux dejjem thares u tghaddi kummenti……

Liza: (Tidhol filwaqt li Fonsu jkun qieghed jghid l-ahhar kelmiet) Fons, int lili qed tkellem. Ghandi nfezzjoni f'widnejja u qajla qeghda nisma llum …Tghid mhux hekk, il-hin kollu nhares jien u nghaddi l-kummenti!!

Fonsu: Le jahasra Liza, jien mhux lilek kont qed nkellem!

Liza: X'ghid?

Fonsu: Ghidlek li tlift skorfina!

Liza: U ssa, l-parcmina minn fejn tridni ngibielek il-parcmina!

Anglu: Ghidtlek li sejjer tatiha ghall-pittura Sur Fons...

Liza: Fons, qed tinkwetani bis-serjeta'. M'hawn hadd fil-kamra. Mhux ahjar nghidu lit-tabib Sammut biex jigi jarak ftit…..

Fonsu: Le le Grazzi. Jiena nahseb nghajjat, dak kollu, u ma tlift l-ebda skorfina. (Anglu jsib l-iskorfina fl-art u jaghiha lil Fonsu)

LIZA: Dejjem fuq dik l-imbierka skrivanija....Fons, jiena forsi mmut qablek, izda b'xi mod jew iehor nixtieq li thalli xi kitba fuq il-grajjiet li ghaddejna flimkien. Jekk ma taghmilix int, nweghdek li jkolli naqbad il-lapes u nibda nikteb xi haga jien. Ftit huma dawk li min banda kellhom ix-xorti li jaghmlu daqstant gid. Kif gerbeb iz-zmien Fons!

Anglu; Issa la darba sibtlek dak li kont qed tfittex, mhux ahjar tissokta tikteb xi haga fuq hajtek, ghax bejnittna ma tantx ghandek zmien.

Fonsu: Kull darba nibda nikteb xi haga, u qatt ma nkompli….. mela , ara Lisa hallini ftit fil-kwiet mal-kuxjenza tieghi biex forsi nibda npaspar xi haga..

Lisa: Mela l-lejl it-tajjeb Fons, ir-ruzarju llejla ghidu wahdek.

Fonsu: Mhux bizejjed li kelli ommi ma tismax, issa Liza qaltli li dabret infezzjoni f'widnejja u xi kull tant ma tismaghnix. Koss tfakkarni f'ommi li kienet truxa mhux hazin!

Anglu: Jekk ma tibdiex ma tasalx Fonz.

Fons: Mela, jiena twelidt il-belt Valletta, sewwa sew go Triq San Pawl fejn missieri Pawlu kellu negozju tad-drappijiet. Kien idawwara gmielu u n-nies kienu jgibuh tajjeb.

(Jitbaxxa d-dawl fl-istudju u fuq il-palk nsibu ruhna gewwa Triq San Pawl Il-belt. Pawlu jinsab fil-biex tal-hanut fejn nsibu gallarija fil-genb.)

XENA 2

PROPS: TILAR TAL-PASTIZZI, TFAL JILGHABU FIT-TRIQ.

Pawlu tal-Pastizzi: (Jidher idur bil-karrettun tal-pastizzi)
Irkotta jew Pizelli, shan u friski. Sinjur, naghmillek xi nofs tuzzana.

Mikelang: Ghamilli tlieta irkotta. Nispera li mhux qarsa bhal ma kellek il-hamis li ghadda.

Pawlu tal Pastizzi: Tridhomx tal-pizelli mela, dawk zgur mhux qarsa.

Mikelang: Imma jiena tal-irkotta irridhom

Pawlu tal-Pastizzi: Taf li spiccaw! Jew pizelli jew xejn

Mikelang: Mela ghalfejn qed tghajjat – irkotta u pizelli.

Pawlu: L-ghajta nofs il-bejgh Mikiel.... Irkotta u pizelli!!!

Mikelang: Hallieh jghajjat, issa jbellahhom lil-xi bahri. Bongu Sur Pawl, wasalna jew, ghax Marie tieghi qaltli li c-cens ghalaq.

Pawlu Galea: Meta t-tuffieha ssir, taqa' wahedha Mikelang....ghidilha lil Marie li Carmela tieghi ta sikwiet ssemieha.

Mikelang: Jekk jkollok bzonn ta xi ghajnuna ghidli Sur Pawl. Isma xieraq nerfghalek xi bicca laham sabieha ghal meta titwieled it-tarbija...Tghid, x'ha jkollna? Tifel u tifla?...

Pawlu: Dak li jibghat il-Bambin, l-importanti hu li t-tarbija tkun qawwija u shieha!

Kapillan: Pawl llum offrejt il-quddiesa ghal Carmela, J'Alla kollox jigi b'wicc il-gid.

Pawlu: Ghaddi ftit Dun Farrugia, halli niehdu grokk flimkien….

Kapillan: Tghid, kont sejjer sal-kazin tal-banda ghax waslet il-festa u xieraq li nara ftit kif inhuma sejrin il-preparamenti tal-festa u nisma l-marci l-godda……

(Minn Gewwa umbaghad tidher fl-ghatba tal-bieb)

IS-SA LARA: Tifel iehor Pawl,……fakkarni x'sejjer isemmih….

Pawlu: Ahna hsiebna fl-isem ta Fonsu jekk jkun tifel jew Maria jekk hi tifla, la darba gie tifel, mela insemmieh Fonsu Marija…

Xi Nies: Nifirhulek Pawl, Prosit Sur Pawl, hawn ergajna zdiedna…

Napuljun: Tobdieh lil kapillan Pawl…. Hekk sewwa…..

Kapillan: Dan l-lejl kelli holma Pawl, fuq din it-tarbija tieghek. Mela hlomt li dan Fonsu sejjer jaghmel hafna gid meta jikber. Rajtu ragel pulit, serju, u jdur minn post ghal iehor, u jkun strumentali li jwaqqaf hafna djar ghall-foqra…kos dan il-holm hux! J'Alla dak li hlomt jkun realta' ghax minn jaf x'hemm ghalina fis-snin li gejjin. Kif qed tinqaleb id-dinja….

(Jinstemghu t-tkaken tas-suldati, flimkien mal-march militari li jidfen id-diskors ta Pawlu u nies ta madwaru. Tfal johorgu jilghabu u jimmarcjaw bl-ixkubetti tal-injam. Mit-tieqa tidher Is-Sa Lara bit-tarbija f'ideja).

Is-Sa Lara: Araw xi gmiel ta tarbija…. Tajjeb Sur Pawl ghandna ragel iehor ghan-negozju!

(Is-Suldati jitbeghdu u mill-gdid jinstema d-diskors ta bejnithom)

Napuljun: Tafu kemm naqas ix-xoghol it-tarzna. Jiena ma nafx x'sjigri jekk kemm il-darba l-arrmirall jiddiciedi li jaghti s-sensja lil bosta mill-haddiema, kif qed jigru l-ghidut

Kapillan: Il-Mulej jipprovdi Napuljun. Mhux hekk sur Pawl. (Iddur lejn Napuljun) Ma nistax nifhem kif missierek semmik Napuljun.

Napuljun: Dak kien ragel kbir u jiena kwazi daqsu

Pawlu: (Jidhaq) Issa qed nifhem, ghaliex dejjem tpoggi idejk fis-sidrija, rajtekx, tahseb li int Napuljun

Napuljun: Tigbidli saqajja Pawl, ma jimpurtax tafx, tassal tieghek wkoll.

Kapillan: Kemm niehu gost nara n-nies jiccajtaw bejniethom, Mhux hekk ghandu jkun

Is-Sa Lara: Isma Sur Pawl, ghandi ahbar ma tantx hi sabieha…

Pawlu: Alla tal-hniena, jaqaw Fonsu x'ghandu?

Is-Sa Lara: Le le Pawl, fonsu qawwi u shieh…izda nibza li Carmela…

Pawlu: Madonna tal-hniena….jaqaw…

Is-Sa Lara: Nibza li waqt il-hlas, donna faqqat t-tnabbar ta widnejja, ghax mhux qed tisma. Hallieha tistrieh naqra' imbaghad wiehed jara x'jista jaghmel.

Napuljun: Mela issa tista tgorr kemm trid Sur Pawl, ghax mhux sejra tisimghek!

Kapillan: Ejja Napuljun dawn mhux affarjiet taz-zuvjet…. Sejjer jien, ghada naghddi ftit Pawl u sellili ghal-Carmela…..

Pawlu Tal-Pastizzi: L-ahhar sitta ha naghlaq....nofs prezz minn iridhom?

<u>(Il-nies fit-triq bilmod jonqsu u jaqa d-dlam….filwaqt li naraw lil minn jiehu hsieb jixghal il-lampa tat-triq)</u>…. <u>Nsibu ruhna mill gdid fl-istudju tas-sur Fons.</u>

Fonsu Xieh: U ghadni sal-lum nistaqsi ghaliex ommi kellha propju tittarrax fit-twiled tieghi. Irrid nifhem li qatt ma semghetni nghidilha kemm nhobbok, qatt ma semghetni nghidlha grazzi. Imma nghid jien ma setax il-Mulej idawwar il-grajja u halla lil ommi mara b'sahitha ddur bil-familja kollha, huti Angelika, Filumena, Kerubina, u Frangisku…..

Anglu: Kienu granet sbieh Fonsu, il-Mulej jaghlaq bieb u jiftah mija u jista jbexxaq xi tieqa wkoll xi kull tant….

Fonsu Xieh: Kemm konna hbieb ma Gilardu Strickland…. Minn qatt kellu jghidlu li meta nikbru konna t-tnejn sejrin nkunu nvoluti fil-politika…Hawn spiccatli l-linka….l-klamar vojt…

Anglu: Mhux ahjar allura tmur tiehu bukkun ma Liza u tghid ir-ruzarju…. It-tfal issa kibru u thoss in-nuqqas taghhom…

IT-TIELET XENA

(LURA FIT-TRIQ SAN PAWL IL-BELT VALLETTA;

(Naraw lil hutu Angelika, Filumena, Kerubina jilghabu iz-zibeq u l-passju, filwaqt li Frangisku, Fonsu u Gilarju jilghabu bic-cirku jew xi loghob iehor ta dak iz-zmien)

Fonsu Tifel: Il-Papa qalli li wasal iz-zmien biex mmur nkompli l-istudji tieghi s-seminarju Ghawdex… imma jiena nghidlek is-sewwa ma nixtieqx mmur

Frangesku: U ejja Fons, ahna mhux flimkien sejrin nkunu, hemm Mannani tiehu hsiebna, dik ghall'inqas tismaghna mhux bhal mama!

Gilardu: Jiena kieku xtaqt nigi maghkom, izda missieri lanqas biss ried jisma' li mmur nistudju s-seminarju Ghawdex. Dak iffissat fuq xi tghid ir-regina.

Fonsu: Miskin Anaklet kieku hu ha hsieb jghallimni l-qafas tas-somom, u ftit Ingliz u Taljan. ….

Frangesku: Dan min barra li jiehu hsieb in-negozju tal- Papa. Kemm hu min taghna hux dan Anaklet….

Fonsu: Naf li ghandu hafna pacenzja u ragel twajjeb… jiena niehu gost meta jirrakonta l-istorja u grajjiet li sehhew fi'|Franza, l-Italia, l-Germanja u fuq l-Imperu Ingliz. Emminni tassew nissahhar nisimghu jitkellem.

Gillardu: Missieri jghid li did'dinja qatt ma kien hawn imperu kbir daqs l-imperu Ngliz ---- ghandhom suldati fl-Africa, Fl-Indja, Fl-Awtralja, u anki hawn F'Malta.

Frangesku: Jiena nahseb li hawn Malta hawn suldati daqs kemm hemm fl-Indja!!

Fonsu: U x'nti tghid min jisimghek.

Anaklet: Sejjer niehu xi haga ghand Cordina…. Ghandu pasti verament tajbin. Trid ingibilkom xi wahda?

Fonsu: Le le ghax il-mama ma tiehux gost, u dalwaqt wasal hin ghall- ikel.

Frangesku: Il-bierah smajt lill-papa jghid lil ommi, u qal li sejjer ikellem li sur Anibale Preca biex forsi jaghtina xi privat.

Fonsu: Smajt bih…dak mghaggbin kemm hu bniedem ntelligenti.

(Jitfacca Anaklet mill-hanut)

Gilardu: Sur Anaklet, hux veru li hawn Malta hawn suldati Inglizi aktar milli hemm fl-Indja…

Anaket: Ma nafx nghidlek sewwa, imma Malta huwa pajjiz ckejken hafna, daqs villagg zghir gewwa l-Indja. Izda ghandkom tkunu tafu li Malta tinstab fin-nofs tal-bahar Mediterran u ahna mportanti hafna ghall Inglizi daqs l-Indja kollha.

Gilardu: Sewwa qed tghid. Il-papa tieghi jaqbel mieghek. (iddur fuq Fonsu) Allura meta sejrin Ghawdex?

Fonsu: Issa jghaddu l-vaganzi tal-Milied imbaghad nparpru l-hemm.

Frangesku: Lanqas haqq min jarana libsin qisna xi qassisin zghar…bis-suttana tkarkar ma l-art!

Fonsu: Ha nghidlek Cikk, mhux mbilli jinsistu fuq is-suttana. Jiena meta jfettilli naqbad u ninzghaha. Wara kollox ha nghidlek, mhux is-suttana taghmlek qassis, imma l-irgulija.

Gilardu: Isma, kemm ghandi grazzja ma ohtok Filomena!

Frangisku: Issa nara kif nsib xi huttaba u nirrangaw kollox…..imma dik izzomm mat-Taljani tafx, u nahseb missierek xejn ma jiehu gost.

Carmela: Frangesku u Alfonsu, ejjew ghax il-minestra malajr tieksah…

Alfonsu: Gejjin ma….dalwaqt gejjin

Carmela: Imma dawn it-tfal ma jisimghux….(Terga tghajjat) Frangesku u Alfonsu…… intom ma tisimghux….ghidtilkom li l-minestra dalwaqt tieksah……
Alfonsu: Hawn gejjin, m'hemmx ghalfejn issema t-triq kollha!

Gilardu: Jekk tibqa tghajjat, it-tallaba li hemm Strada Rjali kollha tarhom gejjin hawn ghal xi platt shun…

Frangesku: Arriverderci Gilard….issa nghidilha lil Filomena…

Gilardu: Mhux ghal issa, l-ewwel irrid nistaqsi lil missieri (sabiex jigbidlu saqajh!).

(Jaqa l-lejl u jinxtghal il-fanal bil-ftiera filwaqt li jingabru xi foqra jitghalbu xi haga. Fonsu jidher johrog mid-dar u jghati xi karita lil xi whud minhom. Ninsabu fi-zmien il-Milied. Naraw il-vjatku ghaddej, bil-kappa u l-umbrella, xi abbatini jikkumpanjaw. Tfaqqa c-cuklajta u jghaddu fis-skiet. ....u qanpiena idoqq it-tokki.)

Il-Mons: Hawn Fons, tghid ommok ghandha xi platt shun ghalija?

Fonsu: Stennieni hawn, issa nara kif ngiblek skutella shuna

Il-Mons: Illum hadd ma tani xejn…ili strada rjali mill-hamsa ta' filghodu nittallab xi haga. Hadd ma jaghti kasi… bil-kemm kulhadd jghoddni biz-zuvjett ghax ghandi din il-hotba…. Ma gherfajtx l-ikel fil-hotba kif jaghmel il-gemel? Ghax jghiduli hekk ghid?

Fonsu: U nt taghtix kashom. Hallihom jghidu, mela ahna hbieb ta xejn.

Il-Mons: Alla hares ma kontx nt hafna drabi ghax kulhadd jaghtini bis-sieq. Xtaqt naghmel il-priedka tal-Milied, imma l-kappillan lanqas biss ta kazi.

Fonsu: Din is-sena jiena sejjer naghmilha… trid tisma bicca mil-priedka?

Il-Mons: Le, jiena niekol xi ftit minestra rrid jahasra.

Tifel: Mur gharak Mons titla fuq il-pulptu int? Kemm iddahhaq nies bik.

Il-Mons: Imma ghaliex tghiduli hekk…mela jien mhux bniedem bhalek. Halluni bil-kwiet jahasra...kulhadd jaqbad mieghi!

Anglu: Qeghdin taraw kif Fonsu minn dejjem kien bniedem li jhenn u jahseb fil-foqra. Ghax qalbu kienet tajba, id-destin tieghu gie mfassal skond xewqtu.

Fonsu: (wara li jkun dahal gewwa u rega' hareg b'skutella minestra) Hawn ha
Dumink oqghod fuq l-ghatba tal-hanut.

Tifel: Dak mhux Dumink….dak il-Mons

Xena Erba ....gewwa Ghawdex - 1870.

SCENERY: MILL-MGARR GHAWDEX – JIDHER IL-BAHAR.
PROPS: FALAKKA TAL-LUZZU. BARMIL TAZ-ZENGU

Sur Fons: (Fl-istudju tieghu) Ghadni niftakar qiesu l-bierah meta morna Ghawdex ma ommi u missieri. Kien maltemp gmielu u tlabt li l-luzzu ta'Ghawdex ma jahdimx sabiex nibqa Malta ma huti u mal –hbieb. Kemm tlabt dik inhar imma hadd ma semghani u f'dak ir-rih kollhu tlaqnija lejn San Pawl il-Bahar bil-karrozin.

Anglu: Kellu gibda gmielu sa San Pawl l-Bahar.

Sur Fons: Le fil-fatt morna bit-tramm sar- Rabat imbaghad tlaqna ghan-nizla sa San Pawl il-bahar. Kieku fil-bajja il-bahar kien jghaddi u ghalhekk ommi u missieri ma hasbuhiex darbtejn, imma trid tara kif dorna mal-gzejjer ta San Pawl, dan il-luzzu beda jghola u l-bahar ihabbat donnu ried jiblaghna, u ommi twerzaq bil-biza.

Sur Fons: Missieri ried jaghmilha ta ragel, imma sar abjad xemgha bil-biza u rajtu jzebbeg il-kuruna fis-skiet, jitlob li naslu l'Mgarr b'wicc il-gid. Kif wasalna Ghawdex, il-luzzu trakka max-xatt tal-IMgarr u Mananni dlonk kienet hemm tistenniena bil-herqa…..

(Nsibu ruhna fuq il-moll Ghawdex....Fonsu tifel ma missieru, ommu u Cikku.) Filwaqt li Manani u Rosi jkunu qeghdin jistennew fuq ix-xatt tal-Mgarr

Manani: X'wahda din Roz, dan x'maltemp qam. Dal-lejl is-saqaf tal-ghorfa tar, u miskin iz-ziemel ha xmajra!

Rosi: Nispera li d-dghajsa tal-latini tahdem llum, ghax nkun ghamilt il-gbejniet friski ta' xejn.

Manani: U le Roz, jekk ma tahdimx id-dghajsa tal-latini, jiena certa li ta'Gejdes jigi bil-luzzu. Qed nistenna lil xi hadd. Hawn ara, il-luzzu ghadu kif dahal il-port. Min jaf x'kedda hadu msikien b'dak il-bahar kollu!

Rosi: Jaqaw reghu gejjin il-familja ta Galea? Gmielek int, min jaf kemm jwiznuk dawk biex tiehu hsieb it-tfal. Qaluli mghagbin kemm hu mqarreb iz-zghir… x'jismghu bhal issa….

Manani: Int ghal Fonzu qed tghid. U le miskin, x'imqarreb, ta tfal li huma.Bilhaqq kif hadli rasi Mario tieghek idoqq it-trumbun....

Rosi: Issa dahal mal-banda ta l-istella, u jehtieg li jaghmel ftit provi d-dar ghax nkella s-surmast ma ihallihx idoqq fil-banda.

Manani: U ntant t-trumbun tah. Ma setax nghid jien jitghallem idoqq il-vjolin?

Rosi: Il-vjolin, ahjar jitghallmu zewgek, mhux dejjem titghajru bejnitkom.

Manani: Ghall-grazzja tal-hanin Alla, hawn ara, il-luzzu ghaddu kif dahal il-port. Minn jaf x'kedda hadu msikien!

(Jinzlu minn fuq il-luzzu billi tidher tavla minn bejn il-kwinti…..)

Mananni: Kemm tlabt ghalikom sa Carmela, meta rajt l-luzzu tiela u niezel mal-mewg. F' hin minhom , Madonna tal-hniena, ma rajtux izjed, u qalbi, jahasra ghamlet tikk…daqshekk ghamlu ghidt f'qalbi.. Madonna tal-Grazzja , ehlisilhom u tghidx kemm tlabt ghalikom

Pawlu: Manànni, inti tahseb li kieku kien daqshekk mqalleb il-bahar kont nissokta bil-vjagg u nissogra l-hajja tal-familja tieghi.

Manani: Dazgur li le…ma tarax, imma jahasra tinsabu mxarbbin ghasra bil-bahar….. sinjura l-kappell ma lbistux llum?… (turija sinjal b-ideja) Il-kappell

Carmela: Il-kapell telaq mar-rih, ghax jew inzomm b'idejja biex ma naqax jew nkella nzomm il-kappel sabiex ma jtirx

Mananni: Naturalment, il-kapell imur u jigi, imbaghad is-sur Pawl jixtrilek nofs tuzzana ohra, imma s-sahha ma tibdilha ma xejn

Pawlu: Isma Manan, il-karrettun ma gibtux?

Manani: Lanqas temmen sur Pawl….. iz-ziemel l-bierah, ma riedx jaf, nahseb li Lonzu tieghi haddmu wisq il-ghalqa jigbed il-mohriet u ghandu rasu iebsa. Ma rridx jaf, ta xejn ghamiltlu karrotta quddiem mniehru, ghax ma ridtx jiccaqlaq.

Pawlu: Imma hawn mixja gmielha sar-Rabat…ma taf lil hadd hawn li jaghtina xi rikba…

Mananni: Ara ejja nitilghu din it-telgha imbaghad forsi Ghajnsielem hemm habib taghna u nitolbu jghamlilna pjacir..

Pawlu: Tajba din, m'hemmx x'taghmel, tlaqna Carm…ejjew tfal

Carmela: Kif bil-mixi sar Rabat….mela qed tiggenen.

Pawlu: Issa nibnilek il-linji tal-ferrovija…mhux ahjar nibdew mimxu forsi naslu qabel ma jidlam, u nsibu post il-lukanda…

Rosi: Isma sinjura, trid xi ftit gbejniet friski? Ghamilthom dalghodu.

Manani: U hallihom, ghadhom kemm waslu, x'kull wahda wkoll, mela ha jaharbu.

(Iddur fuq Pawlu) Issa nghatikom jien gbejniet min tieghi…Ta Rosi mhux vera friski!! Ejjew, ejjew ha mmorru.

<u>(Id-dawl jitbaxxa u nergaw nsibu ruhna fl-istudju tas-Sur Fons)</u>

Anglu: Ghadni niftakar kemm bdejt tigbed saqajn ommok, ja mqareb li kont!

IsSur Fons: Ha nghidlek xi haga bejnietna, jiena qatt ma ridt immur s-Seminajru Ghawdex u kieku kont nista ghamilt minn kollox sabiex nibqa' Malta. Imma forsi hekk kien hemm miktub, u d-destin taghna jkun diga fasslu l-Mulej.

Anglu: Kemm kien hemm kwiet Ghawdex, tiftakar il-mixjiet li konna naghmlu fil-widien? Bilkemm tiltaqa ma' ruh, hlief xi merhla nghag!

Sur Fons: Is-Seminarju Ghawdex kienet skola tajba ghax kien hemm hafna u hafna vokazzjonijiet hemmhekk. Kien hemm rispett kbir lejn il-knisja, izda jien kelli l-opinjonijiet tieghi. Ghalkemm kont ghadni zghir minn dejjem ried nifhem u nistaqsi **'ghaliex'** **ghaliex** il-kapillan kien joqghod jghajjat min fuq il-pulptu qiesu hadd ma kien jista jmerih!

Anglu: Izda kien hemm ir-rih tal-bidla dak iz-zmien wkoll, ghalkemm beda helu helu, kif qaleb is-seklu l-irwiefen bdew jaqilbu l-hitan u l-haddiema bdew iqumu fuq taghhom u jitolbu d-drittijiet godda.

Sur Fons: Nistqarr li ghamilt minn kollox sabiex nitkecca mis-seminarju u fl-ahhar kien irnexxili!

(Nergaw nsibu ruhna s-seminarju)

SCENERY: IL-BINI TAS-SEMINARJU- GHAWDEX

Dun Rafel: Tista' tghidli ghaliex iddecidejt li tinza' s-suttana? Mela r-regolamenti taghmilhom int?

Fonsu: Ghax hassejt is-shana Dun Rafel, u wara kollox ma hemm l-ebda raguni ghala ghandna nilghabu bis-suttana.

Dun Rafel: ittawwalx ilsienek Fonsu, int jehtieg tobdi l-ordnijiet kif jaghmel kulhadd

Fonsu: Jiena nhobb nistaqsi , ghaliex irridu bilfors nilghabu bit-suttana. Dana ma jaghmilx sens u llum il-hajja hija ibbazata fuq il-logika!

Dun Rafel: Ara x'qallek il-gvernatur, mhux ahjar tghlaq halqek, ma'nghidlekx, x'kull wahda wkoll. Ara ftit minn qieghed jitkellem fuq il-logika!

Fonsu: Kif jghaddu dawn l-erba xhur, jiena ma nergax nigi hawn u nhallikom fil-kwiet.

Dun Rafel; Dana mhux billi tghid int. Ha naraw x'jghid missierek. U int Cikk ma tghid xejn? Huk iz-zghir imexxik min imniehrek!

Cikk: Jekk hija ma jigiex aktar Ghawdex, jiena wkoll naghmel bhalu.

(Tinstema l-qanpiena u t-tfal l-ohra libsin is-suttana jingabru sabiex jidhlu gewwa)

Dun Rafel: Allura Fons, m'intix bi'hsiebek tilbes is-suttana.

Fonsu: Le, ma nhoss li ghandi nilbes s-suttana, forsi fl-ahhar tbidlu l-fehma taghkom!

(Lura fl-istudju tas-Sur Fons)

Xena Hamsa

Sur Fons: Kemm gera' warajja Dun Rafel, izda fl-ahhar tieghi ghaddiet, u gbart warajja lil hija Cikku.

Anglu: Inti taf ghaliex spiccajtu mortu tkomplu l-istudji taghkom fi Franza?

Sur Fons: Ghandi xi hjiel izda qatt ma fhimt ghaliex missieri ried bilfors ibeghedni minn ommi u huti. Ghaliex, inti taf?

Anglu: Jiena mhux kollox naf! Naf meta wkoll sejjer taghlaq ghajnejk sabiex tibda mixja ohra.

Sur Fons: Kemm nixtieq li nkun naf. Lest li naghti gidi kollu, ghaliex x'jiswa li taghmel tant gid f'hajtek imbaghad fis-siegha tal-prova ma tkunx lest.

Anglu: Kont naghmlek ta' fidi akbar. Il-Mulej ibqa zgur li ghandu kollox fi hsiebu u jpoggi fil-keffa tal-mizien dak li wiehed jkun ghamel ta gid f'hajtu. Dur dawra ma dwarek Fons u malajr tifhem li l-keffa tal-mizien qeghda taqleb sew fuq in-naha tal-lemin.

(Sur Fons jkompli jikteb u Anglu jersaq lejn in-nofs tal-palk u fuq sfond ta kwadri li jitbiddlu jissokta jkellem lil udjenza.)

Anglu: Minghajr qatt hadd ma seta jobsor, forsi kien id-destin li bieghad lil Fonsu mis-seminajru gewwa Ghawdex. Huwa u huh Frangesku salpu lejn Marsiglia gewwa Franza u hemmhekk ssuktaw l-istudju taghhom ghand il-

Gizwiti. Fil-fatt, huh Cikku ghazel dik it-triq, izda Fonsu ghal ftit ma kienx iltaqa' ma Don Giovanni Bosco gewwa Franza, meta hu kien mar hemmhekk, propju sabiex jiftah dar Salesjana. Meta Fonsu sema' bl-opra Salesjana fost iz-zghazagh, gie msahhar b'din l-inizzjativa u ghamel minn kollox u talab lil missieru gewwa Malta sabiex flimkien ma ohrajn jaraw kif jaghmlu u jitolbu lis-Salesjani jigu Malta.
Fonsu u huh telquha lejn Turin, izda ghal darba ohra, lil Don Bosco, li Fonsu ried bis-sewwa jew bid-dnewwa jiltaqa' mieghu, u johlom kuljum b'din il-laqgha, baqghet ma saritx. Meta Fonsu u Cikku waslu Turin, Don Bosco mar lejn l-Amerika u ghal darba ohra din il-laqgha tant mistenija ntilfet mar-rih.

Niltaqghu ma Fonsu u Frangesku zaghzagh wara li gew min Marsilia.

SCENERY: POST GEWWA L-BELT -

Annibale Preca: Kemm qieghed niehu gost narakom mill-gdid gheziez Fonsu u Frangesku. Kif tar iz-zmien, filli tfal u llum Alla jbierek, sirtu rgiel. Allura X'minmkom?

Fonsu: Sur Preca, ma nista ninsa qatt il-qafas tat-taghlim tieghek li kien il-bazi ta kollox.

Annibale: Kemm xtaqt naghtikom aktar mid-dehen li l-Mulej taghni, izda jiena cert li l-Gizwiti gewwa Franza huma bil-wisq aktar bravi minni.

Fonsu: Ghidli haga, qatt ma kellek risposta ghall-ittra li kont bghadt lil Don Bosco sabiex s-Salesjani jifthu dar gewwa Malta.

Annibale: Forsi ma kienx il-mument propizju, x'nista nghid, Don Manche' wkoll kiteb u kien hemm ohrajn tafux…

Fonsu: Meta kont Marsiglia hemmhekk giet miftuha dar Salesjana, u lil Don Bosco bilkemm ma kelli ix-xorti li niltaqa' mieghu. Sakemm mort sabiex nsibu, qaluli li kien telaq lura lejn Turin.

Annibale: Dak bniedem kbir u qaddis u x-xoghol tieghu ghad nisimghu hafna fuqu. Inti ghax ma taghmilx bicca xoghol u tmur Turin?

Fonsu: Lanqas temmen. Jiena u hija Cikku ghamilna vjagg bil-ferrovija lejn Turin, izda kif wasalna hemmhekk, qalulna li kien telaq lejn l-Amerika t'isfel. Ir-ragel mhux zghir u nibza' li mhux sejjer ikolli x-xorti li niltaqa mieghu f'hajtu.

Annibale: Allura issa gejtu ghal kollox u nt Frangesku x'b'hsiebek taghmel?

Cikku: Jiena minn dejjem kelli l-hajra li naqdi lil Alla fis-Sacerdozju u meta kont Ghawdex is-seminajru, mhux bhal hija, kont nisthajjilni xi qassis zghir nigri b'dik is-suttana, imma lil Fonsu qatt ma ghadtlu xejn. Issa ghamilt fhemti u sejjer nidhol mal-Gizwiti. Sejrin jifthu skola hawn Malta wkoll imbaghad l-Mulej jaghtina d-dawl.

Annibale: U int Fonzu? X'ghandek f'mohhok?

Fonsu: Kelli diskussjoni twila ma missieri u qalli li kien qieghed jikkonsidra jerfa' mix-xoghol. Kif taf, il-familja ghandha negozju tajjeb tad-drappijiet u ahna forrnituri tas-servizzi wkoll. Mhux ta min jghid jaqbad u jaghlaq, u ghalhekk, jiena ghalkemm xi ftit kontra qalbi, ghax m'ghandiex il-hajra qawwija li niehu hsieb dan in-negozju, offrejt li nipprova immidd idejja ghax-xoghol.

Annibale: Jiena bqajt nghallem b'salarju mizeru zda bqajt dejjem nistudja. Issa minbarra l-ilsien tat-Taljan, Ingliz, Franciz, Spanjol, Latin, Grieg, Gharbi, issa bdjet nistudja is-Sirjak u l-Lhudi. Tafu xejn li wasalt ghal-konkluzjoni li l-lingwa taghna gejja mill-Lhudi u mhux mill-Gharbi, ghax tafu xejn...... ahjar nieqaf hawn ghax nehdilkom raskom

Fonsu: Lanqas xejn, l-ghaxqa tieghi nisimghek titkellem fuq dan kollu...

Annibale: U xi ghasfura zghira m'ghandniex jew?

Fonsu: Ghal issa xejn, iz-zmien ghad jaghtini parir.

Annibale: Fil-hajja ibni, kollox f'waqtu. Il-hajja ta zwieg hija donn kif inhi l-hajja tas-sacerdozju. Jekk wiehed isib il-mahbuba ta hajtu, ibqa zgur li ssib il-genna fl-art, u meta z-zmien jibda jaghddi minn fuqna, hafna drabi thares lura u tghid li kien tassew zmien sabih:....isma ftit din ibni....

X'jigri bl-imhabba meta jaghddi iz-zmien, meta l-fjamma tbati il-gamra, ...

Izda wiehed imbaghad ihares lura u jara dak li ghaddejtu flimkien ma tibdlu ma xejn. Zommhom f'mohhok dawn il-kliem ibni, u xi darba forsi tkanthom lil martek…min jaf! **<u>(Fil-fatt Fonzu fl-zmien ta hajtu jkantha dawn il-versi)</u>**

Fonsu: Mhux facli li taqa u tqum, ma danakollu jiena kunvent li kull ma tmur il-hajja, wiehed ihares kull sena mill-gdid. Hekk kien jghid missieri, ghax jekk thares lura dak li wiehed jaghdi ma mhabbtu zgur ma tibdlu ma xejn.

Annibale: Marti ghamlet zmien twil ma tiflahx. Kienet tbaghti minn nuqas ta memorja. Fl-ahhar snin ma kinitx tgharafni, izda jien dejjem bqajt nuriha rispett, ghax wara kollox x'hini l-imhabba, li taccetta l-hajja kif tigi, taqsam dejjem flimkien it-tajjeb u l-hazin, dak li hu minu, dak li seta' kien u qatt ma gara, thares lejn mhabbtek u minghajr ma tlissen kelma tifhmu lill-xulxin

Fonzu: Kemm inti romantiku Sur Preca, kemm int poetiku!

Annibale: Zommhom dawn il-versi Fons. Meta jaghdi z-zmien ftakkar fihom. Bil-lapes f'idejja u bicca karta nitlaq ghal ghonq it-triq u kull hsieb li jigi f'mohhi nhazzu hawnhekk sabiex ma ninsiehx. Il-lejl it-tajjeb uliedi u Alla izomm idu fuqkom dejjem.

<u>Xena Sitta ghand is Sur Asphar.</u>

<u>SCENERY: NEUTRAL ROOM-LINFA</u>
<u>PROPS: TRAY BIX-XORB – SIGGIJIET ELEGANTI</u>

Anglu: Pawlu Galea refa minn negozju u Alfons libes iz-zarbun tieghu. Cikku inghaqad mal-Gezwiti, filwaqt li Fonsu kien ta sikwiet jiltaqa mal-gemgha tan-negozjanti.

Sur Fons: Dak in-nhar meta kien hemm festin ghand is-Sur Asfar, temminni li nghidlek li ma kelli l-ebda hajra li mmur, izda qiesu x'hadd qabadli jdejja u wassalni fid-dar tieghu. Kien hemm gemgha ta nies. Kollha negozjanti u hassejtni zghazugh fost l-anzjani. Niftakar meta rajt lil Liza tieghi ghal-l-ewwel darba. Missierha , Is-sur Asphar kien ragel twil u b'daqna bajda. Kont bilkemm nissokta nhares lejh. Kien ghani hafna ghax kien jinnegozja l-hagar prezzjus u drappijiet wkoll. Ghamel zmien twil l-Indja u staghana gmielu.

<u>(Festin Ghaddej gewwa d-dar tas-Sur Asphar. Kulhadd liebes ghall-okkazjoni)</u>

John Asphar: Merhba bik Fonsu. Missierek x'sar minhu?

Fonsu: Missieri ma tantx huwa f'siktu, issa bil-kemm jiftacca l-hanut u halla r-riedni f'idejja.

John: Int bniedem bil-ghaqal. Smajt hafna affarijiet sbieh fuqek, u naf li ghandek qalbek tajba wkoll.

Fonsu: Qed thammarli wicci sur Asphar.

John: Liza ersaq l-hawn. Nixtieq nlaqghek mal-habib tieghi Alfonsu Marija Galea mwieled u jghix il-belt Valletta.

Liza: Ghandi pjecir Sur Galea bil-konnoxxenza

Fonsu: Jisimni Fonzu u hallik mit-titli.

Liza: Ilu xi gimgha ghaddejt fil-hanut tieghek u rajtek fuq gewwa. Kien hemm wiehed xwejjah min taghna hafna li beda jdur bija u jurini kull bicca drapp li kellu. Ha nghidlek ta….mpjegat mill-aqwa .. hu hsiebu.

Fonsu: Nghidlu, halli f'idejja ghax nemmen li jiehu gost. Il-haddiema meta jaghtuk is-sehem taghhom ghandek tkun rikkonoxenti u b'hekk tghamillhom aktar kuragg

John: Liza nixtieq nghid kelma bejnitna lil Alfonsu, jimporta jekk joghogbok, ara li l-mistednin ma jonqoshom xejn.

Liza: Iva Papa bil-qalb kollha. Nergghu niltaghu Sur…. Irrid nghid Alfonsu.

Fonsu: Il-pjacir huwa tieghi Liza. Jekk trid tigi tara xi drapp iehor halli gimgha ghax ghandi nircievi konsenja gdida minn Franza u zgur li xi haga jkun joghgbok.

Liza: Grazzi, hekk naghmel.

John: Nixtieq nghidlek kelma bejnittna ghax ghandi fiducja fik.

Fonsu: Mela le, ghidli.

John: Ghamilna dan il-festin zghir sabiex ssir gabra zghira ghas-sorrijiet il-fqar li waslu Malta u qeghdin iduru bix-xjuh gewwa dar il-Hamrun.

Fonsu: Jiena tghid is-sehem tieghi wkoll Sur Asphar….

John: Perswaz, imma xtaqt naqsam mieghek haga ohra. Weghedni li zzommha bejnittna. Marti nahseb li ma tafx ghalkemm dan l-ahhar qabel ma norqod raghtni ninzel gharkuptejja u nitlob fil-kwiet…..

Fonsu: Imma b'daqshekk ma hemm xejn hazin. Jiena wkoll nsib il-farag fit-talb.

John: Ghandek tiftakar fil-Hallieq kull hin u kull mument, u mhux meta tigi fil-bzonn.

Fonsu: Qieghed timpressjonani Sur Asphar…..u nghidlek is sew mhiniex nifhem.

John: Hallini nigi ghal-punt ibni. Dan l-ahhar bdejt nhoss certu wgieh idur ghall-dari u mort ghand diversi tobba hawn Malta izda hadd minhom ma seta jsib minn xhiex gej dan l-ugiegh. (Jiena kont l-Indja u ta sikwiet kont npejjep il-pipa b'tabakk xi ftit qawwi u mhux raffinat.) {Din is-sentnenza tista tithalla barra} Ftit ilu mort l-Italja, u rrakomandaw professur famuz u malajr mar f'ras il-ghajn.

Fonsu: Jaqaw…. Tghidliex li hija din il-marda qerrieda li qeghda tahkem hafna nies….

John: Iva ibni. Ma tantx hemm tama. Il-professur qalli li ghandi tumur, hekk qeghdin jghidulha. Miraklu biss tista tfieq minu. Il-medicina ghandha ma sabbitx tgharf din il-marda. Minn jaf il-quddiem kemm ghad issir studju fuq hekk. Ghaziz Fonzu, jiena llum mghadniex xi zghazugh u wasal iz-zmien li nibda naghmel il-kontijiet.

Fonsu: Imma kif nista nghijnek Sur Asphar?

John: Ara ibni, l-ewwel haga nixtieqek li tmur ghand is-sorijiet u taghddi l-gabra ta flus li flimkien irnexxielna nigbru ghax jiena ghada sejjer safra sa Franza.

Fonsu: Sejjer ghand xi professur iehor?

John: Sejjer ghand habiba specjali – fil-fatt tabiba mill aqwa u li jekk ma taghtiniex il-kura hi, nibda nghodd il-granet u nhejji t-triq it-twila…

Fonsu: Kif sirt taf biha din it-tabiba?

John: Qed tara kif nhobb niccajta jien wkoll. Minhiex daqshekk zorr kif wiehed jistjallinni. Sejjer nzur Lourdes forsi il-Mulej, bl-intercissjoni tal-Madonna, ikollu hniena minni. Nifhem li fl-ahhar xi gurnata jew ohra, il-ktieb tal-hajja jibda jinghalaq u l-folji bil-kitba ta l-ghimoddi bilkemm jibdew jingharfu. Hekk il-hajja ibni.

Fonsu: Kemm qieghad jiddispjacini b'dak li ghidtli.

John: Tweghdni wkoll li hekk titfa ghajnejk fuq Liza, ghax tkun tassew thobbha u ghal xejn aktar….nahseb li qieghad tifhem dak li nixtieq nwassallek.

Fonsu: Naf li nt bniedem ghani hafna izda naghtik il-kelma tieghi, li ma nasal qatt li nithallat mal-familja tieghek, jekk mhux b'impenn ta mhabba sinciera. Iz-zmien jaghtina parir u ma hemm l-ebda ghagla.

John: Le ibni hawnhekk zbaljajt.

Fonsu: Ghaliex qed tghid hekk, jiena kelma ta ragel qed naghtik…

John: Le le, ibni, zbaljat fis-sens li ghidt li ma hemm l-ebda ghagla.Il-granet tieghi huma mghaduda u niehu gost narakhom migburin flimkien. Jiena tfajt ghajneja fuq dak il-palazz Capua, li jidher mid-dar tieghi, sabiex, min jaf, forsi ikolli x-xorti li nara l-ulied taghkom jilghabu fil-gnien min fuq il-bejt tieghi.

Fonsu: Nitlob li Alla jaghtik is-sahha dejjem u taqtax qalbek. Halli mmur nkellem lil Liza…. Ma jimpurtax hux hekk?

John: Naghtik il-barka tieghi b-idejja t-tnejn ibni.

Fonzu: Jimporta nghid kelma ma Liza, Sur Asphar?

John: Isbah din. Hu hsieb dawk il-flus. Liza isma ftit. (filwaqt li jwarrab biex jkompli mal-mistiednin)

Fonzu: Liza, jiena kont qed nosservak mill-istudju tieghi fil-hanut. Inti ma stajtx tarani.

Liza: Nistqar li ma rajtekx Fonz, ghax li kieku lil ohti Mary, kont nghidilha li ried nkellmek.

Fonzu: Allura kif qeghdin thossukom wara li gejtu mill-Indja?

Liza: L-Indja hija kompletament dinja differenti. Hemmhekk, il-poplu maqsum bejn il-Hindu u l-Musulmani. L-insara bhalna, huma minoranza, izda b'riehet l-Inglizi, kulhadd huwa fil-liberta li jaghzel ir-religjon tieghu minghajr ndhil zejjed.

Fonzu: Imma vera li qed jitolbu l-indipendenza mill-imperu Ngliz?

Liza: Hemm hafna xnieghat, u kif tghidu nthom il-Maltin, il-qasba ma cekcikx ta xejn!

Fonzu: Brava, qed titghallem il-Malti gmielek.

Liza: Fejn tmur tisma quddies il-Hadd?

Fonzu: Jiena mmur il-knisja ta San Pawl, vicin d-dar. Normalment nisma ta' l'ghaxra, ghax dik tkun cantata.

Liza; Mela issa nghid lil ohti Mary, biex nigu hemmhekk nhar il-hadd.

Fonzu: Tajjeb, Jiena noqghod fil-kuruttur fin-nofs tal-knisja, in-naha tal-lemin, u inti ejja hdejja, naturalment fuq in-naha tax-xellug, man- nisa l-ohra.

Liza: X'hmerijiet hux! Dan ghalfejn in-n isa joqghodu fuq in-naha tal-knisja, u l-rgiel fuq in-naha l-ohra.

Fonzu: Dak sabiex kulhadd jkun jista jitlob bil-qalb….. imma nahseb li nhar il-hadd, ha nkun mohhi fik u mhux fit-talb… probabli sejjer jkolli nisma quddiesa ohra.

(Filwaqt li jithqu bejnithom jkomplu mal-mistiednin l-ohra)

Anglu: U b'hekk Alfonsu iltaqa ma Liza Asphar, fil-festin tal-karita. U minn qatt kellu jghidlu li kieku ma marx ghal din l-okkazzjoni forsi l-laqgha tieghu mal-familja Asphar u z-zwieg tieghu ma Liza ma kienx isehh.

Xeba Sebgha – Il-familja tas-Sur Fons u t-telfa ta Terry.

SCENERY: KAMRA GHAND S-SUR FONS
PROPS: 4 SIGGIJIET HOMOR

(Fonsu jhares lejn xi ritratti tal-familja tieghu)

Anglu: U kemm sejjer iddum thares lejn dawk ir-ritratti Fons.

Fonsu: Kif tar iz-zmien….. ara dan huwa Louis, l-ewwel wild taghna – dejjem kellu xehta ta' avukat hux! Marija l-ewwel tifla. Frangeska ir-raba wild, u Joseph il-hames tarbija…

Anglu: Ghaliex qbizt it-tielet wild Fonsu, ghax forsi sal-lum ma kontx kapaci taffronta r-realta' tal-hajja…. E habib hekk kien miktub…

Fonsu: Iva sewwa qed tghid, ghadni sa llum ma nistax nifhem **ghaliex** Terry, tifla tant hi helwa kellha tmut f'eta daqshekk ckejkna…..

Anglu: Kont naghmlek bniedem ta fidi akbar……

Fonsu: E siehbi, f'grajjiet bhal dawn, ta xejn wiehed jissokta jsib spjegazzjoni, ghaliex kollu ghal xejn. …. Ghadni niftakar dik il-lejla li gejt mix-xoghol……naturalment kont izghar hafna izda dik ix-xena ta spiss tigi quddiem ghajnejja u nerga nghixa mill-gdid.

(Fuq in-naha ta wara tal-palk nergghu naraw dik ix-xena meta Liza u Fonsu kienu zghar bit-tfal iduru maghhom. Jidhlu it-tfal jghanquh…Louis, Marija, Frangeska u Joseph…..)

Fonsu: U Terry fejn hi?

Papa …..(kulhadd jghanqu filwaqt li Liza b'harsa ghaddiet il-messagg li Terry xejn ma hi tajba….)

Liza: Kif kienet il-gurnata llum Fons…. It-tfal il-hin kollu issemuk.

Fonsu: Ghidli Liza, Terry kif ghaddiet?

Liza: Xejn ma hi tajba ….ghandu jigi t-tabib aktar tard ghax baghadt nghidlu ma Censu l-gardinar. Miskin rega gie u qalli li t-tabib sejjer jaghmel minn kollox sabiex jigi llejla.

Fonsu: Imma allura ma hemm l-ebda tama. Ma ghamlet l-ebda bidla? Id-deni baqa jahkimha.

Terry: Minn gewwa. Mama fejn nt, irrid noqghod hdejk…

Fonsu: Tfal, morru fil-kamra l-hamra u oqghodu hemmhekk, oqghodu 'ilaghbu xi ftit, sakemm ningabru sabiex nghidu r-ruzarju umbaghad mmorru norqdu.

Terry: (tifla Zhira) Papa, ma niflahx,…. Ghandi rasi tugghani hafna…Mama qed nibza!

Fonsu: (Jghanaqa mieghu) Ejja binti ejja hdejja – il-Bambin thobbu int?

Terry: Iva nhobbu hafna , imma **ghaliex** ma jridx jaghddili dan l-ugiegh?

Fonsu: Ma nafx binti, ma nafx. Li kieku nista nitolbu biex l-ugieh li ghandek jaghddih lili, imma dan ma nistghax naghmlu.

Terry: Imma l-Bambin qieghed hdejja Papa…qed narah

Liza: X'inti tghid Terry qalbi,…. (Lil Fonsu) Id-deni qed jahkimha miskina.

(FILWAQT LI LIZA U FONSU META KIENU ZGHAR, DDURU BIJA – JItBAXXA D-DAWL U FUQ SPOT LIGHT FUQHOM, JGHEJXU DIK IX-XENA FILWAQT LI FONSU XIEH, MILL GDID IGIB QUDDIEM GHAJNEJH DAWK IX-XENI TAL-MGHODDI)

Fonsu Xih: Binti, kif stajt ma ndurx lejn il-bambin, u nitolbu bil-hniena kollha, sabiex l-angli jigu hdejk **(ihares lejn ritratt)** u jonfhu lil hemm dak kollu li qeghda thoss. Kif stajt binti, narak lejl wara l-iehor, thewden u titqalleb, kif stajt binti ma nxarablekx haddejk bid-dmuh min tieghi, li jithaltu ma' gharaq fuq haddejk.
U ta xejn nibda nkantalek minn ta ht l-ilsien, biex forsi ghajnejk tmur bik.

Fonsu Ragel: Liza, hudha fis-sodda halli tistrieh…. Il-Bambin jkun mieghek binti, u nhalli f'idejh…..

(Liza tiehu lil Terry u terfaghha fis-skiet….. It-tfal l-ohra jidhlu hdejn Fonsu donhom sabiex jaghtuh dak il-wens li kien jinhtieg)

Anglu: U kemm il-darba nistaqsu **ghaliex**, ghalfejn, dik il-hamiema bajda li taret ghalxejn. In-nota tal-qanpiena fil-hemda ta fil-ghaxija, (tinstema id-daqq tal-qanpiena – in-nota tal-mewt) tinfed is-sirda fis-skiet tal-lejl. Hadd minha ma jghid li rridu mmutu, u tafu xejn, li dawk li mietu qatt ma kienu jahsbu li se jigrihom hekk, izda Fonsu baqa tul hajtu jfittex twiegiba , **ghaliex** fil-fjur tal-hajja Terry tarret ma l-angli lejn is-smewiet!

(Jidhlu t-tfal flimkien ma ommhom)

Fonsu: (Xih) (**Dan il-hsieb mehud mill-poezija ta Oliver Friggieri Mur Orqod Binti)** Ghadni niftakar dawk il-kliem li ghadna flimkien Liza: Le,

uliedi, l-lejla ma ningabrux flimkien ma Terry, halli nghidu r-ruzarju, sar hafna hin , u Terry mhix sejra tqum.

Liza(xiha): U jiena komplejt: Le uliedi ghada mintomx sejrin tilghabu aktar maghha, ghax l-angli haduha il-boghod min hawn. Minn jaf jekk jaqbadiex l-ghatx fit-triq, jew tieqaf sabiex tistrieh! Hemm barra niezla x-xita u hi tibza mir-raghad.Nibza li fit-triq m'hemmx ruh, u jekk thabbat il-bibien hadd ma jiftah.

Fonsu Xih: U tiftakar Liza kif it-tfal baqghu jharsu lejna meta harisna lejn xulxin u ghadna: Imma tibzax pupa tieghi, ibqa imxi warajh, sejra tiltaqa mal-Bambin Hu hadha mieghu, u issa wliedi telqu l-boghod, il-boghod it-tnejn. Tibkux uliedi ghax Terry qeghda miegHu u minn fejn taghddi jaghidlha HU,

Liza Xiha: Kien wiehed min dawk l-ljieli li ma jispiccaw qatt: Ejjew issa nitfu d-dawl u nghalqu t-tieqa, ghax dahal gmielu l-lejl. Min jaf jekk qeghda tirtghod bil-bard, min jaf jekk ghajjietx u waqfet biex tistrieh? Min jaf, min jaf **ghaliex?**

Il-Mara misterjuza li tidher fuq il-plataforma, donha qeghda tistenija tkanta l-addagio bil-Malti)

Ghidli Mulej fejn nista nsibha, Ghidli Mulej fejn qeghda issa, zommha ma genbek ghax hija tibza, imshilha d-dmugh ghax hija mbikkma, zommha f'hdanek u tiha l-wens, haddanha mieghek u ghatiha l-bews, ...grazzi Mulejja , ghatina s-sabar u l-gherf, urijna t-triq tal-gherf u farragna f'kull mument.

XENA TMIENJA

Xena DISA – Il-migja tas-Salesjani f'Malta u l-ftuh tat-teatru Juventutis Domus

(Ix-xatt tas-Sliema, xi nies iduru lhawn u lhinn u Pawlu tal-pasitizzi bhal dejjem jaqla l-ghixen)

Ganni ta Pisanu: L-ghodwa t-tajba sur-Fons. Smajt li xtaqt tkellimni.

Sur Fons: Ganni, grazzi talli gejt tarani. Gann, ejja naqbdu karrozzin u naslu wasla sa' hdejn it-torri u nurik il-lant tax-xoghol. F'idejja ghandi l-pjanti, u nistghu nitkellmu ahjar fuq il-post.

Liza: Zewgi dejjem jara' x'jivvinta. Izda din id-darba, nistqarr li ghandu pjan kbir li ilu hafna jhewden fuqu. Tridu taraw, kif f'nofs ta' lejl, nistenbah, u ninzel isfel u f'dik il-hemda ta' bil-lejl, bil-lampa baxxa, nara lil Fonsu tieghi, mitluf fil-pjanti u karti, ihazzez xi figuri….

Ganni Sinjura Elizabetta, kullhadd jaf kemm ghandek ragel qaddis. Huwa minnu li l-Bambin taghkom hafna gid, izda huwa minnu wkoll, li inthom nies twajba, li taqsmu dak li ghandkom ma' min hu fil-bzonn.

Liza: Gann, il-hajja taghna hija qasira wisq. Filli hawn, u wara ftit snin, li jgerrbu bhall- lehha ta' berqa, nsibu ruhna fit-tarf tal-mewt. U ghalhekk tajjeb li wiehed jaghmel il-gid f'hajtu.

Ganni: Kemm jien grat lejk sinjura. Ghaliex Duminka tieghi, qaltli li kont int li ghaddejt kelma tajba mas-sinjuri ta' Tax-Xbiex. M'ghandekx ideja kemm qeghda ghal qalbha maghhom. Nies minn taghna hafna wkoll…

Fons: Hares ftit hawn, x'tahseb. Din it-triq li tiehu ghal-bahar. Allura Gann, tahseb li taqdini?

Ganni: Habat tajjeb Sur Fons ghaliex bhal issa ghadni kif lestejt bicca xoghol f' Birkirkara u l-haddiema herqana sabiex jergghu imiddu jdejhom ghax-xoghol.

Serva : Sur Fons , gie Belindu tal-karrozzin sabiex iwassalkom.

Ganni: Stajna morna bil-mixi m'hawnx boghod sa' hdejn t-torri .

Sur Fons: Illum xejn ma jiena f'sikkti. Mhux kulhadd irid jaqla sold Ganni.

Anglu: Mas-sebh ta nhar il-hamsa ta' Mejju 1907 in-nies li kienu bakkru u kienu ghaddejjin min-naha ta' l-istitut ta' St. Patricks, lemhu lil-imghallem tal-gebel maghruf ma kulhadd bhala Ganni ta' Pisanu u n-nies tieghu min bil-baqqun u minn b'xi qoffa jistennew fuq roqgha blat. Fr. O Grady, ir-rettur ta' St. Patricks, bierek l'art u dlonk beda x-xoghol tal-bini ta dan it-teatru gdid, u sewwa sew sena wara, fis-seba ta Mejju tas-sena 1908 kien hawn il-ftuh ta dan it-teatru. Fonzu Maria Galea kien tant kburi u ghamel kelmtejn ghal- okkazjoni tal-ftuh:

SCENERY: SLIDE TAL-KOR FIL-FTUH TAT-TEATRU

(HAWNHEKK JIDHER SLIDE FUQ WARA BIL-KOR U L-ORKESTRA, EZZATAMENT MEHUD MIN RITRATT ORGINALI TAL-OKKAZZJONI. JIDHER FONZU FLIMIEN MA LIZA U DUN URSO HDEJHOM)

Fonzu: Reverendu Dun Mikiel Rua , s-succesur ta Don Bosco, L-eccelenza Gvernatur Sir Henry Fane Grant, Mons Grech – il-vigarju ta' Isqof, Sur Reynolds, l-onorevoli Avukat Mercieca, L-imhallef Pullicino, u sinjuri distinti, Fr. O Grady, hbieb tieghi:

Jekk jiena u l-ghaziza marti, o ohta Mary, ghamilniex xi haga rejalment li tkun ta gid ghall-futur, mhux il-punt li nixtieq nsemmi f'din l-okkazjoni tal-ftuh ta dan it-teatru. ~~Jekk hu hekk, ahna xorta wahda ninsabu obligati u servi taghkom~~. Ghamilna

dak li kienu xtaqu l-genituri taghna. Ghax wara kollox, il-bniedem hu dak li hu skond it-trobija tad-dar u l-imhabba tal-genituri. Mohna u qalbna gew mrawma skond il-principji nsara. Jekk bniedem jasal biex jaghmel xi gid, dan jkun kollu dovut ghat-trobbija tajba.

Hawn nsibu l-'busti' tal-mibki missier il-mara tieghi, John Joseph Fathullah Asphar, Pietru Pawl Galea, u Carmela Galea, l-gheziez genituri tieghi. Jekk illum qeghdin flimkien niccelbraw din l-okkazjoni ta ferh, dan kollu huwa dovut lil dawn n-nies.....Il-hajja taghhom sabieha u fl-istess hin semplici tirrifleti l-mhabba lejn il-proxxmu. U anki issa narawhom fostna, jaqsmu maghna dan il-ferh, jitghamaw fil-futur bhal ma nitghamaw ahna, jisimghu l-ghajjat ta tfal ferhana jilghabu fil-bitha vicin tal-oratorju, dan kollu huwa muzika mill-isbah ghal widniehom! Nittama li dan il-palk, jkun il-mera tan-natura u li jwassal dak kollu li huwa pur u tajjeb. Nittama li t-tahbit tal-qalb zghazugha tkompli thabbat matul s-snin, u niftakru fl-gheziez genituri taghna li kieku ma kienx ghalihom dan ma kienx jkun possibli.

(Fil-fatt dan li gej huwa parti min diskors fil-ftuh ta St Patricks, izda nhoss li huwa addatta wkoll ghal din l-okkazjoni)

Jiena dejjem hlomt flimkien ma' hafna ohrajn li dan il-jum sabih izernaq u ghad juri li fih ix-xoghol tas-Salesjani jinxtered ukoll f'art twelidi ghall-gid taz-zghazagh Maltin. J'Alla d-dar tas-Salesjani fi zmien qasir toghla daqs ggant imdawwla bil-barka t'Alla. J'Ajja dejjem ikollha fuqha l-ispirtu ta' fejda, ta' hegga, ta' xoghol u ta' civilta' nisranija.

XENA GHAXRA

(NILTAQGHU MA DOLUR TFAJLA ZGHAZUGH – ID-DESTIN!)

SCENERY: L-ISTESS KAMRA B ERBA SIGGIJIET HOMOR

Anglu: Minn mindu Fonsu refa' minn negozju fis-sena 1896, ried jara x'jaghmel, u ghemnuni bil-kemm kont nlahhaq mieghu. Jigri min hawn u min hemm, jghaddi kelma tajba lil dik u lil dak sabiex isibu xi xoghol, jghin is-sorijiet, l-istituti, izda wara medda ta ghaxar snin, hass id-demm tal-vini jbaqbaq ghal dak li kien qieghad jissokta ma dwaru fil-lat politiku Malti.

Fonsu: Ang, jiena ma nistax nitqies bhala politikant, ghax ma nafx nwassal bizzejjed il-kelma, izda lest li nkun politiku, umli u nittama li nkun nista naghmel xi ftit gid.....

(Ihabbat il-bieb u tidhol Dolor is-seftura)

Dolor: Nista nidhol Sur Fons jekk joghogbok.

Fonzu: Dazgur binti, ghaddi ghaddi.....

Dolor: Grazzi Sur Fons. Nista nghid lil Censu jghaddi wkoll.

Fonzu: Censu, il-gardinar. Fejn qieghed?

Dolor: Hawn qieghed, wara l-bieb.

Fonzu: Wara l-bieb x'qieghed jaghmel hemm, x'kull wahda wkoll.Cens, ghaddi

Censu: Grazzi, hallejt il-qorq barra fil-gardina, ghax ma nixtieqx li nhammeg it-tapit.

Fonzu: U b'daqshekk ma jkun gara xejn Cens. Allura x'inqala?

Dolor: Le , le kieku ma nqala xejn, imma xtaqna nigu nkellmuk ftit

Fonzu: Jaqaw tridu zieda hux hekk, u nifhimkom, ghaliex kollox joghla. Smajtu l-hobs kemm sar?

Censu: Iva smajt, imma ma nahsibx li hu minnu. Din xi qlajja u xejn aktar

Fonsu Le ibni mhix qlajja xejn. Kulhadd irid jiekol mhux hekk.

Censu: Ara sinjur, jiena u Dolor ma gejniex hawnhekk sabiex nitolbuk zieda….

Dolor: ....ahna kuntenti hafna nahdmu hawn sinjur, u issa ilna xi ftit nafu lil xulxin

Censu: Ma nixtieqx nghoqod ndur mal-lewza sinjur. Ara, jiena u Dolor ilna hbieb, u meta tohrog tixtri fil-ghaxija, ta sikwit jiena kont mmur maghha. Hekk jew hekk, kienet triq wahda sa hdejn ommi

Fonzu: Iva iva, sewwa u allura...

Dolor: Ghax jiena ma ghandi lil hadd sinjur u Censu jaqla' xi haga min hawn u kien jitma lil ommu wkoll.

Censu: Miskina ommi issa ila madwar sena li hallietna...

Dolor: Kif kont qed nghid sinjur, jiena ma ghandi li hadd, u Censu sab ruhhu wahdu, u ghalhekk konna qeghdin nahsbu biex jiena u Censu, eq,...ma tafx sinjur.....

Censu: Ha naqtaha fil-qasir. Jiena u Dolor nixtiequ li nizzewgu.

Fonzu: Ah, iva tizzewgu.... haga xierqa. Imma hsibtu fejn sejrin toqghodu?

Censu: Meta nizzewgu, ghal l-ewwel Dolor tista tigi toqghod mieghi, fejn kienet toqghod ommi, terran zghir, zewg tikkmamar.

Dolor: Sinjur inti kieku ma thallinix nahdem ftit tax-xhur mieghek, sakemm

Fonzu: Tista toqghod kemm trid u kemm joghogbok, Dolor sakemm…

Dolor: Le mhux sakemm il-bambin jibghatli xi fjur,

Censu: Sakemm jkun wasal z-zmien li nsallpu lejn l-Awstralja.

Fonzu: Bihsiebkom temigraw?

Censu: Iva sinjur, kulhadd qieghad jghid li hemmhekk hemm dinja ohra, u tajjeb ghal-futur ta wliedna

Fonzu: Wliedi, jiena nberkkom b'idejja t-tnejn u j'Alla tkun kuntenti dejjem, sibu wens f'xulxin u nawguralkom minn qalbi. Allura d-data diga giet iffissata?

Censu: Iva, fil-festa ta San Pawl.... xaghar iehor Sur Fons, fl-ghaxra ta Frar.

Fonzu: Ghandi nifhem li sejrin taghmlu xi festin zghir mal-hbieb mhux hekk?

Dolor: Kieku xtaqna sur Fons, imma nistqarr li m'ghandiex minn fejn.

Fonzu: Hallu f'idejja, issa nitkellem ma Liza tieghi u xi haga naghmlu flimkien. Gheziz tieghi, minn qalbi nixtiqilkom kull risq.

Dolor: (bilkemm tkun sejra tghanqu)...grazzi, grazzi Sur Fons.

XENA HDAX

(Nergaw naraw lil Fonzu jikteb fl-istudju tieghu flimkien ma Anglu)

Anglu: X'int tqalleb? Le Fonzu, jekk ser tibqa taghmel hekk, mhu sejjer tasal mkien. Meta tikteb jehtieg li tfassal sewwa l-grajja tieghek.

Fonzu: Kont zammejt kopja ta ittra li bghadt lil Dun Rua, t-tieni successur ta Dun Bosco. ....hawn hi...isma ftit x'kont ghidtlu: Ghaziz Reverendu Dun Rua, minn zmien twil ili nahseb ukoll progett bit-tama li narah isehh quddiem ghajnejja, opra sabiha illi tkun ta gid kbir ghal dawk it-tfal l-aktar foqra li jinsabu fil-gzejjer taghna jekk kemm il-darba l-gvern ta Malta jghini sabiex nasal biex inwettaq il-hsieb tieghi. Jiena nixtieq li noffri elf lira u l-art mehtiega biex jitwaqqaf istitut u mieghu bitha kbira gewwa tas-Sliema. Dan l-istitut nifhem naghtih f'idejn is-Salesjani biex imexxuh huma. L-ghan ta dan l-istitut ikun ghal dawk it-tfal l-aktar fqar biex jitghallmu xi sengha u l-quddiem johorgu rgiel bil-ghaqal u jkunu jistghu jaqilghu bicca hobz bl-onesta. Ma dawn it-tfal jingabru wkoll xi ftit tfal ddiskli. Izda ghal dan inhalli fl-ghaqal taghkom is-Salesjani biex kif jidrilkom intom inzommuhom mifrudin biex ma jhassrux wiehed lill-iehor...

Anglu: Taf xi tghid Fons...izda zball wiehed ghamilt. Ma tistax thallat tfal diskli ma tfal tajbin ghax fl-ahhar mill-ahhar, it-tuffieha l-hazina dejjem hasret it-tuffieh l-ohra.

Fonzu: Sewwa qed tghid. Taf x'qed jigrili? Nahseb fuq xi episodju f'hajti u nibda niftakar qiesu l-bierah, kwadru wiehed wara l-iehor. **(filwaqt li jibda jqalleb il-ktieb li fih kien qieghad jikteb)**

Anglu: Nahseb li nsejt episodju mportanti hafna f'hajtek li baqa xi ftit jew wisq mistur. Qieghed nghid fuq il-hbiberija li kellek ma Dun Urso.

Fonzu: Dazgur, Dun Urso miskin, kemm kien bniedem min taghna, mimli entuzjazmu ghall-hajja......kont sikwiet niltaqa mieghu u naghmlu miexja flimkien lejn ix-xatt tas-Sliema, niehu kikra te u zewg pastizzi u hallina nfasslu xi haga gdieda....ghadni niftakar meta qalli x'kien bi'hsiebu jfassal u jpingi fuq il-palk tat-teatru Salesjan.....

(NINSABU FIX-XATT TAS-SLIEMA- BILQEGHDA FUQ MEJDA JITKELLMU FLIMKIEN – SUR FONS GHANDU 47 SENA)

SCENERY: IX-XATT TA TAS-SLIEMA – BID-DGHAJJES ETC
PROPS: ZEWG MWEJET ZGHAR U ERBA SIGGIJIET KOMUNI

Dun Urso: Carissimo Alfonsu.... Dik l-art li tajt int lilna s-Salesjani nixtieq li tkun centru shih ta attivita. It-teatru mhux ta minn jintuza biss mill-istudenti tal-universita', izda ghandu jkun benniena ta attivita ghaz-zaghzagh kollha.

Fonzu: Dawk il-pastizzi keshu....ismaghna ftit...jiena l-iskop tieghi kien wiehed. Li l-post jghaddi f'idejn is-Salesjani. Jiena cert li intom ghandkom vizjoni kbira u tistghu taghmlu hafna gid.

Dun Urso: Hallini nispjega ftit l-pittura li xtaqt naghmel fuq id-dahla tal-palk. Ara Alfons, jiena xtaqt li (Jispjega l-kontenut tal-lunetta filwaqt li fil-fatt jhares lejn l-pittura donnu qieghad johlom u jara fir-realta x-xena lesta)

Naghmel pittura forma ta lunetta- nofs qamar li jzejjen fuq il-palk.

Fonzu: Antonino, nixtieq li din il-holma li ghandek ssir realta, u min jaf kemm ghad titgawdha minn nies li jigu f'dan it-teatru.

Dun Urso: Nixtieq nohloq seba karrattri, mifruxin minn naha ghal-ohra

Fonzu: U x'sejrin jkunu dawn il-karrattri?

Dun Urso: Fin-nofs naraw xbiha ta mara sabieha, qiesa xi sultana, b'ghajnejha lejn is-sema. Din trid turi l-fidi, it-twemmin f'Alla. Nghamilha B'idejha miftuhin tixtieq thaddan lil kulhadd, tistieden ghal twemmin wiehed

Fonzu: Interresanti...imbaghad

Dun Urso: Fuq ix-xellug taghha nilmhu mara ohra b'rasha l-isfel, b'mizien f'idha x-xellugija u l-warda tas-susan fil-leminja. Din tkun trid tfisser l-onesta' li kollox taghmel bil-qies. Hi tkun qeghda bhal tqim is-Sultana, il-fidi, ghax minha din l-onesta tiehu l-qawwa taghha.

Fonzu: Imma nti tkellimt ma xi hadd, ma xi artist.

Dun Urso: Siguro… dazgur. Tiga kellimt li Cali li kien qieghed jaghmel xi xoghol il-belt fil-knisja ta San Frangisk. Hemm ideja simili hafna

Fonzu: Imma sa 'issa semmejt zewg karrattri biss…

Dun Urso: Fit-tarf lejn in-naha tax-xellug naraw mara ohra b'tifel imqabbad maghha, ghall-kenn, waqt li qieghed jahrab bezghan, minn lifa li hija xbiha tal-hazen, li tkun hierga minn ktieb. Din il-mara trid tkun tfisser il-morali, jigiferi l-gharfien tal-ghazla tat-tajjeb mill-hazin f'ghemil il-bniedem

Fonzu: Qieghed nimmagina din il-pittura. Allura sejjer taghmilha bi stil fresco

Dun Urso: nahseb imma irrid nara x'jghidli Cali

Fonzu: Ghad baqa erba personaggi ohra Antonino!

Dun Urso. Fuq in-naha tal-lemin nilmhu mara ohra thares l-boghod, donnha xi ftit mhassba b'idha fuq id-dinja. Din hija x-xjenza l-gherf li bih il-bniedem jahkem fuq id-dinja u kull ma fiha. Ghax ha nghjduha kif inhi Fonz, il-bniedem li ma jaghrafx l'Alla il-bidu ta kollox ma hu xejn gharef. X'tahseb?

Fonzu: Eccelenti.... meraviglioso!!

Dun Urso: Aktar fuq il-lemin naraw xwejjah u tifel jitlieghbe ma lhitu. Dawn it-tnejn nixtieq li jaghtu dehra ta tjubija li tintwera kemm mix-xih li jaf jaghder u jghallem liz-zghir li jqim b'imhabba li tqarrbu ghal kollox lejn il-kbir, l-imgarrab, lix-xih.

Fonzu: Qed nghid, li ghaldaqstant tkun dahhalt is-seba virtujiet tal-bniedem

Dun Urso: Alfonsu, hemm hafna x'naghmlu. Nispera li l-holm kollu li ghandi jirnexxili nwettqu.

Fonzu: Ha nabbuza u nistaqsik xi haga personali...jimporta

Dun Urso: Mela ahna hbieb ta xejn..... ghidli Fonz.

Fonzu: Jiena sewwa smajt li s-superjuri qalulek sabiex toqghod ftit lura milli tispjega l-kongregazzjoni tieghek fuq........

Dun Urso: Iva sewwa smajt. Inti taf li hawn hafna faqar u hawn hafna familji kbar, min ghandu 7, 9 11 il-tfal. U ghidli ftit kif sejrin jitimghu dawk l-ulied kollha

Fonzu: Ma nafx x'naqbad nghidlek. Emmini , jiena naf kemm hawn nies bil-guh. Mhux l-ewwel darba li l-omm tibqa bil-guh hi biex titma lil ulieda. Dan mhux sewwa lanqas.

Dun Urso: Qaluli li dalwaqt jkolli nsallpa lura lejn Sqallija, u ghalhekk dak li ghandi naghmlu, jehtieg li naghmlu mill-aktar fis possibli. Wiehed mill-voti tieghi hija l-ubbidjenza. Forsi l-Mulej qieghad jghajjtli biex mmur hemm ghal xi raguni ohra.

Fonsu: Naqbez f'diskors iehor. X'kor irnexxillek tghaqqad , xi gmiel , x'vucijiet hloqt…

Dun Urso: Mhux cajta, kelli erba vucijiet u orkestra ta 56 strument

Fonzu: U kemm kellek nies fil-kor?

Dun Urso: Kien hemm 138 ruh. Tiftakar biex ftahna?

Fonzu: Misni le wkoll… bid-daqq tal-marc ta Tannhuaser ta Wagner, U dik il-bicca ta Gounod kemm harget sabieha…. X'jisimha Bhal issa?

Dun Urso: Benedictio et claritas… vera sabieha dik il-bicca muzika.

Fonzu: Ejja hu bukkun maghna. Liza dejjem tahseb ghal xi platt zejjed

Dun Urso: Andiamo caro amico...... ghax l-imsaren vojta jibdew igorru...

(FILWAQT LI DUN URSO U FONZU JITBEGHDU FIL FOND TAL-PALK, JIDHER ANGLU LI JERGA JKELLEM LILL-UDJENZA)

Anglu: Kemm hassu kburi Fonzu dak in-nhar li fetah it-teatru bl-isem Juventutis Domus – Id-dar taz-zghazagh. Hemmhekk fl-ewwel filliera kien hemm Dun Rua – is-successur ta Don Bosco, li kien gie ghal tal-lapposta min Turin. 7 ta Mejju 1908…. Fr. O Grady kien hdejh. Niftakar li l-gvernatur ta dak iz-zmien Sir Henry Fane Grant wara li ghamel kelmtejn ta l-mfietah lil Dun Rua. U min jaf, matul iz-zmien kemm laqa nies dan it-teatru, kemm telghu zghazagh u tfal fuq dawn l-erba ghewdiet….. ghax jiena ma nagharafx iz-zmien bejn il-bierah, illum u ghada. Fejn marli Fonzu…. Ha jkolli nzommlu jdejh ghax li kieku kien ghalih, kien iberbaq gidu kollu.

XENA TNAX

(Jingabru bosta tfal, subien u bniet li marru harga flimkien mas-sur Fons, Dun Urso, xi sorrijiet Frangeskani – harga fil-kampanja. Fuq wara jidher ritratt ta din il-harga, is-sur Fons iqassam il-helu u t-tfal iduru mieghu)

SCENERY : XI MKIEN FIL-KAMPANJA – UMBAGHAD F'NZUL IX-XEMX…..
PROPS: KITARRA

Dun Urso: Xi gmiel ta' gurnata, jiena dalwaqt jkolli nhalli din l-art, questa isola bella, izda nerga nigi u flimkien naghmlu hafna affarijiet sbieh.

Hbieb tieghi, din hija l-ahhar darba li hrigna flimkien. Xtaqt naghmel hafna affarijiet flimkien, specjalment fit-teatru taghna u fl-oratorju li naf li huwa ghal qalbkom hafna. Izda qawwu qalbkom, min floki gej habib tieghi, Dun Vincenzo Allegra…. Il-kelma Allegra gejja mill-kelma Alegria, li bit-taljan tfisser – ferh. Ejjew hbieb tieghi nifirhu flimkien – harsu ftit lejn nzul x-xemx- xi gmiel il-hoqien, kemm kien kbir dan il-pittur, kiemm kien kbir dan l-isultur, bilfors kien xi professur…. Isimghu din hbieb……

It-tfal: Viva Don Urso…. Viva Sur Fons…..

Dun Urso: **(IKANTA FUQ IL-KITaRRA U TFAL JIFIRHU FLIMKIEN IL-POETA TA PAWLU BUHAGIAR –**

Illejla l-ajru car u l-qamar kwinta,
Illejla donnu l-balzmu qed jizvinta
Id-dwal ghadom ma ntfewx
U l-qlub ghadhom ma hlewx mill-fantasija

Illejla kulhadd qaghad jiggerra barra
Jissemma n-nọti mqanqla tal-kitarra
l-gharajjes jiccaccraw,
jitbewsu u jinnamar mal-melodija

Tghid fejn ghosfor il-poeta
Tghid min honqu kliem ix-xih
Tghid min sikket lill-ghannejja
Dan kif kollox tar mar –rih

Mank I kont imqar poeta
Mank li kelli d-dehen tax-xih
Mank twelidt b'lehen l-ghannejja
Mank nistenbah minnufih

CURTAIN

Illejla salpa g-gifen tal-pirata
Illejla l-erwieh hargu passiggata
l-imsiebah qalb il-blat
jilaghbu mal-fatat il-mistohbija (It tfal jilghabu nolli!)

Illejla ma nstemghux ifaqqghu bombi
Illejla hargu l-gzuz mill-katakombi
L-ucuh qed jarmu d-dmugh
Il-ward u z-zghar ifuh mimlija dija
Rit: Tghid fejn ghosfor il-poeta etc.

Il-lejla nstemght tidwi is-sirena
Illejla nixtieq kieku npitter xena
Ma stajtx naghlaq ghajn m'ghajn
Il-muza f'haqqa t'ghajn biddlet xortija

Illejla d-dinja donnha gejja f'taghha

Illejla anke d-dghajjaf gietu s-sahha
Id-dalma nbidlet f'dawl
Il-holma saret qawl u l-poezija

Rit: Tghid fejn ghosfor il-poeta etc.
Dun Urso:
Hbieb tieghi, din hija l-ahhar darba li hrigna flimkien. Xtaqt naghmel hafna affarijiet flimkien, specjalment fit-teatru taghna u fl-oratorju li naf li huwa ghal qalbkom hafna. Jien sejjer naghmel missjoni ohra gewwa Messina, u nitlobkom jekk xi darba tkunu f'dawk l-inhawi, ejjew gharawni eh. Izda qawwu qalbkom, min floki gej habib tieghi, Dun Vincenzo Allegra…. Il-kelma Allegra gejja mill-kelma Alegria, li bit-taljan tfisser – ferh. Ejjew hbieb tieghi nifirhu flimkien – harsu ftit lejn nzul x-xemx- xi gmiel il-hoqien, kemm kien kbir dan il-pittur, kemm kien kbir dan l-iskultur, bilfors kien xi professur…. Isimghu din hbieb……

(TINSTEMA L-KANZUNETTA TA' PAWLU BUHAGIAR – KALEJDOSKOPJU)

(BILMOD KULHADD JOHROG MINN FUQ IL-PALK WAQT L-AHHAR RITORNELLO, SAKEMM IL-KANT U L-MUZIKA JINSTMGHU FIL-BOGHOD. JITBAXXA D-DAWL U JINXTGHAL L-UFFICJU TAS-SUR FONS).

IT-TIENI ATT

Xena Wiehed
Is-Sette Gunju l-belt Valletta..1919

(Fil-Waqt li tinstema l-muzika fil fond, jkun qieghad jisbah u l-folla bdiet tingabar gewwa l-belt thejji ghar-rewwixta tas-sette Gunju

SCENERY: IL-BELT VALLETTA – SULDATI, KASTILJA, PJAZZA, VICTORIA GATE, ETC.

PROPS: BANDIERA MALTIJA MQATTA U MCAPPSA BID-DEMM, SIGGIJIET TAL-ASSEMBLEA ANTIKI – MADWAR ERBA

Anglu: Llum ghandna 7 ta Gunju 1919, ghodwa li sejra tibqa mfakkra fl-istorja tal-poplu Malti...... (jaqra minn fuq gazzetta)

Guzi Bajjada: (Wiehed mit-vittmi tas-sette Gunju) Kelli norqghod barra dal-lejl, sibt dahla fil-barrakka ta fuq imma n-nemus qattani….

Kappillan: Habib tieghi ghax ma gejtx ghandi? Konna naqsmu hobza biz-zejt u tadam bejnittna, nghidu talba zghira biex forsi l-Mulej jiskansana mill-gwaj li qieghad jidher fuq ix-xefaq habib. Imma nt x'kien qieghad hawn Malta, inti mill-Gharb hux hekk?

Guzi: Iva mill-Gharb, missieri habib ta Frenc u tieh jaghzaq l-ghalqa u xejn aktar. Jiena ghadni zghir u xtaqt li ndabbar rasi lejn l-Awtralja. Hawn fil-gzejjer taghna m'hawx futur. Gejt Malta sabiex nlesti xi karti biex ma l-ewwel vapur insalpa l-hemm. Talbuni l-karta tat-twieled, ara Dun, din tajba hux

Kappillan: Iva tghammidt l-Gharb stess, isma Guzi kif qeghdin flimkien, ghax ma tigix sal-knisja mieghi u tghini fil-quddiesa

Guzi: Iva Dun hekk naghmel, xejn xejn niskorri naqra, imbaghad bi'hsiebi ningabar ma huti l-Maltin biex flimkien nuru l-ghadab taghna kontra l-hakma barranija u ghaks li gabu fuqna.... rajt kemm gholiet hobza Maltija...

Kappillan: (Bic-cajt) u hobza Ghawdxija l-istess prezz?

Guzi: Nghidlek is-sew ma nafx , ghax ommi ghadha tahmi l-hobz hi, u missieri sikwiet jghidha li l-ftira thalliha wisq...

Kappillan: Sakemm naslu l-knisja tista tiftah qalbek mieghi u mal-Mulej

Guzi: Tajjab... mela kif nibda ghax ili ftit ...

Kappillan: Il-Mulej dejjem jaghder ibni...(fil-waqt li jibdew mexjin) fl-isem tal-Missier.....

<u>Xena ohra xi mkien il-Belt…forsi hdejn Victoria Gate.</u>

Wenzu Dyer (Vittma iehor) : Qbadt l-ewwel dghajsa mill-Birgu Rozi ghax ridt niltaqa mieghek qabel ma tmur ghax-xoghol

Rosi : Wenzu hares ftit ghax il-hin gmielu, s-sinjur qalli sabiex llum ddabbar rasek u tibqax il-belt ghax sejjer jkun hawn l-inkwiet

Wenzu: U x'jista jinqala, ftit ghajjat u storbju u kollox jghaddi

Rozi: Jiena ma nifhimx imma s-sinjur qalli li l-Assemblea sejrin jiehduha kontra l-gvern u jitolbu jirrevedi l-prezz tal-hobs…. Ara ommi x'taghatni llum, bil-kemm nitrejjaq….

Wenzu: Tghid mhux sejra tibqa' bil-guh ghand is-sinjura, daqs kemm iggibek.

Rozi: Minn daqshekk vera. Meta gej ghand missieri sabiex tghidlu li qeghdin niltaqghu, ghax Alla hares jkun jaf li qed nitkellmu ta sikwiet.

Wenzu: Tajba din mela n-nies ma jkellmux in-nies, x'kull wahda wkoll

Rozi: Insomma, xejn ma nghidlek oqghod attent ma tmurx tidhol f'xi basla llum . Warrab mill-kotra kemm jista jkun.

Wenzu: Sahha qalbi, sejra taqbad il-ferry ghax xatt tas-Sliema?

Rozi: Tghid mhux sejra bil-karrozzin! Il-gurnata t-tajba Wenz.

Wenzu: Niltaqghu ghada?

Rozi: Iva jekk l-Bambin irid, fl-istess hin, Victoria Gate…..

(Il-folla tizdied u jibda ftit ghajjat- il-palk jizvojta min nies u nsibu ruhna x'mkien tas-Sliema- fil-fond jidher ix-xatt tas-Sliema)

(Fil-waqt li Manwel jkun qieghad jispicca iqaxxarlu l-lehja)

Fonsu: Jiena nizzu hajr l-Alla ghal tlett affarijiet, li twelidt nisrani, li jiena ragel u li ghandi hafna pacenzja.

Manwel: Izda Sur Fons hemm limitu ghal-pacenzja. Jiena ghandi hames ulied u mara x'nitma, u tarbija fit-triq....bil-prezz tal-hobs kif inhu ghidli ftit kif nista nghix.... ma ghandi l-ebda kapricci

Fonsu: Manwel, int bhala parrukkier ghandek iddawwar sold mhux hazin, b'dawn is-suldati kollha madwarna. Tas-Sliema hemm flotta mhux hazin, u ghandi nifhem li jigu sa' ghandek jaqtaw xagharhom.

Manwel: Xejn ma huma galantomi Sur Fons. Mhux bhalek. U ha niftehmu ma tanx niehu xoghol fuq rasek, izda dejjem twieghzinni xi ftit.

Fonsu: Ibni jiena llum ghandi tmienja u hamsin sena u matur bizzejjed sabiex il-hajja nxommha mill-boghod. Nibza li llum sejjer jigri d-demm il-Belt. L-Inglizi ma jistghux' ihallu l-poplu jingabar bil-kotra u jmur kontra r-riedha tal-Imperu...

Manwel: Imma dawn ghax ma jhalluniex bil-kwiet....jaqsmu ftit maghna l-gid kollu li ghandhom. Ahna poplu ckejken Sur Fons, bin-nitfa taghhom f'pajjizhom, jkunu jistghu jitmghu poplu shih hawn Malta.

Fonsu: Tmur xejn il-belt Manwel, isma minni. Mur id-dar ma martek, ghalaq il-bieb u gawdi dawk l-angli. Ghidu talba flimkien biex llum jibghatilna

b'wicc il-gid. Ghallem it-tfal sabiex jkunu twajba u gentili ma kulhadd, ghannaq lil martek imbaghad ghada jizbah gurnata gdida…

Manwel: Nhoss li nkun qieghed nonqos jekk kemm il-darba ma ninghaqadx ma shabi l-Maltin u nuru l-ghadab taghna kontra l-gvern Ingliz… Ha mmur sad-dar u nghid lil marti sabiex ma tiehux hsiebi jekk kemm il-darba ntawwal ilum, ghax nahseb li l-ferry tkun mimlija gmiela.

Fonsu: Il-Bambin mieghek ibni u sellili dejjem…..

(Lura l-Belt……)

Karmenu Abela (Ir-raba vittma) Ghandi t-tifel l-kbir ma jahsibha xejn. Mohhu sabiex mmur jilghaba tal-eroj. U ta xejn nghidlu, ma jismax. Irid ibiddel id-dinja, minghalih.....

Fil-Pjazza l-Belt....naraw zghazugh fuq pedestal jhanbak....Dawn il-versi jew jinstemghu minnu jew min Anglu fil-genb u z-zghazugh juri li qieghad jitmashan...... u l-poplu jwiegeb bit-turija ta' ponnijiet...

(Dan id-diskors mehud minn artiklu ta Guze Orlando li nkiteb wara fis-sena 1927.)

L-ahwa.. min zmien il-migja ta' Konti Ruggieru Malta minn dejjem kienet mahkuma min klikka privileggjata u permezz ta' lsien li mhux tal-poplu, it-Taljan, dejjem zammet bhala bieb tal-hadid li l-kotra tqum fuq taghha u ssemmi lehenha. Din il-klikka tisserva biss mill-kotra, qatt ma jaqbzu ghall-jeddijiet taghna, qatt ma jaghtuna sodisfazzjon ta dak kollu li jghamlu jew ssir fil-pajjiz. Izda dejjem permezz ta dak il-bieb tal-hadid taht forma ta lsien tal-kultura, jzommuna bhala pupi, jgebbduna lejn fejn iridu meta jkollhom bzonna. Huti, tafu li 75 fil-mija mill kotra la nafu niktbu u lanqas naqraw u ghaliex ma nitkellmux bl-ilsienna. Tafu huti li 90% fil mija tal-poplu ma jafx bit-Taljan. Din il-klikka, jaqblilha bil-wisq illi thalli lill-poplu fid-dlam ta l-injoronza ghaliex meta l-poplu jkun fid-dlam, bil-wisq aktar facli li tkun tista tahkmu, taghmel bih li trid, u gieghlu jibla malajr dak li l-aktar jaqbillek.

Izda ahna llum ngbarna b'hdana sabiex nuru l-ghadab taghna kontra l-Gvern Ingliz li minghajr kompens ta' xejn, irid jgholli l-prezz tal-hobz. Kif sejrin nitimghu lil uliedna, kif sejrin nistqejru wara gurnata ta' xoghol iebez. L-ahwa ma nibzghux, ghax fejn hemm il-ghaqda hemm is-sahha. Halluhom is-

suldati jingabru quddiem il-palazz, halluhom jaghmlu xogholhom, u ahna naghmlu xogholna....l-ahwa nibqaw maghqudin.....

(Il-passi tas-suldati jinstemghu jizdiedu, sparar, ghajjat tal-kotra, kullhadd jigri.. filwaqt li Manwel, Wenzu u Guzi jinsfaw vitmi. Fil-genb tal-palk in-naha l-ohra tkun ghadeja l-laqgha tal-Assemblea Generali u xi whud mill-kotra jerfghu lil Wenzu u dlonk jitilqu bih lejn il-parlament Malti. Jinzlu mit-tarag tal-genb lemini u jaghdu bih fost l-udjenza...

In-naha l-ohra tal-palk hemm ghadejja l-laqgha tal-Assemblea Generali fosthom.....

Fuq in-naha tal-lemin jidher Fonzu jikteb u jghid.....

Fonsu: Meta rajt dak kollu li kien qieghad jigri lill- poplu Malti, u l-aktar il-haddiem batut, analfabeta, hassejt li nkun nista nservi ghall-gid ta huti, ta wliedna, ghal futur ahjar, u meta ltqajt ma Ganni Bencini bdejna t-triq sabiex nifformaw il-partit tal-haddiema....

In-naha l-ohra tal-palk....waqt l-assemblea generali jidhol, il-Kanonku Ferris min qalb in-nies u jhabbar;

Kunsullier: Il-kanonku Ferris mar jara b'ghajnejh x'qieghad jigri gewwa strada Rjali. Jehtieg li nzommu l-kalma u ngieghlu l-kotra biex tmur lura lejn dara.......

Can Ferris: L-awha dak li konna qeghdin nistennew issa sehh, u l-kotra qamet fuq taghha. Nibza' li l-mewg tar-rabja hadd mhu sejjer jikkalmah. Ilna nitkellmu fuq il-kostituzzjoni gdida min Frar ta dan is-sena. L-istudenti tal-Unniversita' diga hassuhom urtati fuq il-mod li wiehed jilhaq tabib jew avukat u dan mhux sewwa. Ma ninsews li fl-ghaxra ta Mejju sar strajk mill haddiema tal-posta. Nibza' li l-pulizija sejrin wkoll jieqfu li jaghmlu dmirhom u imbaghad jkun hawn kjassshih u s-suldati jiehdu r-ridni f'idejhom. Qeghdin naraw li hafna mill-haddiema tat-tarzna bdew jinghataw is-sensja u ghalhekk illum qeghdin naraw lil hutna armati bl-ghodda tar-raba u gebel. Hutna bdew jitfghu l-gebel mal-faccata tal-main guard u lejn il-palazz. Xi Maltin dahlu l-biblijoteka, telghu fuq inizzlu l-bandiera Ingliza , carrtuha u tellghu dik Maltija. Kien hemm kotra ohra li attakkaw

l'istabbilimenti tad-dqiq ta Cassar Torregiani u Francia. Inthom tafu li dawn gew akkuzati bl-abbuz fil-prezzijiet gholjin tad-dqiq. Il-poplu qieghed jatakka kull hanut li hawn miftuh fil-belt. Kien hemm minn qalli li xi whud dahlu go djar li huma favur l-Inglizi. Saret herba shiha fl-ufficju tal-gazzetta Daily Malta Chronicle. U ghalhekk wara dan kollu l-gvern baghat corma suldati biex min ghalih izzom l-ordni. Imma l-folla qamet fuq taghha u nibza li...........

(Jidhlu l-folla jgorru lil Wenzu)....

Araw x'hadna bil-kelma t-tajba li inthom dejjem issostnu fuqha... araw id-demm ta hutna jithallat fuq l-abjad tal-bandiera Maltija.....

(Tinstemgha il-kanzunetta Tiehom Widien izda tibda minn 2.50m. Din titkanta min Mons Ferris, filwaqt li-kull minn jingabar fuq il-palk – il-kotra fin-nofs, l-Assemblea fuq ix-xellug u l-familja tas-sur fons fl-istudju fuq in-naha tal-lemin...kullhadd jinghaqad b'vuci wahda 'Tiehom Widien'. Dawn huma l-kliem tal-kanzunetta.........

Ta Tmintax il-sena ridt tbiddel id-dinja
U llum li qrobt il-erbghin
Minn bilqieghda rajt il-hajt jaqa kollu
U ndunajt li ma nftiehem xejn
Tixtieq itqum u ssemma lehnek
Ghax id-demm ghadu jbaqbaq kif kien
Izda ghalemm ghad hem mil-hajja fl-ispirtu
Il-gisem issa ghajjien

Tistaqsi l-dawk l-erbgha migbura madwarek
Fejn huma z-zghzagh daz-zmien?
Min huma s-sriep li qed ibellghaulhom
It=trab li jwassalhom sat-tmiem?
Fejn hija l-gustizzja li hambaqna fuqha
U dawk illi halfu bis=sew
Ghax ghalkemm it-tuffieha sabiha minn barra
Id-dudu nawwarha minn gew

L-eroj tal-komiks miet
Imma ghandu mnejn jerga jirxoxta
U inti li ghazilt is-skiet qed issib li mhix r-risposta
U dawk l-erbgha madwarawek li fehmu l-messagg
U qed ihegguk u jaghmlulek kuragg
Tihom widien imqar ghal darba biss
Tihom widen imbaghad ghal aaktar spiss

Tihom widen ghall generazzjoni li jmiss
Tihom widen

Jekk temmen li ghad hemm tama ghalina
Minn bilqeghda xejn mhu se jsir
IZ-zghazagh ta' ghada jridu twegiba
Tihielhom qable l-ghasfur itir
Wegibhom bil-vuci u l-kitarra
Kif wegbuk meta inti staqsejt
Ghax sakemm ghad ghandek il-hajja fl-ispirtu
Qatt tammetti l-ghejejt!

XENA TNEJN

Il-hajja fil-politika - 1920

FIL-KAMRA L-HAMRA GHAND FONSU PROPS: ERBA SIGGIJIET HOMOR, KIKKRI TAL-KAFE, U COFFE TABLE FIN-NOFS.

Anglu: Fil-bidu tas-seklu ghoxrin kien hawn faqar kbir. L-injoranza u nuqas ta' taghrif fuq kollox, hallew lill-poplu Malti f'qaghda ta' ghaks, guh u tbatija. Il-qaghda marret ghal aghar meta fl- 1902 il-gvern Ingliz naqqas mill-flotta li kienet tghasses il-bahar Mediteran u b'hekk naqqas ix-xoghol fil-tarzna li dak iz-zmien kienet thaddem madwar 5000 ruh. Bdew jaghtu s-sensji u t-toroq ta'Malta mtlew bit-tallaba.

(Jidhru xi nies jittallbu u ohrajn libsin pulit iduru maghhom. Minn jghinhom u minn iwarrabhom.)

(Sur Fons mill-gdid fl-istudju tieghu -)

Theresa s-Serva: Skuzani sur Fons. Hawn is-sur Ganni Bencini u qalli li qieghed tistennieh.

Fons: Iva Theresa, jekk joghogbok ghidlu jaghddi.

Theresa: Mhux qieghed wahdu sinjur. Hemm xi erba sinjuri ohra. Jiena ma nafhomx.

Fonsu: Tajjeb ma gara xejn, minflok zewg kikkri kafe, naghmlu sitta. Ghidilhom jghaddu.

Theresa: Tajt mhux ahjar ngharraf lis-sinjura Liza.

Fonsu: Iva hekk hu xieraq. Ghidilha li sejrin nkunu fl-istudju u l-kamra l-hamra.

Theresa: Mela le sinjur.

Anglu: Fonsu, 'int taf ghal x'hix diehel?

Fonsu: Ili nhewden hafna ghal dawn l-ahhar xhur, izda fl-ahhar hsibtha tajjeb u hadt decizzjoni li nahseb bl-ghajnuna tal-Mulej, forsi nkun nista naghmel nitfa gid.

Theresa: Ghaddu sinjuri. Naghmlilkom xi ftit kafe?

Fonsu: Iva Theresa, u gibilna ftit minn dawk l-qaghaq li tawni s-sorrijiet.

Theresa: Kollox sew.

Ganni: L-ghodwa t-tajba Fonsu. Il-bierah it-team tal-football tieghi erbahna. Taghnihom tidwiera u grejna bihom.

Sur Agius: Imma darba ohra it-Team ta Saint Georges sejrin ilestu sew ghalikom. Qaluli li dahlu maghhom xi zewg Inglizi li qeghdin abbord fuq wiehed mill-bastimenti.

Sur Robert Bencini: Mhux sew hekk. Jiena lil hija Ganni kemm il-darba ghidtlu li jehtieg naghmlu ftit regolamenti. Tajba din, jistghu allura jgibu xi players ohra mill-imperu kollu.

Sur Agius: Mur habbatha maghhom imbaghad. Imma l-ahwa rridu naccettaw li s-sur Gann minn dejjem kien patrijot – tista tghidilna ghalfejn fost tant ismijiet trid issemmieh Melita.

Sur Gann: l-ahwa, x'hawn isbah milli tkun patrijott! Melita, u ha nghidilkom sejrin taraw x' team sejjer ikollna – izda apparti c-cajt – l-importanti hu li nghaddu siegha zmien, sabiex ninsew ftit l-inkwiet tal-hajja…

Theresa: (Thabbat il-bieb) Skuzani hawn s-sinjuri Arena, sur-Borg, u Sur Matrenza.

Fonsu: Merhba bihom, ghidilhom jghaddu.

Sur Arena: L-ghodwa t-tajba hbieb.

Sur Borg: Insellmu, grazzi talli lqajtna f'darek Sur Fons

Fonsu: Nghidu kelma ta hbieb fil-kwiet u minghajr ma naghtu fil-ghajn.

Sur Matrenza: Anzi bil-maqlub…irridu naghtu fil-ghajn halli l-poplu kollu jsir jaf bina.

Sur Gann: Ma nigrux hbieb tieghi. Ejjew naghmlu l-affarijiet bis-sewwa.

Sur Borg: Qabel ma ninsa, s-sinjuri Tua, Schembri u Zammit Hammet talbuni sabiex ghan nom taghhom, jiskuzaw ruhhom, ghaliex kellhom impenn importanti u ma setghux jigu.

Fonsu: Ma jimpurtax. Ahna llum sejrin biss nghidu kelma bejnittna ta hbieb, imbaghad il-quddiem infasslu kif jehtieg l-istatut taghna.

Liza: l-ghodwa t-tajba lil kulhadd. Kif inthom, SurGann, ….

Fonsu: Liza inti lil kulhadd taf?

Liza: Le ma nahsibx.

Fonsu; Dan huwa Robert Bencini,

Liza: Ghandi pjacir bil-konnoxxenza

Fonsu: Sur Arena u sur-Matrenza.

Liza: Jiena gibtilkom xi ftit biskuttini li ghamlulna s-sorijiet.

Matrenza: Kull qalb trid ohra mhux hekk sinjura Galea

Liza: Liza jekk joghogbok. Theresa dalwaqt sejra igib il-kafe'. Oqghodu komdi. Ghalqu l-bieb u nittama li dak li sejrin tiddeciedu flimkien ikun ta gid ghal kulhadd. Skuzawni... (Tohrog)

Sur Gann: Jiena l-bierah mort sa Bormla. Qbadt id-daghajsa mix-xatt tal-belt u flimkien ma xi bahrin li kienu sejrin lura fuq il-bastiment, wara li trekken mal-vapur, rega qabad ir-ritmu u nzilt il-Birgu, u mort bil-miexi l-fuq sakemm wasalt hdejn il-knisja tal-kuncizzjoni...

Matrenza: Imma dana ma tantx jinteressana Gann

Sur Gann: Le hbieb tieghi, sejjer jinterresakom . Jiena ma mortx Bormla biex nkellem lit-team ta Saint Georges, imma ridt nara b'ghajnejja n-nies kif jghixu f'dawk l-inhawi. Hemmhekk donnu t-tfal kienu jitwieldu bil-gzuz u jitfawhom fit-trab u fit-tajn. Minn hemmhekk johorgu b'mohh ckejken li r-raguni ma jafux x'hini u jintelqu meta jikbru ghall-hajja tax-xoghol ieb es, ahrax u qalil, ix-xoghol li jrabbi l-kallijiet fl-idejn, ix-xoghol li biex minnu taqla' x'tiekol trid tahdem bla mistrieh....

Matrenza; Il-verita kollha Gann....sewwa qed tghid...

Sur Gann: ma hemm hadd jaqbez ghalihom, hemmhekk jehtieg tahdem bla argumenti ghax issib ruhhek barra, tghawweg darek, tinhaqar u tbati. Kulhadd t-tarzna, ma hemm l-ebda xoghol iehor li jistghu jintefghu ghalih, ghax nieshom gibuhom fid-dinja kif qattusa ggib il-frieh taghha, umbaghad jahsbu huma ghal rashom.

Sur Borg: Dawn huma nies li tammirhom, qabdu l-hajja tax-xoghol, iebes kemm hu iebes, b'hajr lil Alla mhux hazen biss hareg mit-toroq ta Bormla.

Matrenza; Lanqas xejn, anzi jiena nghid u nsostni li hemm familji tajbin li jiehdu hsieb l-uliedhom

Sur Fons: Izda b'dispjacir nghid, li l-kotra taz-zaghzagh jintelqu ghall-vizji u ghad-dnub, ghas-serq u ghall-loghob, ghal kull xorta ta hazen li tista taghti d-dinja.

Sur Gann: Jekk wiehed ma jaghtix kashom u jinholoq skop li tghix b'mod dinjituz, ghal xi whud minnhom it-tmiem taghhom jkun il-habs, ghax dak huwa t-tmien naturali sa fejn twassal it-triq tad-dlam u ta l-injoranza.

Sur Fons: Minn mindu gie mxandar l-abbozz sakemm harget il-proklama saru hafna konferenzi u laqghat politici. Hafna drabi forsi l-ambizzjoni taghna, l-hakma tal- poter tista taghamina u nitilfu l-iskop ahhari ghalfejn iltqajna.

Matrenza: Wara l-entuzjazmu u l-ferh u l-applawsi bdejna l-glieda politika tal-partiti

Sur Gann. Nibtu hames partiti f'qasir zmien. Tajjeb li jkun hawn opinjonijiet varji, zda fl-ahhar mill ahhar jehtieg li poplu Malti jigbied habel wiehed ghal-gid tal-haddiema Maltin

Matrenza: Mela ghandna 'Unione Politica Maltese, dak li qieghed imexxi Mons Ignazio Panzavecchia, umbaghad ghandna l-Partito Democratico Nazjonalista f'idjen l-avukat Enrico Mizzi, imbaghad hemm siehbek Fons

Sur Fons: Mela mela, Geraldu Strickland, - il-Constitutional Party ' mur ghidilna li filli qeghdin nilghabu flimkien gewwa Triq San Pawl il-belt, u issa qeghdin nilghabu ghal-poter!

Sur Gann: Ma ninsewx li hemm wkoll La Camera del Lavoro- il-partit taghna. Fonsu ahna nixtiequk li tissieheb maghna. In-nies iriduk u kulhadd jaf kemm ghandek ghal-qalbek il-haddiem.

Sur Fons: Jiena nixtieq nirringrazjakom tal-fiducja li qeghdin turu fija. Izda nixtieq li flimkien infasslu xi hsibijiet li fuqhom nibnu l-ghan taghna

Sur Gann; X'ghandek f'mohhok Fonsu

Sur Fons: Kieku ghandi hafna hsibijiet f'mohhi, izda ghal inqas naf u dan huwa ta serhan kbir ghalija li l-erba partiti naqblu li r-Religjon ghanda tkun

dik tal-Kattolici u li ghandha tkun ir-Relgjon ta Malta. Naf li l-gvern Ingliz ma laqghax din il-proposta li tkun parti mill-kostituzzjoni taghna.

Sur Gann: Nahseb li fl-ahhar icedi Fonsu. Ha nghidilkom xi ftit mill-hsibijiet tieghi... l-ewwel wiehed: l-artijiet li ma humiex ta htiega ghas-servizzi jinghataw lura lill-gvern Malti, jehtieq li nindirizzaw n-nuqqas ta xoghol u n-nies qeghda. Nixtieq li jsiru ligijiet dwar il-hlas, is-sighat tax-xoghol....

Matrenza: Qieghed nisthajlek Lenin fir-Russja.....

Sur Fons: B'differenza wahda, li Ganni jixtieq id-demokrazija u mhux il-kumunizmu.... Bejn is-socjalizmu u l-kumunizmu hemm bahar jaqsam, Ghandi nifhem li dawn il-hsibijiet tieghek diga qsamthom ma shabek?

Sur Gann: Qieghed biss inlissen dawk ix-xewqat li fuqhom il-partit taghna irid jibni l-pedament tieghu... naraw l-kundizzjonijiet ta' mpjiegi u l-kumpens ghall-haddiema f'kas ta korriment fuq ix-xoghol. Araw ftit kemm jkun hemm incidenti gewwa t-tarzna, u hafna minnhom jibqghu f'xiber mnieher!

Matrenza: U xi nghidu ghall-liberta tal-kelma, ...

Sur Fons: L-attendenza obbligatorja fl-iskejjel, l-ilsien Malti nibzghu ghalih..

Sur Gann: Dan x'jigifieri f'pajjizna nitkellmu bl-ilsien iehor, minn bit-taljan u minn bl-Ingliz.... Ghandna lingwa taghna gejja mill-fenici... ejjew nahdmu flimkien u nghozzuha...

(Filwaqt li narawhom jitkellmu u jitmahsnu bejnithom minghajr kliem izda bil-mossi ta idejhom......)

Anglu: (Mill-genb tal-palk fuq in-naha l-ohra) U b'hekk rajna ftit kif kien il-bidu tal-partit tal-haddiema. Meta gie mwaqqaf il-partit u gew eletti l-membri sar ftehim bejniethom li l-President u l-vici President ikunu zewg persuni ohra barranin. Dawn kienu nies maghrufa li jhobbu lill-haddiema-nsibu l-avukat Pier Frendo bhala President u l-Kurunell William Savona bhala Vici President. L-ewwel kazin kien fi'Triq Santa Lucija l-Belt fejn fid-disa ta Dicembru 1920 gie mbierek minn Mons Can. Pawlu Muscat.

Sur Gann: L-ahwa jiena tkellimt mas-sur Anton Schembri li hareg bl-idea li l-partit taghna jkollu zewg ismijiet – Camera del Lavora u Labour Party Club.

Sur Fons: Imma nghid jien ghax isem bit-taljan u iehor bil-ingliz…ghaliex mghandux jkun wara kollox- Il-Partit tal-Haddiema

Matrenza: Sa issa, l-kostituzzjoni taghna tghid li ghandu jkun hemm zewg t'kmamar – Il-kamra ta isfel u s-Senat. Fonsu, ahna nixtiequ li nti tohrog ghas-senat.

Sun |Gann: Kulhadd jaf kemm ghandek ghal-qalbek il-haddiem, lest li dejjem taqbez ghalih u jekk jirnexxillna nhajru wkoll lil Mons Mikiel Gonzi, tkunu t-tnejn b'vuci wahda.

Sur Fons: It-tifel tieghi Louis kien qieghed juri' interess wkoll. Jimporta nghidlu?

Matrenza: Qeghdin jixluna bhala rivoluzzjonarji u li ahna qeghdin inqanqlu l-mibgheda bejn il-klassijiet – izda l-verita Alla biss jaf x'hini.

Sur Gann: Fonsu nafu li diga gew javvicinawk il-Kostituzzjonali u N-Nazzjonalisti fl-mghoddi u hawnhekk ghandi kopja tad-diskors tieghek li ghamilt f'meeting fis-6 ta Mejju tas-sena 1901 – ara kif gie rraportat fi La Gazzetta di Malta –

Sur Borg – Nahseb li dak iz-zmien kont thoss li l-politika ma kinitx ghalik.

Sur Gann: Nafu li nti tithabbeb ma haddiema ta kull xorta, u taghmel minn kollox ghalihom, inti dejjem anzjuz li huma jkunu mhallsa sewwa u fil-pront. U ghalhekk nahseb li din l-imhabba ghal haddiema ghandha ggieghlek tinghaqad mal-Partit tal-Haddiema.

Sur Fons: Jiena minhabba l-gid tal-haddiema lest li nirrapprezsenthom fis-senat u minhabba fihom biss, u minghajr ebda ambizzjoni personali, ghax jiena mhux xi politikant, bil-kemm naf nitkellem, izda nghid li jien politiku , lest li naccetta n-nominazzjoni tieghi.

Matrenza: eviva s-Sur Fons- awguri mill-gdid…. Eviva…..

Liza: (Wara li tisma l-ghajjat ta ferh).... Jiena gejt nara x'qeghdin ticcelebraw?

Sur Gann: sinjura Liza, ghandi l-pjacir ngharfek li zewgek accetta n-nomina tieghu bhala kandidat tal-Partit tal-Haddiema fis-senat u J'Alla l—ghanjiet nobli tieghu ghal gid tal-haddiema jsiru rejalta u jitwettqu ta bilhaqq.

(WARA LI SSELMU LIL XULXIN, BILMOD JOHORGU MILL-KAMRA)

Anglu: Kulhadd jigbed il-habel tieghu.... kull partit jghid u jhanbaq il-weghdiet tieghu....Fonsu sab ruhhu fis-senat flimkien ma Mons Mikiel Gonzi bhala kandidati tal-Partit tal-haddiema. Min qieghed jismani llum jista jkun jaf jew qara' l-istorja tal- poplu Malti u kif svolgew l-affarijiet.

NARAW LIL FONZU MILL-GDID FL-ISTUDJU TIEGHU

Anglu: Jekk tahseb li wasal iz-zmien li twarrab mix-xena Politika, ghamel dak li tixtieq qalbek.... Jekk bniedem ma jaqbilx ma xi twemmin, jista jew jingarr mal-kurrent, jew jissielet biex igib bidla...

Fonsu: Inti minn dejjem parir tajjeb tajtni u wara li flejt bir-reqqa s-sitwazzjoni, dal-lejl ktibt ittra lis-Sur Guze Ellul.... Ismaghha ftit:

Sur Guze Ellul:
Walitli l-ittra tieghek tat 23 ta dan ix-xahar u nistqarr li fraht biha ghaliex minnha jidher illi l-imhabba tal- Labour Party lejja ghadha li kienet fil 1921 meta ridtuni bhala kandidat taghkom ghas-senat. Ebda fehma ma kelli nidhol ghal dan ix-xoghol billi naf li ma ninqalax ghalih, izda la darba sibt ruhi fil-politika ghamilt safejn jidhirli jien d-dmir tieghi ta Senatur.
Imma issa wara l-ittra teighek, fejn urejtuni qalbkom issobija illi jehtiegli ngharrafkom li billi l-partit taghna ntrabat ma partit iehor u bejn il-programm taghna ghall-elezzjoni li gejja f'xi hwejjeg ma naqbilx mieghu ma nkunx nista nissieheb bhala kandidat ghall-Asemblea u lanqas ghas-Senat..

Anglu: Ghaddew madwar hames snin fil-qasam tal-Politika, u forsi hallejt xi timbru minn tieghek wkoll!

Fonsu: Barra minn hekk ghall assemblea ma nhossnix nista nidhol b'dawk is-sighat taghha bil-lejl. Mill-partiti l-ohra l-ebda wiehed ma hu ghal qalbi bhalma hu taghkom u fuq hekk xtaqtkom bqajtu wahedkom.

(Tidhol Liza ghallarieda)

Liza; Ergajt qed titkellem wahdek Fonsu…

Fonsu: Le kont qed naqra qalbi….. ittra li sejjer nibghat lil Partit

Liza: Nahseb li wara dawn is-snin ntbaht li l-politika ma kinitx ghal snienek, ghaliex l-ghan tieghek kien kollu kemm hu missjoni. Naqbel mieghek ghaziz tieghi li mghandekx tintrabat ma partit la darba inti ta' fehma ohra. Fis-sena 1927, ftit zmien sejjer ikollna elezzjoni ohra u nibza li sejra tkun wahda ta tghajjir, abbuzi, xili, u korruzzjoni.

Fonsu: Flimkien nistghu naghmlu aktar gid min barra x xena Politika u sejjer nikkoncentra izjed fuq il-kitba tieghi....biex nwassal lil-haddiema dak il-messagg ta kuragg, qawwa u li ghandhom izommu dejjem f'mohhom li wara kollox il-hajja f'din id-dinja hija mixja qasira... ghax il-kbir ikun ghadu gej.

Anglu: Mal-ftuh tal-Parlament il-gdid fil-23 ta Awissu tas-sena 1927, lil Fonsu ma rajnihx aktar fix-xena Politika. U hekk hi l-politika hbieb tieghi, hawn min jahseb li lahaq is-sema, imbaghad, wara ftit snin, kullhadd jintessa u qiesa qatt ma kien xejn – hadd aktar ma ssemieh!

(Tajjeb li jekk fost l-udjenza jkun hemm xi membri parlamentari, jissokta ihares lejhom sabiex jinghata messagg halli hadd ma tikbirlu rasu!!)

Anglu: U kemm ghandek karti Fons, jigru ma kullimkien. Jehtieg li torganizza ftit ruhek.

Fonsu: Taf xi inhi din l-ittra? Kienet sfortuna kbira li Dun Urso gie mitlub biex jitlaq minn Malta u mar d'dar Salesjana ohra gewwa Messina. Nistqarr li jien u shabi hadnija bi kbira meta Dun Urso kien gie mitlub biex jhalli dak ix-xoghol kollu li kien beda fl-oratorju u t-teatru tas-Salesjani. Jiena u hafna hbieb ohra, konna ghamilna petizzjoni lil Rettur Maggur tas-Salesjani gewwa Turin, lil Dun Mikiel Rua u jiena gejt moghti l-kariga sabiex niehu

din l-ittra personalment. Hawnhekk ghandi kopja. Taf xejn li l-pettizzjoni giet iffirmata minn 427 ruh. U hawn ghandi risposta min ghand Dun Rua nnifsu li jgib id-data tal-28ta Dicembru 1908…isma ftit…

(Mehuda minn Traduzzjoni genwina mit-taljan ghall-Ingliz li taqra hekk..)

Jaqra: L-indirizz li baghtuli ffirmat mhux inqas minn 427 ruh, l-aktar nies intelligenti u ta kultura tal-gzira taghkom, li jiena u l-kunsill tieghi nzomm b'stima kbira, waslet meta jien kont fuq mawra ndur xi djar min taghna. Ghalhekk nitlobkom apologija tad-dewmien tar-risposta tieghi. Nixtieq nisprimi l-apprezzament tal-kliem sbieh li ghogobkom taghmlu fuq is-socjeta umli Salesjana, u fuq l-ghaziz dun Urso. Nitlobkom tghaddu dan il-mesagg lil firmaterji kollha u nirrigrazjom minn fond ta qalbi.

Ghalina kien sagrificcju wkoll li tlabna lil dun Urso sabiex jitlaq minn Malta, izda huwa laqgha t-talba taghna.....

U insomma kompla jikteb sabiex nitolbu lil Mulej biex jibghat l-barka tieghu fuq ix-xoghol li kien beda Dun Urso...

X'ironija Ang! Taf xejn li din l-ittra miktuba minn Dun Mikel Rua, is-succesur ta Dun Bosco, nkitbet propju fit-28 ta Dicembru 1908, dak in-nhar stess, li kien sehh it-terrimot ta' Messina fejn mietu madwar 90,000 ruh, u fosthom miskin il-habib tieghi Antonino Urso. Mur ghajdtlu x' kien miktub ghalih..... Xi kultant ma nifhemx id-destin.... GHALIEX, TAF TGHIDLI GHALIEX?

Izda kif dejjem nghidu, l-bniedem jipproponi u Alla jiddisponi. Tiftakar kemm habbat il-mewg mal-blat ta' tas-Sliema, wara dak it-terrimot?

XENA TLIETA
IL-KARITA – 1926

SCENERY: FIL-KAMRA L-HAMRA TA FONSU
PROPS: L-ISTESS SIGGIJEIT HOMOR, KAXXA HELU.

Fonsu: Ghaziza Liza, mindu erfajt mix-xoghol, u ghandi z-zmien ndur ma l-inhawi kollha, qieghad izjed nifhem kemm hawn faqar. Familja kbar, li bilkemm ghandhom biex jitimghu lill-ulied.

Liza: Fonsu jenhtieg tifhem li ma jistax ikun li kull minn jigi jittallab tatih il-karita, ghax inkella jkun mehtieg xi pulizija wara l-bieb biex izomm l-ordni.

Fonsu: Sewwa qeghda tghid, imma qalbi ma ttiniex! Il-flus kollha li ghandha x'sejrin naghmlu bihom? L-artijiet li akkwistajna, ha nrabbu l-patata jew. Jien nifhem li jekk naghtu l-ghajnuna taghna f'dan il-qasam jkun ta frott kbir il-quddiem

Liza: Ghanda tigi ohti Mary llum. Ghadha bil-hsieb biex tkellimna fuq l-art ghall- kunvent u oratorju ghat-tfajliet tas-sorrijiet Frangeskani. B'hekk f'tas-Sliema, tkun tista tghid b'wiccha bil-quddiem li b'hilitha nbnew zewg postijiet ghall-gid taz-zghazagh – wiehed ghas-subien u l-iehor ghat-tfajliet.

Fonsu: Miskina Mary, kieku mill-ewwel qablet mal-idea tieghi fuq dik l-art fejn is-Salesjani llum ghandhom l-oratorju. Jien ma xtaqtx li d-dar tissemma Alphons House – ghax qisom riedu jghiduli grazzi. Sewwa sew, grazzi lill-ohtok Mary - …. Asphar kemm kellkom kuljomkom stramp hux Liza? Jiena ma nahsibx li huwa kuljom Malti **–(Bic cajt)** Galea hafna isbah mhux hekk, qieghad niccajta qalbi….

Theresa: Skuzani sinjuri, hawn wahda mara, qaltli li jisimha Sunta Camilleri li tixtieq tkellmek.

Fonsu: Inti tafa Liza?

Liza: Sunta Camilleri – bhal issa mhix tigini f'mohhi

Theresa -Serva: Maghha ghandha erba tit-tfal – tlett t'ibniet u tifel.

Fonsu: Qaltlek fuq x'hiex trid tkelliemni?

Thresa s-Serva: Le sinjur, lili ma qaltli xejn, imma osservajt li liebsa l-iswed!

Liza: Fhimt .... trid tghid li bil-vistu hux hekk

Serva: Ma nafs sinjura Liza, 'imma nahseb li donnu hekk hu.

Fonsu: Ghidilha tghaddi..... qabel xejn ara ftit jekk hemmx helu fil-kaxxa tas-soltu.

Serva: Iva sinjur, hemm ghax l-bierah xtrajt ftit mix-xatt tas-Sliema.

Fonsu: Kollox sew, kollox sew, ghadilha tghaddi....

Liza: Xejn ma nghidlek Fonsu, ftakar x'ghandna kemm tkellimna.

Fonsu: Inti l-ewwel ha nara xi trid... forsi giet biex titlob xi mpjieg.

Serva: Ghaddi sinjura.

Sunta: L-ghodwa t-tajba sinjuri. Sinjura Liza qatt ma kelli l-pjacir li niltaqa mieghek.

Liza: Ghandi l-pjacir tal-konoxxenza sinjura.....

Sunta: Jisimini Sunta Camilleri – mart Manwel l-istampatur

Fonsu: Manwel ir-ragel tieghek?

Sunta: Iva sur Fons. Kien ir-ragel tieghi

Liza: X'jigieferi kien?>

Sunta: Ilu xi gimgha tajtu taqliba sew, u dak il-lejl stess, miskin Manwel tieghi mbaram.

Fonsu: Manwel l-istampatur... dazgur li nafu. Fil-fatt kelli xi xoghol ghandu. Min jaf jekk lahaqx lestieh.

Sunta: Ha nghidlek jekk lestieh, nahseb li mintix sejjer tiehdu sinjur.

Fonsu: Jiena xorta nhallas lilek sinjura!

Sunta: Mhux fuq il-flus qed nitkellem Sur Fons. Mieghek qatt ma hu mitluf!

Fonsu: M'hinix nifhmek ta!

Sunta: nghidlek is-sew hsibt li smajt x'gara l-belt.

Liza: Hawnhekk f'tas-Sliema, qisna maqtughin xi ftit minn nies, u jekk ma tohrogx mid-dar l-ahbarijiet ma tantx jaslu fil-hin.

Sunta: Dana kellna dizgrazzja kbira sinjuri. Manwel tieghi kien bniedem habrieki hafna, jorqod kien jonqsu l-istamparija, kien idum hafna. Lejla minhom ried llesti bicca xoghol u baqa hemm, jahdem. Inqata d-dawl, u kien qed jahdem bil-lampa tal-pitrolju. Jew ghajnejh marret bieh u laqata. L-lampa waqghet fl-art u f'kemm ili nghidlek il-pitrolju gara mal-hanut kollu. Fi ftit minuti, anzi sinjuri nista nghid ftit secondi, l-istamperija kienet vampa wahda.

Liza: Allura wegga hu, x'gara?

Sunta: Haraq idejh kollha miskin, imma kien kollu ta xejn. Kien hemm xi girien li ppruvaw jaghtu daqqa t'id imma n-nar tant kien qawwi li ma salva xejn.

Fonsu: Kemm qieghed jiddispjacini Sinjura Camilleri.

Liza: Ghidli haga, hu miet bin-nar?

Sunta: Le kellu xi griehi hfief imma tant hadha bi kbira li waqa fil-muta.

Liza: Dawn l-angli, x'jismek int sabieha tieghi?

Carmelina: Jiena Carmelina, Carmelina Camilleri

Liza: Kemm hi helwa. Kemm ghandek zmien?

Carmelina: Ghandi (turija fuq idejha)..

Fonzu: U int guvnot... inti x'jismek

Pietru Pawl: Pietru Pawl sinjur – ghal San Pietru u San Pawl

Liza: Imma int twieled fl-Imnarja?

Pietru Pawl: X'hini l-mnarja Sinjura?

Liza: Ghandek ragun Pietru Pawl, hija l-festa ta San Pietru u San Pawl

Sunta: Din hija Helen u Mary.

Fonsu: Kif nista nkun ta' ghajnuna?

Sunta: Emminni sinjur ma xtaqtx nigi hawn, izda tant kemm sfurzawni l-girien. Qaluli mur ghand s-Sur Fons, u dak zgur jaghtik l-karita

Liza: (Thares lejn Fonsu donnha trid tghidlu xi haga). Fons jien ha mmur sal-kcina. Sahha sinjura l-Bambin jaghtik l-ghajnuna.

Sunta: Ghax biex tghaqqada sinjur, kellna xi haga mwarbra u Manwel tieghi kien izommha fil-hanut- fl-istamparija- izda l-flus nharqu, ara ftit sinjur dawn ma jiswew xejn issa. Lanqas ghandi biex nitma lil dawn il-hlejqa.

Fonsu: Nifhem li tinsab f'sitwazzjoni xi ftit iddisprata, izda xejn ma nghidlek, zomm dejjem f'mohhok dak li jghid il-vangelu: Alla jitma l-ghasafar tal-ajru, mhux sejjer jiehu hsieb tieghek.

Sunta: Hemm bahar x'jaqsam meta tkun bil-fiha sinjur!

Fonsu: Jiena kieku nista nghaddi kelma mas-Salesjani, biex lil Pietru Pawl jidhol fil-kulegg ta St Patricks. Hemm hekk jitghallem xi sengha wkoll, anzi habat tajjeb, jista jitghallem is-sengha ta stampatur u jkompli fejn halla missieru.

Sunta: Imma skuzi jiena ma gejtx hawn biex indahhal it-tifel fil-kulegg.

Fonsu: Sinjura jehtieg tifhem li jiena ma nistax naghti flus lil kull min jigi hawn – kieku kont xi ministru kont nohrog xi haga mill-kaxxa ta Malta biex nisa bhalek ikollhom xi forma ta ghajnuna .

Sunta: Sewwa ghidt, li jkun ta' xejn li nigi ghandek ghall-ghajnuna.

Fonsu: Nixtieqek tifhem il-posizzjoni tieghi sinjura…

Sunta: Kif tridni nifhem sinjur… ghidli kif kull lejla sejra nitma lil dawn il-qaddisin…. Vera qaddisin ghax ma jgorru qatt… nahseb zaqhom tgorr bil-guh.

Fonsu: (Jaqbad il-kaxxa kollha tal-helu) Hawn tfal, hawn hudugha kollha, u kull fil-ghaxija jekk ikollkom hafna guh hudu wahda, u ghidu talba zghira ghal missierkom

Sunta: Ghandek xi xoghol ghalija Sur Fons

Fonsu: Nistqarr li m'ghandix fil-prezent, imma jekk inkun naf min ghand xi hadd minn shabi, nghaddilek kelma tajba.

Sunta: X'nista nghidlek Sur Fons. Grazzi talli ghall-inqas lqajtni gewwa darek u qaghadt tismani.

Fonsu: It-tfal malajr jikbru Sinjura, zomm dejjem il-gieh u r-rispett lejn Manwel.

Sunta: Sahha mela, ejjew tfal u ghidulu grazzi lil dan is-sinjur

Liza: (Tidhol b'dish mgezwer f'sarvetta) Sunta, nixtieq li tiehu mieghek din it-torta tal-irkotta, ghax ghamilna wahda zejda...

Sunta: Xi'tfuh sinjura.... ir-riha sejra taqsamli qalbi.... Grazzi mill-qalb.... Imbaghad ngiblek it-turtiera.....

Liza: Le m'hemmx ghalfejn zommha….. u meta ssajjar xi haga fiha ghid talba zghira ghalija u ghal Fonsu tieghi….

Sunta: Il-gurnata t-tajba …. Ejjew wliedi... Sahha u grazzi (Tohrog)

Fonsu: Bdejt niggieled mieghi nnifsi. Kif stajt ma nghinhomx dawn il-povri krejaturi

Liza: Naf li kienet decizjoni difficli, izda xi kull tant fil-hajja wiehed jehtieg li jzomm iebes. Inti taf fejn toqghod din is-sinjura?

Fonsu: Le lanqas biss staqsejta.

Lisa: Issa nsaqsi ftit fuqha' imbaghad nghidlek.

XENA ERBA

(IS SUR FONS KIENBENEFATTUR KBIR – 1930-1935)

SCENERY: FIL-GNIEN TA FONSU
PROPS: SIGGIJIET TAL-BAMBU

(Dawn ix-xeni jiddependu minn kemm huwa possibli li jingabar 'cast' mdaqqas u jiddependi mid-direttur tal-produzzjoni. Hawnhekk wiehed jista jifhem kemm kienet kbira il-generozita ta' dan il-bniedem)

Anglu: Fonzu kien dahal b'ruhu u b'gismu ghax-xoghol tal-karita. Ma kienx marbut ma xi stitut wiehed. Ghalih l-istituti kienu kollha ndaqs, kien ihobbhom kollha u kien jahdem ghalihom indaqs.

Fonsu: **(Li jidher ma xi hbieb minn tieghu – irgiel u nisa kollha libsin pulit- b-irgiel b'xi bastun f'idejhom kif kienet il-moda dak iz-zmien – fil-waqt li mexjin….)**

Hbieb tieghi il-hniena ghall-fqar u l-imsejkna, dik li tmiss il-qalb tal-bniedem ghall-imhabba ta' ghajru u ggaghlu jaghmel l-ghegubijiet ta l-istituti tal-karita, hafna drabi jitwettqu bla ma taf kif bdew. Bilfors hemm l-id misterjuza tal-Hallieq ghaliex anqas minn waqqafhom ma kien jobsor li jasal fejn wasal u nistaghgbu xhin narawhom gejjin il-quddiem.

Liza : Kif jghidli Fonzu, drabi jkun daqsxejn ta ajk, daqqa jkun qassis, daqqa tkun xebba u hin bla waqt id-dar tikber u ssir Istitut.

Fonzu: Jiena dawn ix-xtieli rajthom b'ghajnejja, isaqquhom bil-gharaq ta gbinhom u t-talb taghhom l-Alla jixhdu bil-herqa il-gid li dawn il-haddiema tieghu qeghdin jwettqu.

Liza: Sewwa qieghad jghid Fonzu ghaliex matul il-medda tas-snin rajna lil dawn ix-xtieli jissahhu u jsiru sigar fejn ghal-dell taghhom jimirhu t-trabi, ix-xjuh, il-morda, l-iltiema.

L-Ursolini:

SCENERY: IL-KNISJA TAL-URSULINI

Sour Marija: Bhal issa ghadna 150 tarbija u fosthom hemm x'whud li tfarfru wkoll.

Sour Theresa: Ghandek tghid li kieku ma kienx is-sur Fons li bena din id-dar hawnhekk fi triq Alexandra hdejn l'Oratorju Salesjan, kieku ghadna l-Belt fi triq id-dejqa.

Sour Marija: Kelli seba' mitt sena sabiex nohorgu minn hemm. Kemm il-darba gharraftu lil Mons. Formosa, imma kien jghidli li bhal issa ma jiflahx ghal pis gdid....

Sour Theresa: Il-hbiberija li kellu mas-Sur Fons, waslet biex holma ohra ssir realta'.... U kemm hu min taghna dan is-sur Fons.

Sour Marija: Smajtu jghid lil Dun Busietta biex jghamlu s-sigra tal-milied. Uzanza helwa kif jaghmlu l-Inglizi.

Sour Theresa: Lili qaluli biex nixtri xi rigali, kuruni u mbaghad inwahhalhom fuq is-sigra biex meta jigu t-tfal ghad-duttrina jarawhom hemmhekk.

Sour Marija: Tiskanta kemm jigbdu aktar tfal dawn l-affarijiet zghar.

Sour Theresa: Dik il-pupa minn fejn xtrajtha…kemm hi helwa….

Sour Marija: Taghni l-flus sur-Fons u l-hsieb hu li tittella lotterija u d-dhul kollu jmur ghall-opra Santa Infanzja.

Sour Theresa: Diga ghandha tlett t-djar, il-Belt, l-Msida u hawn hekk f'tas-Sliema….. grazzi ghall l-intervent tas-Sur Fons li bena l-kappella u l-kunvent.

Sour Marija: Kull tant zmien titfacca xi tarbija gdida. Il-Mulej dejjem jipprovilna, mhux hekk sour Theresa?

(Jidhlu gewwa wara li tinstema il-qanpiena li donn tkun qed ssejhilhom ghad-dover taghhom).

Il-BLUE SISTERS U ZAMMIT KLAPP HOSPITAL

SCENERY: CASA LEONE- BALLUTA PROPS: BANK TAL-GEBEL

EMILIA ZAMMIT KLAPP TIDHER TITKELLEM MAS-SINJURA MARY ZAMMIT:

EMILIA ZK: Oht, mindu gejt lura Malta wara l-mewt ta zewgi Henry Layman Clapp sibt dik il-paci f'qalbi, specjalment meta nigi hawn fuq-L-gholja tal-Ballut

Mary Zammit: Qed niftakar kemm kien ta ghajnuna Fonzu Galea.

Emilia: Nghidlek is-sew ma stajtx naqbel ma l-idejat tal-perit u li kieku ma kienx Fonzu li dahal biex jitkompla l-progett, ma nafx x'kien issir.

Mary Zammit: Taf kemm qabadni dahq meta darba minhom Fonsu gie lura bl-istess kaxxa li kont tajtu mimlija b'korrispondenza li kellek ma l-awtorita u l-perit u qallek hawn ara issa kollox spicca…

Emilia: Kemm hadta b'kbira.... X'jigifieri ghidtlu, jiena fdajt f'idejk id-dokumenti kollha u nti ghoghgbok tqatta kollox!

Mary Zammit: X'qallek imbaghad?

Emilia: Bil-kalma kollha qalli Emilia hawnhekk poggejt xi bicciet tal-gazzetti fejn tidhru inti u ohtok Mary, sabiex tistghu zommuhom bhala rikordju tal-gid li ghamiltu meta tajtu din l-art li fuqha nbniet l-ewwel Casa Leone umbaghad l-isptar. Qalli ruhi Emilia, dawk l-ittri ma kien fihom l-ebda siwi ta negozju u ma setghu jkunu ta gid ghal hadd u ghalhekk qabad u qattaghhom.

Mary Zammit: Il-kapella li hawn giet mkabbra bi flus s-sur Fons fil-1913 bhala ringrazzjament ta fejqan minn marda li kellha s-sinjura Liza.

Emilia: Is-sorijiet tal- Blue Sisters qeghdin jaghmlu hafna gid. Mhux biss jaraw f'djarhom lis-sinjuri li jistghu jhallsu, imma wkoll zzurru lil-foqra u jaghtuhom il-kura li tkun tinhtieg. Mary, inti gejja mieghi tiehu t-te' ghand in-nutar Casolani?

Mary Zammit: Sejra taghmel xi kuntratt iehor?

Emilia: Sejrin nitkellmu fuq il-possibilita li tinbena skola li fiha wiehed jitghallem fuq n-nursing.

Mary Zammit: Ha nkun honesta, nahseb li bizzejjed hrigna s-somma ta Lm9000 lira bejnittna... irrid inhalli xi haga taht rassi.

Emilia: Le nahseb l'gvern interresat f'dan il-progett...

Mary: U fil-kaz ta diffikulta nduru fuq is-sur Fons. Dak dejjem lest li jisma u jghin.

(Johorgu)

L-ISTITUT TA FRA DIEGU – IL-HAMRUN

SCENERY: JEW L-ISTITUT TA FRA DIEGU JEW X'MKIEN FIL-FTUH

Klara (JOE): Issa li kbirna u mghadniex noqghodu l-istitut ta Fra Diegu, xorta tibqa marbuta ma qalbi l-hajja li konna naghddu hemmhekk.

Martha: Qed niftakar meta ghidtli l-storja meta Fra Diegu kien talab lis Sur Galea, kulhadd kien jafu bhala s-sur Fons u qallu biex iwassalni l-Hamrun.

Klara: (JOE)Mela ma kontx taf tmur wahdek?

Martha: Ajma, dak iz-zmien il-belt kienet mimlija bahrin u suldati, u tfajla bhali kont naghti xi ftit fil-ghajn....

Klara: (JOE) Imma kien jafek sur Galea?

Martha: Lanqas isimni ma kien jaf, ahseb u ara kemm kien jafni.

Klara: (JOE) Allura kif lltaqa mieghi…

Martha: Fra Diegu wara kien qalli, li talbu jigbor tfajla minn fuq l-ghatba u jwassalha fid-dar il-gdieda l-Hamrun, li kien akkwista minn ghand il-markiz Guzeppi Scicluna. Insomma kellha s-saqaf jzomm bil-hniena...

Klara: (JOE) Ghidli imbaghad x'gara

Martha: (JOE) Allura rajt li dan ir-ragel, bil-mustacci kbar u qalli sinjorina, inti trid tmur il-Hamrun u jiena sejjer l-hemm, talbuni sabiex inwasslek.

Klara: (JOE) Xi 'hlew, kemm hu gentlom...

Martha: Dak mhu xejn. Ghajjat zewg karrozzini u jiena ghidtlu, sinjur, jiena wahdi qieghda tafx...

Klara: (JOE)ha ha....x'qallek?

Martha: Naf naf sinjorina, mhux xieraq nirkbu flimkien, ara inti mur fuq l-ewwel wiehed li ghandu z-ziemel iswed u jiena nirkeb ma ta warajh...

Klara: (JOE) Forsi s-sinjura tieghu ma kienitx tiehu gost?

Martha: U le miskina, qedgha tghid ghas-sinjura Liza, mara min taghna hafna ghax wara kont ltqajt maghha meta konna morna r-Rabat ghax kellhom ibiddlu s-saqaf tad-dar tal-Hamrun.

Klara: (JOE) Issa qeghda niftakar, kien l-istess sinjur li hallas biex jibdlu s-soqfa hemmhekk

Martha: Allura isma din. Meta wasalna tal-Pieta, lil kuccier ghidtlu, ieqaf ftit ghax irrid immur nara lil ommi.

Klara: (JOE) Zgur haseb li sejra tahrablu….

Martha: Wehhilt id-dar u trid tara lil dan il-povru ragel, wara li tela' it-tarag kollu bla nifs, ihabbat bieb bieb u jistaqsi ghalija....

Klara: (JOE) Mela kont ghidtlu x'jismek?

Martha: Le ma kienx jaf x'jisimni, u meta beda ihabbat il-bibien kien hemm xi girien ta Ommi li hasbu li kien n-namrat xwejjah tieghi...

Klara: (JOE) Imma sabek imbaghad.

Martha: U mela u niftakar x'qalli Sinjorina, xieraq li darba ohra ghal inqas ghidli x'jismek ghax hassejtni qed nonqos mill-weghda li ghamilt lil Fra Diegu li niehu hsieb sabiex nwasslek il-Hamrun.

Klara: (JOE) Kemm smajt li ghamel gid dak is-sinjur.

Martha: Li ma kienux xi erba galantomi bhalu, forsi llum mahniex dak li ahna. Xi darba nixtieq mmur narah lil dan is-sinjur ghax emminni ghalkemm xwejjah, seraqli qalbi.

Klara: (JOE) Taf fejn joqghod?

Martha: Mhux kulhadd jafu lil dak. Min hawn u min hemm nsibu...tlaqna.

L-Istitut San Guzepp

(jidher l-istitut ta' San Guzepp il-Hamrun)

Anglu: Smajtu bl-istitut ta San Guzepp il-Hamrun? Fonsu kien izur l-istitut ta spiss u f'wahda miz-zjarat tieghu qal: Meta narhom hemm ninsa li jien dhalt fiz-zmien u nilhaq nixxennaq nibqa nigri maghhom. Tidhqux bija, jekk ghomri ghaddejtu mat-tfal kull meta jkolli siegha zmien u nizzi hajr l'Alla. Fonsu ghen mhux ftit lil dan l-istitut li kien jixbah hafna l-opra tas-Salesjani fl-istitut gewwa tas-Sliema.

L-ISTITUT TAS-SORRIJIET GESU NAZZARNEU – ZEJTUN

SCENERY: IL-KUNVENT ZEJTUN PROPS: SIGGU

Sour Guzeppina Curmi: Meta kont mort mas-sur Fons, 1895 ghall-ewwel pellegrinagg Malti ghall-Lourdes, hemm gietna l-vokazzajoni li nwaqqaf kongregazzjoni gdida taht l-isem Is-sorijiet ta' Gesu Nazzarenu.

Sour Katerina Sacco: Ghadni niftakar meta ghidtli li mort fuq missierek, Is sur Pawl, fejn dak iz-zmien kien sindku u ghidtlu bil-holma tieghek… bil-kemm ma baghtekx tixxejjer!

Sour Guzeppina: Kellu ragun ghax gennientu. Ma kellix fejn nghallem id-duttrina lit-tfal, u ghalhekk kont nigborhom fid-dar taghna z-Zejtun. Min diehel u minn hiereg u xi kull tant ikissru xi vazun wkoll!

Sour Katerina: Jiena haga wahda ma nistax nifhem`ghaliex l-isqof awziljarju Mons Portelli kien qallek li 'ghanda kongregazzjonijiet u istituti bizzejjed hawn Malta!

Sour Guzeppina: Mhux darba qalli hekk. Meta miet l-papa taf x'qalli, "meta nara l-porzjon li misek mill-wirt, jiena nhallik tibda il-missjoni tieghek. Qalli, inti jidhirlek li tista tibda bix-xejn jew li tghabbi lil haddiehor?

Sour Katerina: Ma stahax wkoll!

Sour Guzeppina: Ha nghidlek haga Katerina, dak li hu minn Alla ma jhassru hadd. Kemm grejna minn post ghal iehor sakemm fl-ahhar sibna l-id tal-providenza li waslitna s'hawnhekk.

Sour Katrina: Kwazi bdejt naqta qalbi u li kieku ma kienx ghal intervent ta Sur Fons, kont nispicca ninghaqad ma xi kongregazzjoni ohra.

Sour Guzeppina: koss wkoll.... Bdejna b'tlett itfal orfni meta kienet inghaqdet maghna Vincenza Degabriele u krejna dik id-dar zghira fi Triq San Piju – Z- Zejtun.

Sour Katrina: Konna nghallmuhom, inlibbsuhom u nitimghuhom mill-ahjar li stajna.

Sour Guzeppina: Imma dik d-dar kienet fqira wisq minghajr affarijiet mehtiega. Miskina Vincenza ma kienetx tieqaf tahdem il-bizzilla, tmur tbieghha u ddahhal ghaxar soldi u konna nsajru ghal jumejn f'darba. Bil- ftit il ftit il-flus bdew gejjin u l-ewwel dar taghna bdiet tiehu l-hajja.

Sour Katrina: Qed niftakar meta l-arcipriet taz-Zejtun Dun Pawl Zammit, Alla jaghtih il-mistrieh ta dejjem, kien taghna sitt sodod, u kien hemm ragel iehor li ma nafux xtralna l-kutri.

Sour Guzeppina: Jahasra t-tfal kienu jitghallmu fl-art ghax lanqas kellna bankijiet fuq x'hiex ipoggu. Kien dahal ghalija Dun Spiridione Grixti. Imbaghad tiskanta, kemm hi kbira l-id tal-hniena, ghax meta n-nies rat is-siewi tax-xoghol taghna bdew jibaghtulna hafna hwejjeg tad-dar. Meta nkunu hekk fil-kwiet nhares lura u quddiem ghajnejja jigu xeni tal-imghoddi. Qed niftakar meta l-habiba tieghi l-markiza Testaferrata giet

tarani u ndunnat li kont norqod fl-art. Baqghadt mistaghgba. Mill-ewwel kellmet lir-ragel taghha u ftiehmu li jaghtuna parti mill palazz tal- Boun Kunsill. Hemmhekk kellna 33 bejn subien u bniet u mhux cajta tafx!

Sour Katrina: Ma misniex morna, ghax kif hsibt jien, f'qasir zmien malajr inqala ntopp u qalulna biex ndabbru rasna ghax il-Markiza kellha bzonn il-palazz ghas-sajf biex taghtih lill-familja taghha li kienet toqghod il-belt.

Sour Guzeppina: Hemmhekk gieni l-hsieb li nixtri ghalqa u nibni istitut. Kelli f'mohhi l-ghalqa msejha Bur Is- Salib li kienet tal-baruni Gino De Piro, imma din biex tghaxxaqha kienet vinkolata. Kont mmur ghand is-sur Fons u niehu parir min ghandu, ghax dak kien jaf lil kulhadd, u qalli nti stenna ftit, stenna…

Sour Katrina: Ghaliex qallek hekk, x'kellu f'mohhu?

Sour Guzeppina: Jiena sal-lum nghid li xi Hadd nebbhu, ghax li gara l-baruni marad u kellu bzonn ta operazzjoni serja. Dar fuq martu u qalilha, 'tridx naghmlu weghda li jekk tirnexxi l-operazzjoni nikkuntentaw lil Guzeppina. U hekk gara. L-operazzjoni ghaddiet b'wicc il-gid u l-baruni zamm il-weghda tieghu u l-ghalqa ghaddiet ghandi.

Sour Katrina: Imma mhux hemm bnejt…

Sour Guzeppina: Ma stajtx . ghalhekk wara hafna tahbit sibt dik l-ghalqa maghrufa bhala Hajr il-wied. Imma xorta ma kelliex flus u mort ghand is-sur Cassar Torregiani biex nissellef Lm628 biex nixtri l-ghalqa. Alla jaghtih il-genna, meta kont mmur biex nhallsu bin-nifs kien jaghtini rrcevuta minghajr ma jzommli flus.

Sour Katrina: Hekk tajjeb e'

Sour Guzeppina: Ghamilna kuntratt fis- 6 ta Dicembru, kienet riesqa l-festa tal-Kuncizzjoni, bil-kundizzjoni li kull sena fil-festa ta Sant Antnin, kellna nibghatu maktur lil Kav. Antonio Cassar Torregiani, u wara mewtu noffru quddiesa kull sena ghal ruhu u ghal ruh martu. Dawn kienu nies twajba bhal ma kien sur Sur Fons. Kemm stinka miskin biex nbena l-istitut fejn qeghdin llum. Taf kif kien baqa' mibluh meta nduna li kellna biss sebghin lira meta bdejna l-progett. Qalli, mma ruhhi qalbi, minghajr flus x'tista taghmel. U l-

bini waqaf ghal sena u nofs shah. Hareg bl-idea li minn irrid jghin jaghti sitt soldi kull gebla, kellna d-dhul mill bejgh tal-qamh u r-rotta bdiet ddur.

Sour Katrina: Naturalment, la darba l-bennejja bdew jithallsu regolarment, il-bini kompla jitla b'ritmu mghaggel sakemm ftahna l-istitut fl-1929.

Sour Guzeppina: Nistqarr ma kulhadd li kieku ma kienx ghal-pariri u l-kuragg li taghni s-sur Fons llum mahniex hawn. Alla jaghtih is-sahha kull mument.

Sour Katrina: Ilu ma jigi jarana.

Sour Guzeppina: Iva vera, xieraq li mmorru nzuruh ahna f' tas- Sliema. Certa li jiehu gost bina u anki martu, s-sinjura Liza...

(jidhlu gewwa bilmod, pass wara l-iehor....)

Anglu: Qeghdin taraw kif il-habib tieghi Fonsu kien isib ruhu mdeffes, nistghu nghidu f'kull opra ta' karita… hekk il-hajja u r-rota ddur!

<u>(Is-Sur Fons jidher lura fl-istudju tieghu jqalleb xi karti)</u>

TAL-KLAWSURA

SCENERY: IL-KUNVENT TAL-KLARISSI-SAN GILJAN IX-XENA FL-ISTUDJU TA FONSU

Anglu: Li tfajla helwa, fl-aqwa taghha taghzel li tingabar mas-sorrijiet tal-Klawsura, ghadni sal-lum, bejnittna ma nistax nifhima! U araw ftit kif jigru l-affarijiet…..

<u>(Ihabbat il-bieb u tidhol tfajla helwa li riedet tkellem lis- Sur Fons)</u>

Tfajla: Qaluli biex nigi u nkellem lilek sinjur.

Fonsu: Ghidli binti, f'hiex nista naqdik?

Tfajla: Jiena kont gharusa u l-mahbub tieghi mar ghall-gwerra u ma giex lura.
Sirt naf li miet fit-truncieri tal-Belgju. Kull ma kelli nfaqtu sabiex mmur nzur il-qabar tieghu li wara kollox ma sibtux.

Fonsu: Qieghad tassew jiddispjacini sinjorina, mma ghadni ma nistax nifhem kif nista nkun ta ghajnuna.

Tfajla: Meta tkun thobb li xi hadd, taghmel minn kollox ghalih, mhux hekk?

Fonsu: Dazgur, sewwa qed tghid.

Tfajla: Fassalna hajjitna flimkien u kollox tar mar-rih sinjur. Ninsab mitlufa ghax il-hajja ghalija tielfet kull skop. Ta sikwiet mmur f'xi kappella u nitlob bil-hniena x'nista naghmel.... U wara hafna xhur wasalt ghal decizjoni xierqa. Nixtieq li ninghaqad mas-sorijiet tal-klawsura. Mort narahom u mill-ewwel ntbaht bil-paci li ghandhom hemm fil-kunvent taghhom.

Fonsu: Kellimt lil Madre?

Tfajla: Iva li Badessa Madre Marguerite Marie de St Jean, u qaltli li tafek.

Fonsu: Nistqarr li kont gejt mahtur bhala s-sindku tas- Sorrijiet tal-klawsura, sabiex forsi nkun ta xi ghajnuna. Msieken, dawk meta faqqet il-gwerra fil-Palestina, u t-toroq halfu li joqtlu lil kull minn ma kienx musulman, dawn kellhom jaharbu, u sabu ruhhum Malta fuq il-vapur Franciz.

Tfajla: Naf li huma fqar u sabiex ninghaqad maghhom talbuni d-dota, u nistqarr li jien m'ghandiex minn fejn nhallas u nixtri dak li hemm bzonn.

Fonsu: Imma nti certa minn dan il-pass li sejra taghmel binti?

Tfajla: Kieku ma kontx certa, ma kontx nigi hawn u nitolbok sabiex taghtini l-ghajnuna tieghek.

Fonsu: Hemm x'ghandek sinjorina.

Tfajla: Jiena ndoqq il-kitarra u nghedha fil-muzika...

Fonsu: Niehu gost jekk isellmaghna xi haga...minuta wahda halli nghajjar lil-Liza tieghi ghax titghaxxaq... Liza, isma ftit....

Tfajla: Il-Mulej taghni don u nixtieq li b'lehni nrodd lura sabiex nwassal messagg u nferrah lil minn jismaghni...

Liza: Is-serva qaltli li dahlet tfajla b'kaxxa kbira maghha! U nghidlek il-verita gietni kurzita.

Fonsu: Din it-tfajla tixtieq tidhol mas-sorrijiet tal-klawsura u peress li kif taf int, jiena s-sindku taghhom, giet ghandi ghal-ghajnuna...

Tfajla: Isimghu din sinjuri.....

(Jekk hu possibli u minn jaghmel din il-parti jkun jista jkanta tant ahjar. Jekk le jaqbez mill-ewwel Anglu u jkellem lill-udjenza)

Anglu: Gurnata wara l-ohra l-habib tieghi kien jara' kif jista jkun ta ghajnuna ghall-proxmu.... u qatt ma jaqta qalbu mix-xejn. Bid-dahqa fuq wiccu, jobrom xi kultant il-mustacci, jhares fit-tul, u dlonk b'kelma ghall-gid jwassal lil dak u lil iehor fit-triq it-tajba.... kien jaqtghali nifsi.... nispera li meta jkun jasal z-zmien ma nintaqax ma xi hadd daqshekk habrieki... forsi jibghatni biex niehu hsieb tieghek sinjur....le le mhux int., hemm siehbi mieghek, .ghalik qed nghid hemm wara!!!.
Qatt ma smajtni nkellmek?!!!!

XENA HAMSA

Tigi Mary, oht Liza li ta sikwiet kienet izzorhom -1930)

SCENERY: FIL-GNIEN TA FONZU
PROPS: SIGGIJIET TAL-BAMBU

Maria Asphar: Liza, kif jghaddi z-zmien?

Liza: Oht, llum Terry taghna ghalqet 25 sena mejta u Fonsu qalli biex Nofru l-quddiesa b'mod specjali ghaliha.

Maria: U dik qaddisa ruhhi qalbi. Dik dritt ghand l-Mulej marret. Ghadni niftakar kif l-papa meta konna l-Indja kien b'mod regolari f'gheluq il-mewt ta' l-ewwel mara tieghu, Marija Madalena kien johodna sabiex nisimghu quddiesa ghal ruhha. U dan kien imur mat-tieni mara tieghu, jigifieri mal-mama taghna.

Liza: U konna mmorru kollha f'daqqa, jiena, nti u Theresa.

Marija: Kienet differenti l-hajja fl-Indja. Gewwa Kalkutta fejn konna noqghodu tant kellna servi li ma konna naghmlu xejn. Minn jahsel, minn isajjar, minn jilghab fil-gardina, tiftakru lil Ahmed, li ghalkemm kien musulman, kien dejjem jirrispetta t-twemmin taghna.

Liza: Kemm kellu mara min taghna, tiftakara, u kemm kienet helwa.

Marija: Ghadni niftakar meta l-papa ha decizjoni sabiex jigi lura Malta. Lil-shabu n-negozjanti kien gharafhom meta kien ghamel dak il-festin. Kulhadd hadha bi 'kbira u hafna minhom lanqas biss qatt kienu semghu b'Malta.

Liza: Meta mar sabiex jurihom fuq il-globu li kellu fl-istudju dam idawru li ghoddu kien qalghu minn postu...

Marija: Imma baqa ma sabhiex..... umbaghad qallhom araw, hawn hekk l-Italja u Malta qeghda taht it-takkuna!

Liza: Kemm dahaq Sir Hamington meta sema li Malta taht it-takkuna ta L-Italia....

Marija: Hallieh ghalih dak, mill-ewwel qal, li Malta qeghda taht it-takkuna ta Ingliterra, u minnufih l-papa hatfu u qallu, li nthom l-Inglizi ghandkom tkunu grati li l-Maltin laqghawkom gewwa pajjizhom... instamat u dabbar rasu helu helu....

Fonsu: (Jidhol fl-istudju) Marija, l-ghodwa t-tajba...

Marija: Kif ahna Fons. Qeghdin nirrakkuntaw xi grajjiet u esperjenzi li kelna l-Indja meta l-papa kien jghix hemm. Mela darba kien akkwista xi gojjeli

Prezzjuzi, ma nafx kemm kienu jiswew, u wahda mis-servi b'zball warbithom fil-kcina u ghal mument hadd ma kien jaf sar minhom.

Liza: Mhux hekk Fons, il-Papa kien haseb li xi hadd kien seraqhom u bil-kemm ma kienx sejjer jirraporta lil-Pulizija.

Marija: Imbaghad giet il-koka u qaltlu, Sur Asphar nahseb li nt dawn qed tfittex, kienu go kaxxa hdejn il-tewm.... Baxxa rasu, hares lejn is-serva, izda qatt ma qalilna x'kien ghadda minn mohhu...

Liza; Min jaf, forsi veru kienu sejrin jinsterqu...

Marija: Madankollu, taf x'naf inghid, li s-servi li kellna kienu kollha onesti, u llum li issa kbirt ghadni niftakar dawk il-jiem ferhana gewwa Kalkatta – x'genn ta belt, miljuni ta nies fuq xulxin, u haga ta l-iskantament, kulhadd jghix u jiekol.

Fonsu: Allura Marija, inti ghadek bil-hsieb fuq dik l-art ta hdejn it-torri ta tas-Sliema.

Marija: Li kieku dawk il-gawhar prezzjuzi ma nstabux, forsi l-papa ma kienx jkun jista jixtri dawn l-artijiet kollha gewwa Malta. U wara kollox, ahna Fons, x'ha naghmlu bihom dawn il-flus li hallilna l-papa!

Fonsu: Jiena lil Liza hekk nghidilha. Il-Mulej taghna bir-razan u ma jonqosna xejn. It-tfal issa kibru u kulhadd ha l-istat tieghu, u bix-xieraq li naghmlu ftit gid.

Marija: Smajt li fl-ahhar wara tant snin li ilekk tikteb, is-Salesjani laqghu t-talba tieghek u b'hsiebhom jigu Malta. X'ghidtli li jismu dak il-qassis li kellu jigi biex jara l-pjanti....

Fonsu: Don Bertelli, minn Sqallija.

Marija: Meta ghamiltu l-appuntament ghand in-nutar?

Fonsu: Fil-fatt ghadni m'ghamiltux, ghax l-ewwel ried nkun cert li nti ghadek ta l-istess fehma.

Marija: Iva dazgur Fons. Kelma ta mara- dak li ghidtlek qabel ma mort Turin stajt haffirtu fil-gebel. Ma tarax wara li kellimt lil Dun Rua u lis-segretarju tieghu... x'kien jismu dak?

Fonsu: Inti ghal Patri Secondo Franco qeghda tghid...dak Gizwita u mhux Salesjan

Marija: U iva ma taghmel l-ebda differenza...

Fonsu: Mela hekk ghidilhom ma taghmel l-ebda differenza!!

Marija: apparti c-cajt.... jiena t ajt kelma ta mara u dik l-art sejra naghddiha lis-Salesjani sabiex tinbena skola u li tkun mmexxija minn dawn is-Salesjani – ta Don Bosco. Dan l-ahhar gie f'idejja dak il-ktieb li kien tak Dun Rua Nnifsu u nghidlek is-sew, gibtu mieghi.. hawn ara... kitba ta Du Boy... dan mhux taljan imma…

Fonsu: Ma nafx Marija, u qajla jinterresani.

Liza: Llum oqghod kul maghna oht, umbaghad nohorgu flimkien passiggiata qasira hdejn il-bahar u ghidli ezatt fejn hija din l-art….

Fonsu: Marija jiena ma nixtieqx niehu l-mertu jien ta din l-karita li sejra taghmel, ghax mhux xieraq…. Ftakar li minn jitkabbar quddiem il-Mulej Jitbaxxa f'gheluq z-zmien…

Liza: X'inti thawwad Fonsu, din minn fejn gibtha llum….

Fonsu: Imbaghad nara ezatt kif inhi…. Insomma xi haga hekk

(Fi-waqt li jidhqu bejnithom, u wiehed jaghti l-impressjoni li kienet tezzisti relazzjoni tajba hafna bejn l-ahwa u haten Marija – Sur Fons)

XENA SITTA

Fil-kunvent ta' Santa Elizabetta – f'Sliema. 1939

SCENERY: ST.ELIZABETH CONVENT PROPS: GHAJN TAL-ILMA U GEBLA FEJN WIEHED IPOGGI FIT-TRIQ

(Ninsabu fil-kunvent hdejn 12 Triq San Gakbu f' tas-Sliema.)

Madre: Ismani sewwa Sour Maria Bernardetta (Calleja) . Kemm il-darba ghidtlek, biex jigi minn jigi, iddahhal lil hadd qabel ma ssiru is-saghtejn.

Sour Maria : Iva Madre nisma minnek.

Madre: Qabel kont iggib l-iskuza li mghandekx arlogg. Issa ghandek wiehed U jahdem tajjeb. Ma mmurx il-quddiem.

Sour Maria : Sikwit nhares lejh (Tohrog l-arlogg mill-but) u kull meta jdoqq il-qanpiena tal-knisja tas-Sacro Coure, nqabbel il-hin.

Madre: Ftakar li wiehed mill-voti tieghek hija l-obbidjenza u jinhtieg li tosserva l-regolamenti tal-kunvent.

Sour Maria : Halli f-idejja Madre, jiena naghmel dak li tghidli.

Madre: Ahna sejrin naghmlu t-talb taghna ta wara l-ikel. Hu hsieb it-tfal u kemm jista jkun ma jaghmlux storbju

Sour Marija: Kollox f'idejja Madre. Tiehu hsieb xejn.

(Il-Madre twarrab mill- bitha tal-kunvent {fuq il-Palk u tidhol gewwa} Jidher is-Sur Fons jaqsam il-palk – issa xjah gmielu –ihabbat il-bieb)

Sur Fons: Xtaqt nkellem lil Madre jekk joghogbok.

Sour Marija: Jiddispjacini ma tistax tidhol qabel ma jdoqqu is-saghtejn

Sur Fons: Imma l-Madre qieghda tistennieni tafx

Sour Marija: Ma jinterresahnix! Dawk huma l-ordnijiet tal-kunvent. Jekk trid oqghod stenna hemm fid-dell, jew nkella hemm l-ghajn u ixrob minnha

Sur Fons: Kollox sew mela. Imma jekk joghogbok ghid il-madre li jiena gejt kif kien miftiehem.

Sour Marija: Jiena qieghda nobdi l-ordnijiet u xejn izjed

(Issabbat il-bieb u Sur Fons jibqa donnu miblugh!)

Sur Fons: Grazzi Sour…grazzi…. (Ihares lejn l-arlogg u jdur biex jmur ipoggi fuq xi ghatba ta xi bieb)

Anglu: Kemm ghandek don kbir Fonzu.

Fonzu: Ma nistax naghtieha tort miskina lil dik is-soru.

Anglu: Ara kemm sejra tinkwieta meta ssir taf min int?

Fonzu: Tassew, missni ghal inqas ghidtilha min jien!

Anglu: Imma nahseb li xorta ma tafekx. Ghalija Fonzu u Pankrazju huma l-istess. U dan wara kollox gejt biex tikonkludi d-dettalji tal-kuntratt fuq l-ghalqa ta' hdejn dan il-kunvent u li fuqha sejjer jinbena l-oratorju festiv ghat-tfajliet.

Fonzu: Li kieku ma kienx ghal Marija Asphar oht marti Liza, dan ma kienx ikun possibli. Jiena sempliciment strument zghir f'idejn l-providenza divina.

<u>(Titfacca mara Dolor li issa tidher kibret ukoll -)</u>

Dolor: Skuzani sinjur, imma inti mhux is-sur Fons?

Fonzu: Iva sinjura, m'inhiex ngharfek.

Dolor: Ghandek ragun sur Fons ghax ghaddew hafna snin min mindu ltqajna l-ahhar.

Fonzu: Allura ghidli, min int.

Dolor: Jiena Dolor – s-seftura tieghek li kont izzewwigt lil Censu l-gardinar.

Fonsu: Dolor, dazgur kemm qieghed niehu gost narak. Imma int kont emmigrajt lejn l-Awstralja , hux sewwa qieghed nghid?

Dolor: Ghandek memorja tajba hafna sur Fons. Ghax ghaddew hafna snin gmielhom.

Fonsu: Meta kontu sifirtu ?

Dolor: Dan huwa ibni John , jew Ganni li twieled l-Awstralja.

Fonsu: Ghandi pjacir bil-konoxxenza guvnot.

Anglu: (Lil Fonsu) Jidher li dan il-guvnott baghta hafna, izda ssa jaf x'irid. Anki Dolor rat hafna ma wiccha u tixtieq tghidlek min xhiex ghaddiet.

John: Sinjur, jiena lilek ma nafekx, izda niftakar lil ommi titkellem fuqek. Kemm ghandek qalbek tajba. Jiena twelidt fl-Awstralja u wara li miet missieri sibt ruhi wahdi.

Dolor: Jiena cert li tiftakru lil Censu. Kemm kien bniedem habrieki, min xoghol ghal iehor, ma jieqafx . Imbaghad gara li nltaqa ma siehbu li kien jahdem fil-kanniebi, jaqta z-zkuk taz-zokkor u hajru mmur mieghu.

SCENERY: MIN HAWN JIBDEW JINQALBU SLIDES SKOND IL-XENA LI WIEHED JKUN QIEGHAD ISEMMI.

John: Jiena bilkemm niftakru ghax kont ghadni zghir hafna

Dolor: Ma kienx mument, ghax ghodwa wahda gie siehbu u qalli li lil-Censu, gidmu serp velenuz u baqa tal-post. Tista tahseb kif spiccajt, wahdi bla xoghol b'zewg ulied.

Fonzu: Imbaghad, ghidli x'gara x'ghamilt?

(Dan il-hsieb mehud mill-kitba ta Eric Sarracino Inglott – Ir –Raheb)

Dolor: Gara li kontra r-rieda ta' qalbi, z-zewg subien dahhalthom f'istitut hemmhekk. Kienu jsejhulha – Il-belt tat-tfal- u gera z-zmien minghajr ma kont naf – s-snin gerbu u John tieghi sar ragel u baqa jigri minn kull belt ghal ohra, f'dik l-art bla tarf sakemm , miskin, sabni f'sptar tal-mohh. Hu dar bija sew u llum ghal-grazzja t'Alla ninsab tajba – ridt ninsa min dak kollu li ghadda min ghalija.

John: Ma, dan ir-ragel jidher bniedem sewwa, u kif kienu jghidulek it-tobba, tajjeb li titkellem fuq l-imghoddi ghaliex b'hekk tista sserrah il gerha li ghandek f'qalbek.

Dolor: Kemm hu helu Johnie tieghi. Ghadni sal-lum nishet il-mument li baghttek dak l-istitut fl-Awstralja. Ghax ghandek tkun taf Sur Fons, li ma kienux granet sbieh, min dak li qalli Johnie.

Fonsu: Nistqarr mieghek, li dan l-ahhar smajt kemm kien hemm tfal li sfortunatment gew abbuzati fl-istituti fl-Awstralja. Nitlob dejjem lil hanin Alla li stejjer bhal dawn qatt ma jaslu hawn fi'xtutna u f'pajjizna.

John: Meta tkun tifel zghir u ssib ruhek f'ambjent kompletament differenti, nies li ma tafhomx, ohrajn iharsu lejk bicciera donnok minghajr ma trid tiggranfa ma xi hadd li min ghalik jkun jixtieqlek il-gid.

Anglu: Dak li sejjer tisma Fonsu, sejjer jahsdek bis-serjeta u ghalhekk zomm f'mohhok biex tghaddi l-messagg, li z-zejt dejjem jitla f'wicc l'ilma. Is-sigrieti jsiru jafu bihom, llum u ghada, l'erba irjihat tad-dinja!

John: Ghal l-ewwel jiehduk mod bil-hlewwa u tiftah qalbek, umbaghad helu helu, jibda ssir l-abbuz b'hafna mghoddi. Jghidulek biex ma titkellem ma hadd, u jekk tazzarda tiftah fommok, jghidu li nt mignun…..

(Tinstema l-kanzunetta ta Walter Micallef – "FIL-CUPBOARD TAL-KCINA – filwaqt li John jkanta bhala play back. Fl-isfond jidhru bosta kwadri ta tfal mnikta – wiehed jista jaghmel uzu mill clip fuq You Tube, li jgib l-istess isem fejn turi wcuh ta tfal zghar b'demghat fuq wicchom. Jkun bil-bosta ahar jekk nkunu originali).

SLIDES TA TFAL MBIKKMA

Il-Cupbaord tal-kcina.
Id-dawl bass Bilkemm nara hawn gew
bl-bieb maghluq naf li mohbija sew
ghax sakemm tinsab hawnhekk
xejn m'hu se jbezzaghni

Il-Bambin baghtek, minghajrek m'jien xejn
L-ghajat ta' barra jtarrax il-widnejn
Ghax sakemm tinsab hawnhekk
Hadd ma jinkwetani

Siehbi fil-cupboard tal-kcina
Qatt ma telaq minn hdejja
Qatt ma kellimni bil-herra
Qatt ma sakkarni fil-kamra

It-tfal l-iskola ma nsemmulhom xejn
Dan is-sgriet jibqa bejnietna t-tnejn
Ghax sakemm tibqa hanwhekk
Xejn ma jkun jonqosni

Jekk hawl l-istorbju toqghodx taghti kas
Issa l'hawn jein tghaddi l-ugieh tar as
Ghax sakemm nibqghu flimkien
Hadd m'hu se jweggaghna

Siehbi fil-cupbaord tal –kcina
Qatt ma telaq minn hdejja
Qatt ma kelliemni bil-herra
Qatt ma sakkarni fil-kamra

Siehbi fil-cupbaord tal-kcina
Qatt ma bengilli idejja
Qatt ma haraqni bil-gamra
Qatt ma gidimli widjenna

Siehbi fil-cupbaord tal-kcina
Qatt ma rabatni mas-sodda
Qatt ma waddabli l-platti
Qatt ma qal li jien nahti

Siehbi fil-cupboard tal-kcina
Qed jghidu li m'huwiex veru
Qed jghidu li immaginajtu
Biss jiena nahlef li rajtu.

Dolor: Kif kont qed nghidlek jiena spiccajt fi'sptar tal-mohh. Meta kiber John, baqa sakemm sab it-triq tieghi u bl-ghajnuna tieghu, b'mhabba, u rispett gabarni min xaghri u hadni noqghod mieghu.

Fonsu: U t-tarbija l-ohra x'sar minnha?

SLIDES: FIL-KAMPANJA L-AWSTRALJA

Dolor: Meta miet Censu, jiena kont tqila. Lil Johnnie haduh, izda go qiegh qalbi kelli mhabba gdida, kbira daqs id-dinja, mhabba li ghall-ewwel helsitni min kull dieqa. Qbadt it-triq u mort biex nahdem f'razzett kbir – fil-kampanja li ma jispicca qatt. Ghelieqi kbar kull fejn thares. Ghal l-ewwel kont nahsel u nonxor, izda imbaghad bdew iqabbduni ngorr u nqandel. Kienet hajja iebsa izda kont ghadni niflah, u tajjeb jew hazin kont naqla x'niekol

Fonsu: Imma allura kif spiccajt l-isptar?

Dolor: It-tifel kien twieled fiz-zmien il-Milied u hemmhekk taghmel shana kbira dawn iz-zmienijiet. Kien kif xtaqtu jixbah lil missieru. Setghu tefghuni l-barra dawk l-ghonja, qaddejja kellhom kemm riedu, izda zammewni. Sibthom qalb tajba, baqghu jaghtuni kenn u jien bqajt nahdmilhom.

Fonsu: Ghalinqas kienu nies tajba….

Dolor: Iva, minbarra ragel, li kien mizzewweg lit-tifla tas-sinjura li xehet ghajnejh fuqi. U ghalhekk min rajha kelli nhallijha dik id-dar tal-hniena. Niesu kienu ntebhu. Jiena ma stajtx nhallas b'deni lil dik il-familja u mill gdid bdejt it-triq bla tmiem, b'ibni fuq drieghi. Hlift li din id-darba ma nhalli lil hadd ibghedni minnu. Ghamiltha ta tallaba, ta qaddejja, u hassiela u bdilt mit sid, wiehed aghar mill-iehor.

Fonsu: Meta nisma stejjer bhal dawn, emminni ghaziza Dolor jaqbadni niket kbir.

Dolor: U dak mhu xejn Sur Fons. Ma riedx nemmen li kien hemm nies li jichduli boqqa halib ghaz-zghir, jew loqma hobs ghalija. Il-jiem u x-xhur ghaddew…u donnu kulhadd beda jahrabni. Kont nigri min post ghal iehor, bla xoghol, bla serhan, bla kenn bil-guh, bil-bard bil-ghajja …bit tarbija tinghi fuq dirghajja. X'naghmel, noqtol ruhhi b'idejja u nhalli l-ibni warajja?

John: Le ma qatt ma kontx tassal biex taghmel hekk, jiena nafek sewwa.

SLIDES: FIL-KAMPANJA L-AWSTRALJA F'NZUL X'XEMX

Dolor: Niftakar kien fl-gheqqel tas-sajf u ibni kellu d-deni irqieq. Nigerra mat-toroq u nqandel l-ibni fuq dirghajja- ghax ma kienx jiflah jimxi – kien mikul bid-deni. Niftakar li kont ili tlett t'jiem u tlett iljieli. Qtajt jiesi. Hrigt fil-bierah qalb ir-raba boghod mid-djar fejn ma rrid nara lil hadd aktar. Meddejt it-tifel fl-art hdejja t aht hajt, intlaqt magenbu, b'rasu fuq hogri bhala mhadda.

John: Ma ieqaf ghax qed narak mill gdid tbati u tghix dawk iz-zmienijiet, ma nitolbok ieqaf..

Fonsu: Le ibni, halleha tiftah qalba ghax b'hekk tista tfejjaq l-gerha tal-mghoddi….

Dolor: Meta nizlet ix-xemx hassejtu ftit ahjar, ma baqax jhewden, kien bired xi daqxejn u donnu kien nizillu d-deni. Flimkien tlabna u radd is-salib u riedni nbusu. Qtajtlu xewqtu w bistu kemm il-darba. Hassu mistrieh u xxfar ghajnejh ghalaqhom. Qbajt bih hemm fis-skiet waqt li x-xemx nizlet u waqghet is-sirda – filwaqt li nistenna u nitlob. Nsejtu l-hin u sthajjiltni qieghda nohlom. F'nofs ta' lejl bexxaq ghajnejh , sejjahli, bistu mill gdid u rega qalli, 'Ma ma nhobbok'. Issa kien jahraq nar u snienu bdew jcekcku, beda jhoss il-bard miskin. Sahhantu mieghi fi hdani u tajtu dmugh ghajnejja! Kien kollu ghal xejn- qaleb ghajnejh il-fuq ihares bit-tbissima lejn il-kwiekeb, u meta miet kienu ghadu jitbissmilhom.

Fonsu: (Jidher emozjonat ghall-ahhar) Issa nitolbok ieqaf ghax smajt bizzejjed.

Dolor: Bdejt nghajjat u nwerzaq mitlufa min sensija… ma flahtx aktar Sur Fons, sakemm gie bidwi u kien kollu ta xejn, ghalkemm ipprova jikkonslani. Hemmhekk umbaghad haduni f'sptar tal-mohh ghax tlift kull sens ta ragun. **<u>Ghaliex</u>** il-hajja kellha tkun daqshekk kiefra, **<u>ghaliex</u>** Sur Fons. Taf tghidli **<u>ghaliex?</u>**

Fonsu: Binti, kif nista jien nispjega d-destin tal-bniedem. **<u>Ghaliex</u>** jiena gejt sinjur? Ma nafx.

John: Ma, ejja mmorru issa.

Fons: Fejn sejrin John?

John: Waqafna Malta f'triqtna lejn l-Ingliterra. Ghandi bicca xoghol specjali. Jiena komplejt nistudha u llum ghandi mpieg tajjeb mal-gvern. Sejjer l-Ingliterra biex nkompli ninvestiga **<u>ghaliex</u>** kienu jibghatu tfal zghar wahedhom fl-Awstralja, u weghduhom id-dinja. Umbaghad hlief mohqrija u xoghol iebes ma sabux!

Fonsu: Ibni hu hsieb ommok u nittama li tasal ghal –dik t-twegiba li qed tfittex f'qalbek

Dolor: Sur Fons, grazzi talli qadt tismaghni. Napprezza hafna li xi kull tant niftah qalbi ma xi hadd li jkun lest li jisma.

Fonsu: Sahha Dolor u ejja nitolbu ghal xulxin.

(Fil-fond fuq il-platform, naraw ix-xena li tkun qed tirrakonta Dolor, b'xebba izghar – Dolor is-seftura fiz-zghozija- bit-tifel maghha, sakemm iwarrbuha min nofs sabiex tittiehed f'sptar mentali).

SLIDES: LURA F'TAS'SLIEMA

Anglu: Taf li qabzitlek demgha Fons?

Fonsu: Iva u kif, u ma nisthiex nghid li emozzjonajt ruhi bil-kbir, meta fhimt minn x'hiex kellha taghddi dik il-mara.

(Jersqu lura hdejn il-platform ta wara, filwaqt li l-Madre u Sour Marija Bernardetta johorgu fil-bieb tal-genb)

Madre: Qeghda niskanta kif s-Sur Fons ghadu ma giex.

Sour MB: Isma Madre, l-ewwel ghall-habta tas-siegha gie ragel xwejjah u jiena obdejt l-ordni li tajtni u bghathu l'hemm!

Madre: X'ghamilt? Mela qed tiggennen? Taf min hu dak is-sinjur?

Sour MB: U le mhux sinjur, kien zmattat, bil-bastun, u mustacci kbar bojod.

Madre: X'wahda gralna. Dak huwa s-sur Fons li kellu jigi biex niftiehmu fuq ix-xiri u l-kuntratt tal-bini tal-kunvent u skola n-naha l-ohra. Issa lanqas ghandi wicc nhares lejh? Oh Sinjur tini l-pacenzja…

Sour MB: Issa daqqu s-saghtejn Madre, halli mmur forsi nsibu, ghax ghidtlu biex mmur jistejqer u jixrob ftit ilma mill-ghajn tal-kantuniera.

Madre: Kif nixtieq l-art tiblaghni x'kull wahda wkoll.

Sour MB: **(Li warbet ftit sabiex tmur tfittex lis-Sur Fons)**

Sour MB: Hawn sinjur, il-madre issa tixtieq tkellmek.(Fil-waqt li thares lejn l-arlogg)

Sur Fons: Kien minn Alla li ghidtli biex mmur nixrob ftit ilma Sour

Inti x'jismek?

Sour MB: Sour Marija Bernardetta Calleja.

Sur Fons: Kemm ghandek zmien?

Sour MB: Ghandi tmintax il-sena sinjur. Imma qaluli li nidher ikbar hux hekk!

Sur Fons: Le ma nahsibx, kont naghmlek li fil-fatt inti 'izghar!

Madre: Sur Fons, niskuza ruhi ghall-agir ta sour Marija.

Sur Fons: Le le, nahseb li kellha ragun. Wara kollox nahseb li kienet qeghda tobdi l-ordnijiet tieghek, mhux hekk?

Madre: Iva vera, imma din lanqas ghandha ftit melh f'mohha. Ma setatx tobsor min int!

Sour MB: Jiena niskuza ruhhi sinjur, imma ghidli ftit, ghax l-ewwel ghidtli kien minn Alla li ma dahhaltekx?

Sur Fons: Ghax b'hekk iltqajt ma habiba antika li kienet tahdem mieghi u sefret lejn l-Awstralja. Issa giet lura u donnu l-imghoddi taghha li xejn ma kien sabih hallietu warajha.

Sour Dominka: Mhux ahjar nidhlu gewwa Sur Fons. Hemm t-te' lest kif wkoll dawk l-buskuttini li thobb int.

Marija Asphar: Mela inti 'issa gejt Fons.

Fonsu: Ma kontx naf li qieghda hawn. Ilek li wasalt?

Marija: Jiena gejt minn kmieni fil-ghodu, smajt l-quddiesa ta l-ghaxra ma novizzi u mbaghad il-Madre talbitni biex niekol maghhom.

Madre: Xejn specjali...kif jghidu minn dak li joffri l-kunvent...

Marija: U ha nghidlek taf, il-kunvent joffri tajjeb hafna....

Madre: Ma nistghu qatt nofru dak li intom sejrin tofrulna....

Fonsu Marija inti tiftakarha lil Dolor li kienet tahdem maghna?

Marija: Dolor, Dolor dik ma kienetx marret L-Awstralja?

Fonsu: U miskina minn xhiex ghaddiet. Fakkarni halli nirrakontalek l-istorja taghha...imbaghad taraw l-ahwa kemm il-bniedem jiflah ibatti!

Madre: Sur Fons, sour Celestina ghamlitlek xi haga tajba minn dak li thobb int ghal mat-te.

Sur Fons: Dawk l-buskuttini taghkom ma nibdilhom ma xejn. U mhux imbelli tajtni r-ricetta – Liza tieghi qatt ma rnexxiela ggibhom daqshekk tajbin.... Nahseb li ghandkom xi sigriet specjali

Sour MB: Is-saghtejn u hamsa Madre, u t-Te' sejjer jiksah.

Sur Fons: Donnok ferhana b'dak l-arlogg hux Sour Marija Bernardetta!

(Kulhadd jidhol gewwa)

Anglu: Xi kull tant inhallih wahdu lil Fonsu. Ghandi mohhi mistrieh, specjalment issa fl-eta tieghu! Oht il-mara tieghu Marija Asphar kellha hafna artijiet fuq isimha, u ta' sikwiet kienet tiltaqa' mar-ragel t'ohta, u jitkellmu kif jistghu jaghtu xi Bicca art li fuqha jista jsir xi gid. U b'hekk naraw kemm il-darba ftehmu biex Fonsu jwassal l-ahbar u Marija tifirma l-kuntratt!

Xena Seba

<u>(Niltaqghu mill-gdid mal-Mons - 1939)</u>

<u>(Naraw lil Liza flimkien ma Fonsu idduru u jistaqsu fejn jistghu jsibu lill-Mons-).</u>

<u>SLIDES: IL-KERREJA L-BELT VALLETTA – BIL-LEJL</u>
<u>PROPS: SIGGU QADIM U BICCA MEJDA</u>

Fonsu: Skuzi qeghdin nfittxu lil Duminku….

Tfajjel: Duminku l-Mons?

Fonsu: Le mhux il-Mons, imma lil Duminku.

Tfajjel: Hawnehkk kulhadd isibu hekk sinjur. Hemm itla l-kerrejja t-tielet sular, bieb qieghed izomm bil-hniena…

Fonsu: Grazzi guvnott. Wahdu jghix

Tfajjel: Sa fejn naf jien,….dak m'ghandu lil hadd.

Fonsu: **<u>(Ihabbat il-bieb)</u>** Duminku…. Duminku

Duminku: <u>(Jidher mixhut fuq siggu bil-hotba mgezwer go kotra qed taqa' bicciet)</u> Hawn xi trid

Fonsu: Nista nidhol….

Duminku: Inti min int?

Fonsu: Ghaddew hafna snin Dumink…

Duminku: Dumink, inti biss kont tajjatli b'ismi... Fonsu... irrid nghid Is-sur Fons.

Liza: Dumink,jiena Liza l-mara ta Fonsu. Gejna narawk ghax qalulna li ma tantx inti tajjeb u li ma ghandek ilhadd.

Duminku: Iva Sinjura.... iva... qieghed nistenna l-mewt tigi fuqi... ghax issa ghajjejt... sinjura.. ghajjejt nissielet mal-hajja.

Liza; Gibnilek xi haga x'tiekol hawn... ara umbaghad meta trid hudha...

Duminku: Fonsu.... fid-dwejjaq tieghi lil Alla fittixtu, u meta rajt li fittixtu u ma sibtux indannajt fija nnifsi u shett id-dinja u xortijja.

Liza: Imma Alla lil kull bniedem tah taghbija x'jerfa u dik it-taghbija waqtiet iserrhu ftit minnha....

Duminku: imbaghad mill gdid ikollu jerga jerfaghha u jqandalha u tibqa miexi milwi taht it-toqol taghha sa l-ahhar trid tghid sinjura!

Fonsu: Dumink, taht il-pis ta dik it-taghbija kollox jidher iswed u ikrah u ghandek ragun taghdab u tirrabja habib tieghi, imma mbaghad meta dahrek jidra l-pis u s-saqajn ma jibqghux izjed joghtru taht it-toqol tinduna li dik it-taghbija gejja minn Alla bhala rigal u mhux bhala kastig....

Duminku: Hekk nghid bejni u bejn ruhhi ....halli nkun nistghu inwassluhielu sa-tarf it-triq u mbaghad inkunu nistghu nghidulu: Hawn Mulej, din it-taghbija li int tajtni, issa sejjer inroddielek lura, wassalta tal-bieb tal-genna... u minn jaf Fonsu, minn jaf...

Liza: Il-passat hafna drabi ma jibqaghlux hlief tifkiriet morri u wiehed forsi jahseb li l-present tisthajlu waqaf ghax spicca l-ferh, spiccat il-hegga, u spicca kollox

Duminku: Jiena qatt ma kelli ferh f'hajti, u xejn anqas hegga. Sinjura l-futur ghalija ma jezistix. Qed nghix biss bit-tifkiriet qarsa, nisma kuljum min jghdli hawn Mons.... meta kont ckejken kont niehu gost ghax kont nahseb li qeghdin jghiduli Monsignor, sakemm fhimt li ridu jghiduli – il-monstru!
U issa li nghodd hafna snin, lanqas naf kemm ghandi zmien, ghax id-duhhan taz-zmien qieghed wkoll ftit ftit icajpar xi tifkiriet ta tfuliti, meta kont tigi

taghtini xi platt minestra shuna... imma issa hlief cpar ma narax, bil-kemm narakom ma qieghad, la nkun naf jekk dalamx u jekk ix-xemx telghatx, kuljum wahdi fix-xejn,u l-bahh ta madwari,...kulhadd hallieni mad-dwejjaq tieghi...

Llum xjaht sewwa u s-sahha naqsitni ghal kollox. Ma baqaghlix naghmel haga ohra hlief nhares mit-tieqa u noqghod nara mcajpar t-tfal jilghabu u jiggieldu kif konna naghmlu ahna wara kollox, imbaghad nara z-zghzagh hergin min darhom biex jiltaqghu ma dik jew ma dak li jhobbu. Kif ghadha kollox bhal holma, ghax jiena li qatt ma habbejt lil xi hadd, u wisq izjed lili qatt hadd ma habbni. Il-Mulej taghni dan il-piz wara dari ... qed nhoss li wasalt biex nistrieh.....

Fonsu: Ismaghni ftit Dumink. Xi tghid jekk tigi mieghi u niehdok fid-dar tas-sorijiet tal- Bon Pastur jew ghand is-sorijiet il-Hamrun. Dawk huma grati hafna lejn il-familja ta Liza u nahseb li jsibulek xi sodda u tkun tista tiekol xi bukkun shun wkoll...

Dumink: Tghid huwa possibli Sinjur…kif qatt nista nroddlok lura dak kollu li ghamilt mieghi, kemm fi'tfuliti u anka issa li kbirt u ninsab wahdi…

Liza; Kif Fonsu sema bik dan l-ahhar qalli, ejja mieghi ghax irrid insib mill-gdid il-habib tieghi Duminku…li minghajr ma jaf , ghallimni hafna affarijiet sbieh fil-hajja….

Fonsu: Hawn nehhi dik il-kutra min fuqeq u ha, ilbes dan il- 'coat' ghax barra hemm is-sirda …. Ejja mmorru flimkien…

Duminku: L-ikel nista ngibu mieghi?

Liza; Kif tixtieq inti Duminku, jew inkella ghatih li xi hadd fil-kerrejja.

Fonsu: Ejjew mmorru bil-mod...ejjew

<u>TINSTEMA L-KANZUNETTA TA' PAWLU BUHAGIAR – BEJN IL-HBIEB</u>

Anglu: (**<u>Filwaqt li johorgu bil-kwiet u jidhru jaqsmu l-palk...)</u>**

Anglu: Kemm il-darba Fonsu staqsieni –GHALIEX – il-bniedem ghandu jsofri daqshekk? Qatt ma nista nghatih dik it-twegiba li xtaqt. Ma nafx, ma nafx ghaliex.... inti taf!

<u>IT-TMIEN XENA</u>

WASALNA FIL QRIB TAL-MEWT TAS SUR FONS – 1940

SLIDE: FIL-GNIN TAS-SUR FONS

<u>(Naraw lis Sur Fons mill-gdid fl-istudju tieghu, flimkien ma martu Liza. Fil-boghod tinstema s-serena. Ninsabu fl-gheqel tat-tieni gwerra dinjija)</u>

Anglu: Fons, jiena tal-parir li twarrbu ftit min tas-Sliema, u morru ghaddu xi zmien ghand is-sorijiet tal Bon Pastur f'Hal Balzan.

Fons: **<u>(Lil Liza)</u>** Qed nahseb biex nerfghu kollox, naghlqu l-bibien, u mmorru ghal-kwiet tar-rahal ta Hal Balzan.

Liza: Fons, ahna llum mahniex zghar u l-Mulej jghajtilna meta Jrid Hu. Izda nahseb li sewwa qed tghid. Rajt kif dik il-bomba waqghet fuq il-knisja ta Stella Maris, ftit passi min darna.

Fons: Niehu gost li qed taqbel mieghi ghaziza Lisa. Naf kemm hija ghal qalbek din id-dar, imma fl-ahhar mill-ahhar, f'April li ghadda ghalaqt tmenin sena, u qed nhoss li z-zmien tieghi fuq dina l-art qieghed joqrob malajr.

Liza: Jehtieg li nhallu kollox ghar-rieda tal-Mulej Fons. Meta tixtieq li ndabbru rasna

Fons: Donnu l-ghadu qieghed izid l-attakki tieghu u jaqbel li mmorru llum qabel ghada.

Liza: Jekk s-sefturi jixtiequ li jibqghu hawn, ghalija ma jimpurtax, anzi nahseb li jkunu jistghu jaghtu daqqa t'ghajn lid-dar.

Fons: Jekk hawn periklu ghalina, hawn periklu ghalihom wkoll. Jiena nheggighom biex iddabbru rashom wkoll.

Liza: Sewwa qed tghid, halli mmur nipprepara xi affarijiet li rridu niehdu maghna.

Anglu: Fons, inti minn dejjem xtaqt li tmut hesrem. Dan il-hsieb ta sikwiet ikeddek. Naf li meta kont tmur tara lil xi moribond f'wahda miz-zjarat tieghek, u tarhom itawlu u jsofru, kont thoss ghalihom.

Fons: **Ghaliex,** ghidli ftit **ghaliex** il- Mulej ihallina nbaghtu daqshekk, forsi biex npattu ghal dnubietna!

Anglu: Ma nafx. Isma jiena mhux kollox naf, izda naf li nt sejjer ittawwal xi ftit. U qed nghidlek hekk,biex tipprapara ruhek ghal dak li gej.

Fons: U kemm ktibt kotba, u ttraducejt ghall-Malti, anki l-Bibbja qlibt ghall-ilsien Malti, izda qatt ma wasalt biex nikteb minn x'hiex ghaddejt. Kemm il-darba qbadt il-lapes u hazzist bicciet tal-karti, u issa lanqas biss naf fejn poggejthom.

Anglu: Ma jimpurtax, ghad ikun hemm minn ifakkar il-hajja tieghek, ghax hekk hu xieraq.... Liza sejra tibda biex tiktek xi haga hi wara mewtek.

Fons: Jigieferi inti trid tghid li jiena sejjer immut qabel Liza, miskina sejra tibqa warajja.

Anglu: Kelma bejn tnejn, kelma bejn il-hbieb.

Fons: Ara kemm tghidli li qed nitlef mohhi, jekk nghidlha li xi hadd qalli li sejjer immut qabilha!

Anglu**: (jitbissem u jidhqu flimkien filwaqt li tidhol Liza)** Tajba din.

Liza: Fons x'gara qed tidhak wahdek... jaqaw?

Fons: Le xejn qalbi, qed niftakar fl-imghoddi, f'xi praspar li konna naghmlu meta kont tifel...

Liza: Ahjar tigi mieghi halli tara x'tixtieq iggib mieghek..
.
Fons: Tajjeb... ejja mmorru bilmod. Ha nserrah mieghek....ta' ghax saqajja ma tantx huma tajbin....

Anglu: **(Wahdu fil-genb)** F'Gunju tas-sena 1940, Fonsu flimkien mal-familja tieghu marru joqghodu fil-kunvent tal Bon Pastur f'hal Balzan. Ta sikwiet kien jijfaqqa xi air raid **(tinstema s-serena u bombi fil-boghod)** u l-poplu Malti jigri min daru ghal go x'Shelters **(naraw xi nies jigru ma kullimkien).**

(Nsibu ruhna fil-kunvent tal Bon Pastur)

SLIDE; F'GNIEN IEHOR TAL-BON PASTUR

Sour Celestina Kesler: Merhba bik sur Fons u sinjura Liza fil-kunvent taghna. Nispera li ssibu l-paci li tixtiequ wara l-hitan ta dan il-kunvent

Liza: Sour Celestina, ninsabu grati li lqajtuna f'darkom lilna u lil familja tieghi.

Sour CK: Kif nistghu qatt npattu ghall-gid li intom ghamiltu maghna. Ejjew ha nurikom l-kamra taghkom. Ic-cena hija ghas seba, u nistidnukom biex tpoggu maghna, is-sorijiet jiehdu gost bil-presenza taghkom.

Fons: Grazzi hafna , grazzi tassew mill-qalb. Xejn ma jiena f'sikkti... Liza ha nserrah mieghek.

Anglu: Sena wara li waslu f'dan il-kunvent, Fonsu tah attakk tal-qalb – f'Gunju tas-sena 1941,...

SLIDE; FIL-GNIN TAL-KUNVENT
PROPS: SIGGIJIET OHRA TAL-CANE

(Jidhlu s-Sur Fons, Liza, u sour CK u xi sorrijiet ohrajn, ipoggi bil-qeghda fuq poltruna fil-gnien tal-kunvent)

SCENERY: PURTIERA NEWTRALI;
PROPS: SIGGU BIR-ROTI GHAL FONZU.

Liza: Fons, jiena nixtieq li nergghu lura f'darna f'tas-Sliema, halli jekk il-Bambin isejjahlek, nkunu hemmhekk, fid-dar fejn ghexna ferhana, flimkien mat-tfal, u l-familja kollha

Fons: Le Liza qalbi, hawnhekk hawn il-kwiet, is-serenita, donnhom l-ghasafar hawn izjed ghal qalbhom, ismaghhom kif kull fil-ghaxija jirringrazzjaw lil Mulej. Le qalbi, nixtieq li mmut hawnhekk, fs-skiet ta dan l-istitut.

Liza; Kollox sew, naghmel dak li tixtieq....

(Hawnhekk tinstema l-kanzunetta – Kif jghaddi z-zmien ta Walter Micallef u Fonsu jkantha waqt li jitbandal fuq siggu.)

Iz-Zmien

X'jigri bl-imhabba meta jghaddi z-zmien?
Meta l-fjamma tbatti f'gamar?
Kulma tmur il-hajja taghlaq bibien
Spiccaw l-ghanjiet ghall-istilel u l-qamar

Izda mbaghad inhares lura
U noqghod nikkalkula
Dak li ghaddejna t-tnejn
Zgur li ma nibdlu ma xejn

Fejn hi l-frugha taz-zghozija
Illum li minxu b-pass meqjus
Ghandu mnejn kien hemm jien mohlija
Fejn seta'ntqal xi kliem dubjuz

Izda...ritornell

Kont minghalija li facli taqa u tqum
Ridt nghix dil-hajja minn jum ghal jum
U weghedt li fit-tajjeb u fil-hazin
Izda qatt ma tkun lest ghal rabta bhal din
Madanakollu konvint
Li t-tajjeb kont int

X'sar minnu l-holm illi fassalna?
Kultant inqum kemxejn mahsud
Dejjem sejrin u qatt ma wasalna
Itini nghid destin mishut.

Izda....ritornell

Kont minghalija li facli taqa u tqum...

X'jigri bl-imhabba meta jghaddi z-zmien?

Fons: Xewqa wahda ghandi, li meta naghlaq ghajnejja ghal dejjem, nindifen fil-kappella ta dan il-kunvent...Meta xi gimghat ilu ntlift minn sensijja, xi hlewwa hassejt li hsibtni li tlaqt ghal kollox. Il-mewt fiha ghaxqa, jekk tassew temmen li hemm xi haga isbah. Liza jiena ta sikwiet nitlob u nghidlu, Kif trid int Mulej, Fis-siegha li int ghazilt ghalija jien lest biex nitlaq min din l-art u l-mewt nilqaghha bhala rigal minn idejk ghal idejja.

Liza: Iva Fons, il-mewt ghal dawk li jemmnu hija bhala thannina helwa ta omm li traqqadna biex meta nqumu fil-ghodu, nkunu aktar b'sahhitna u aktar ferhana u henjin.

Fons: Kif trid int Mulej. Fost il-kant tal-ghasafar..... ir-ruh tieghi qeghda tistenna s-sejha Tieghek biex infittex niltaqa ma dawk li habbejt. Liza ha nghidlek xi haga f'widnejk. Tajt insibha lil Terry taghna, tajt tgharafni,....

Liza; Fons, jekk titlaq qabli, ghadilha lil Terry, biex tistennieni, ghax l-imhabba halaqha l-Mulej, ghalhekk hija eterna u ma tmut qatt.

(Liza tpoggi kutra fuq saqajh, filwaqt li jibdew jingabru l-familjari, s-sorrijiet, t-tabib...

Tabib Sammut: Sinjura Liza, nibza li wasal fl-ahhar, u ma nista naghmel xejn aktar. Huwa jinsab mistrieh, bhal dak il-bniedem li wara mixja twila, ghalaq ghajneh u holom holma helwa.... Dak, hu jitlob ghalina ghax kien ragel tassew qaddis. Jekk hawn il-patri fil-qrib, ahjar namminstraw il-grizma tal-morda

<u>(Jekk hu possibli jidhol Patri sabiex jaghmel l-ahhar riti)</u>

Anglu: Fil-fatt ix- xewqa li kellu li jindifen fil-kunvent qatt ma sehhet... u gurnata wara l-ohra ix-xema bdiet tnemnem...fil- 25 ta Lulju tas-sena 1941 baghtu ghat- tabib Sammut, u qalilhom sabiex jaghtuh l-grizma tal-morda. Jiena xoghli ma Fonsu, kien wasal fi tmiemu. Sirna tassew hbieb u kont nhobbu. Fid-29 ta Lulju wara nofs in-nhar il-familja tieghu rat kambjament ghal aghar meta beda jiehu n-nifs bi tbatija. Dun Guzepp Xerri tah l-assoluzzjoni, mhux ghax kien hemm ghalfejn tafux, izda hekk kien xieraq. Fil- 30 ta Lulju fil- 3.00 ta filghodu talbu lil familja tieghu biex iduru mieghu u wasal ibnu l-avukat Louis ma martu Inez, li dak iz-zmien kien l-avukat tal-kuruna, waslet bintu Frances u ibnu l-iehor Joseph. Binthom l-ohra Sour Marija Xavier kienet l-Ingliterra. Fil- hamsa nieqes kwart ta dik l-ghodwa filghodu kmieni ha l-ahhar nifs u dahal fil-mistrieh ta dejjem.... Jiena wkoll qabzitli demgha ghax kien bniedem mill-ahjar...

<u>(Jidhlu s-sorrjiet u jekk hu possibli wahda –Sor Celestina - tkanta it-Te Deum, jew L-Addagio – l-istess melodija li smajna meta mietet Terry)</u>

Lisa: Uliedi, u hbieb tieghi, Jiena biss naf kemm kien twajjeb Fonsu tieghi. Kemm mijiet u gheluf ta nies ibbenifikaw mill-karita' tieghu. Kemm il-familja rranga biex ma jisseparawx, kemm sorijiet u patrjiet ghen biex ikunu jistghu ikomplu l-missjoni li Alla sejhilhom. Kemm familji foqra ntrefghu mill-ghaks u l-guh u kemm nies sabu xoghol b'naqra ta karta f;idejhom bil-firma tieghu. Minn ma kienx jafu lil Papa? Kienu jafuh il-ghonja u l-foqra, jafuh il-beltin u r-rahlin, jafuh z-zghazagh u l-kbar, jafuh l-haddiema u l-ghorrief. Kulhadd kien jafu , darna kienet miftuha ghal kulhadd. Uliedi u hbieb tieghi, jekk hawn bniedem li tassew haqqu monument sabiex il-generazzjonijiet ta warajna ma jinsewhx, kien il-papa, Fonsu tieghi.

(Bil-kwiet kulhadd jwarrab minn fuq il-palk. Fonsu li naraw fuq Pultruna bir-rotti, mghotti b'kotra jiddahhal gewwa u fil-genb tal-palk tohrog pedestal li fuqha hemm il-bust tas- Sur Fons moghtti b'bandiera Maltija.

XENA DISA
L-GHELUQ - 1941

SLIDE: SEMA NEWTRALI
UMBAGHAD CIMITERJU
PROPS: QABAR
PROPS: KOLONA BIL-BUST TAS SUR FONS MOGHTI BANDIERA

In-nies li hadu sehem u l naturalment huma mejta, jingabru fuq il-platform fil-fond tal-palk u johrog duhhan misterjus li wiehed jaghti l-fehma li dawn m'ghadhomx maghna….

Il-kumplament tan-nies li hadu sehem, jidhru liebsin hwejjeg tal-lum li qeghdin jingabru sabiex il-Ministru Refalo, jikxef il-bust waqt li jaghmel kelmtejn. Jitqassmu fuq iz-zewg nahat tal-palk u jhallu n-nofs vojt fejn tidher il-lapida u l-qabbar tieghu.)

Poplu 1: Fost il-benefatturi kollha li kellha Malta, ma nahsibx li nsibu benefattur aktar mis Sur Fons.

Poplu 2: Kull min ghamel il-karita haqqu kull tifhir, izda daqs is-sur Fons hadd u qatt ma kellu x'jaqsam ma l-istituti, l-oratorji, il-knejjes, u l-kunventi u ghenhom daqsu.

Poplu 1: Is-sur Fons kien bniedem li umanament kien impossibli li jlahhaq ma tant xoghol varjat kieku hajtu ma kienetx mibnija fuq sisien ta mhabba sinciera ghall-proxxmu tieghu.

Poplu 2: Huwa ghen lil kull istitut li hawn Malta, anki dawk li xi nies bdew u ma setghux ikomplu f'dak il-qasam, dahal ghalihom hu.

Poplu 3: U Xi nghidu ghal dawk l-istituti u kulleggi ta' barra minn Malta, fejn hu kien min ta l-ewwel biex jghin il-komunita religjuza taghhom.Umbaghad, bhala kittieb is-sur Fons ghen biex il-poplu Malti jintrefa' mill-injoranza tal-mohh u tar-ruh u xerred tant eluf ta kotba f'Malta u barra minn Malta, dejjem b'telf ta flus ghalih.

Poplu 2: Ma ninsewx, li bhala senatur f'dik il-pozizzjoni gholja semma lehnu biex lill-haddiem Malti jtejjiblu il-qaghda tieghu. Qallbu l-arkivji, staqsu lin-nies li kienu jghixu fi zmienu duru dawra ma Malta u kull fejn taraw bini li hemm fih xoghol ta karita, ibqghu zguri li s-sur Fons ghandu sehem minnu

Poplu 3: Min ma kienx jafu lis – sur Fons? Kulhadd kien ihobbu u kulhadd bkieh meta miet. U dan ghaliex daru kienet miftuha ghal kulhadd. Kien lest biex jghin lil min ried jakkwista mill-gid, mill gherf u t-tjubija tieghu. Ara wasal il-Ministru Refalo…….

<u>(JIDHOL IL-MINISTRU FLIMKIEN MA XI MEMBRI TAL-BOYS U GIRLS BRIGADE)</u>

Il-Minstru Refalo: L-ahwa, illum 17 ta Dicembru 1999 hi okkzjoni li ggib flimkien u tghaqqad lill-poplu Slimiz madwar il-komunita Salesjana. Min mina S-Slimizi nghandux xi tifkira ta zghozitu, xi memorja ta hajtu li torbtu ma l-iskola ta St. Patricks mal-kappella, mat-Teatru id-domus, ma l-Oratorju? Mal-gid u l-hidma li wettqet ta kuljum tul dan is-seklu l-komunita Salesjana. **<u>Dan kollu nafuh ghad-dedikazzjoni u perisistenza ta bniedem wiehed, Alfons Marija Galea.</u>**

Mhuwiex hsieb tieghi li nirrakonta l-istorja ta' dan il-bniedem generuz izda aktar li npoggi ghemilu quddiemkom bhala ezempju haj ta mhabba u solidarjeta'

<u>(Forsi ta min dawn l-versi bil-linja tahtom, ghalkemm huma storici, jinqabzu ghax huma repittizzjoni ta dak li rajna)</u>

<u>L-opra ta Don Bosco fost iz-zghazagh sahhret lill-istudent La Saljan gewwa Marsiglia fi Franza, u wasslitu biex mal-genituri tieghu u huh li meta kiber</u>

wiegeb ghas-sejha tas-sacerdozju, li jmur Torin biex isur lil Don Bosco. Ma sabuhx izda dak li raw mill-opra tal-qaddis ispirahom u heggeg liz-zaghzugh

Alfons Maria Galea ghamel hiltu biex igib lis-Salesjani F'Malta.

Kienet is sena 1878 Minn hemm tibda storja ta persistenza assidwa li sa fl-ahhar wasslet biex fi tmiem is-seklu dsatax Dun Mikiel Rua laqa t-talba tas-Sur Fons kif kien maghruf minn kulhadd li f'Malta titwaqqaf dar Salesjana. Din l-art qeghdin fuqha l-ispazji u l-binjiet ta madwarna dota tas-Sur Fons lill-opra u kumunita Salesjana, ghandhom rabta specjali mas Slimizi. Hawn tlabna, hawn laghabna, hawn tghallimna, rabta specjali ma kull min kien fil-bzonn. Rabta specjali ma kull min studja u min tghallem sengha. Is-sengha li tipprovdi l-hobza ta kuljum kif ukoll is-sengha tal-hajja li taghti d-direzzjoni u ssawwar il-missjoni ta kull min ghax wahdu ghax iltim, ghax fil-bzonn, ghax- fl-inkwiet, sab il-paci u l-kenn f'din id-dar.

Il-kommunita Salesjana taghti gieh lis Sur Fons. Tirringrazzjah ta kull ma ghamel maghha. Il-komunita Slimiza tfakkar u tqim lis-sur Fons. Tirringrazjah talli ressaq lejn din il-belt taghna u ghamel mis Salesjani parti shiha mill-komunita Slimiza. Fl-istess hin ahna s-Slimizi ma nieqfux naghtu gieh lill-komunita Salesjana li mhux biss kienet u waqqfet maghha kull meta fittixniha u kellna bzonnha, izda fl-ispirtu ta Don Bosco kienet hi li resqet lejna u fittxitna kull meta ntebhet li kellna bzonnha.

Minn jaqra l-grajjiet is-seklu dsatax u dawk ta l-ewwel snin tas-seklu taghna dwar iz-zjara li kien ghamel Dun Mikael Rua biex iqim il-frott tal-benificenza kbira li harget minn qalb Alfons Maria Galea u martu, jaqra bil-mixghela kbira li saret ghall-okkazjoni.

Illum nafu u ngharfu li dik l-okkazjoni aktar minn mixghela ta binjiet, kienet biss xrara li biz-zmien fegghet f'huggiega ta hidma li l-kommunita Salesjana taghmel fost is-Slimizi, kull fejn ghandha dar, f'Malta kif wkoll f'ghawdex f'pajjizna kollu b'risq il-gid u l-gejjieni taz-zghazagh u tal-poplu Malti u Ghawdxi kollu. Viva Sur Fons

(Dan huwa diskors vera li ghamel il-ministru Refalo fl-okkazjoni tal-kxief ta bust gewwa Triq San Gwann Bosco f 'tas-Sliema, nhar il- 17 ta Dicembru 1999)

(Filwaqt li jigbed il-bandiera u jidher il-bust tas- Sur Fons)

(Fil-Fond jidher slide ta cimiterju u lapida tas-Sur Fons....filwaqt li Martu Liza u wlieda jkunu fil-qrib tal-qabar. Jidher Fonsu tiela mill-qabar bilmod fuq plataforma bhala 'lift' u bilmod jimxi fil-fond filwaqt li tiltaqa mieghu Terry – bintu li mietet ckejkna li qed iwassala n-nannu John Asphar. Jiehu postu mad dawk li marru qablu fil-glorja tas-sema)

Anglu: U rajtu li fl-ahhar, il-habib tieghi Fonzu iltaqa ma ghaziza bintu Terry, u ma baqax jistaqsi 'GHALIEX'. Halluni nghidilkom, li nthom wkoll xi darba sejrin tiltaqaw ma dawk li habbejtu f'hajjitkom.

Jekk kien hawn bniedem li haqqu monument biex il-generazzjonijiet ta warajna ma jinsewhx, kif qalet martu fuq is-sodda tal-mewt tieghu, ghandu jkun ghall-habib tieghi s-Sur Fons.

Issa xogholi ghamiltu, tistghu tixghelu (l-mobile phones) dawk il-magni zghar u hallu l-messaggi dehlin, forsi ma tafux kif, isibu wiehed wkoll min ghand is-sur Fons.Il-lejl it-tajjeb!

Kif titnehha l-bandiera u jidher il-bust, spot light tidher fuq wicc is-sur Fons, u nikkoncentraw fuq il-bust fl-istess hin... u kif bdejna fil-bidu tal-play , tinstema l-kanzunetta :Kif Deherli Jien".)

.